

Viktor Rydberg

Dikter

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN

RYDBERG DIKTER

Viktor Rydberg

Dikter

Under redaktion av Örjan Lindberger
och med inledning av Lars Forssell

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN
I SAMVERKAN MED
BOKFÖRLAGET ATLANTIS

Viktor Rydberg
Dikter.
Atlantis, Stockholm

© 1996

INLEDNING : Lars Forssell
och Svenska Akademien

TEXTVERSION, KOMMENTARER

OCH ORDFÖRKLARINGAR :

Örjan Lindberger och
Svenska Akademien

FORMGIVNING OCH TYPOGRAFI :

Anders Ljungman och Johan Melbi

PDF-GENERERING :

Brimer Media och Megin Media, 2002

Innehåll

Lars Forssell: Vår sista humanist VII

DIKTER 1882

Spillror	5
Kantat vid jubelfest-promotionen i Uppsala den 6 september 1877	7
Träsnittet i psalmboken	11
Dexippos	17
Antinous	23
Hesiodos' råd	24
I klostercellen	25
Oro	26
Skogsrådet	30
Snöfrid	33
Baldersbålet	37
Vaknen!	39
Korpen	40
En blomma	44
Svårmodets son	45
Lyss till granen vid din moders hydda!	45
Drömmaren	46
Vattenplask	46
Vadan och varthän?	47
Vi ses igen	49
De badande barnen	51
Drömliv	52
Kyssen	56
Höstkväll	56
Älvan till flickan	57
Klockorna	59
Din sorg är din	61
Den flygande holländaren	61
Tomten	69
På floden	72

Vinst och förlust	73
Det döda barnet till det levande	73
Prometeus och Ahasverus	80
Nero och ljungelden	108

DIKTER ANDRA SAMLINGEN 1891

Psyke	129
Barndomspoesien	129
Jungfru Maria i rosengård	133
I natten	134
På verandan vid havet	135
Modern	136
Klockringning	136
Allmakt och ödmjukhet	140
Arv från Kaos	140
Grubblaren	141
Lukanus marterad	149
Den nya Grottesången	151
Efterskrift till den nya Grottesången	176
Till ödet	185
Harpolekaren och hans son	186
Betlehems stjärna	188
Fåfång skönhetssträvan	189
Till Österland	190
Cesarernas visdom	192
Loreley	192
Livslust och livsleda	193
Vårdträdet	205

SISTA DIKTER 1895

Himlens blå	217
Vandringsmän	218

<i>Kommentarer och ordförklaringar</i>	223
--	-----

Vår sista humanist

av Lars Forssell

1888 tryckte den socialdemokratiska pionjären Axel Danielsson i Malmötidningen *Arbetet* en artikel som hette »Till världsalldets upphovsman«.

Det är knappast någon av denna märkliga journalists bästa insatser, en flammande diatrib över Herre Min Skapare som behandlar det gamla teodicéproblemet och frågar sig hur det kommer sig att Den Gode Guden kan ha skapat en värld som rymmer så mycket ont.

Men Danielssons mörka gyckel med Gud och Gudsbegreppet störde Överheten och författaren åtalades av den sittande justitieministern (som hette Bergström). Danielsson fälldes av juryn i Malmö tingsrätt och dömdes till fängelse *i ett och ett halvt år* för sin gudlösa uppsats och »flere andra tryckfrihetsförseelser«.

Hela denna med dagens ögon närmast antediluvianska rättegång skulle ha förblivit en dyster fotnot i socialdemokratiens tidiga annaler, där Danielsson var en förgrundsgestalt, om inte Hjalmar Branting hade velat annorlunda. Han tryckte av den redan fällda artikeln i den stockholmska *Social-Demokraten*, där han var chefredaktör och ansvarig utgivare, uppenbarligen i hopp om att artikeln skulle frikännas i huvudstaden. Därmed skulle ett löjets skimmer falla över Skånes Kråkvinkel, Malmö, och möjligheterna skulle öka för Axel Danielsson som begärt nåd eller ett avsevärt mildrat straff hos Högsta domstolen. Juryn i Stockholm – det litade Branting på – »vore ändå icke blott ett kreatur för religionsförföljelsen«.

Av rätten valdes Viktor Rydberg in i denna jury.

Och därmed får denna tryckfrihetsstrid inte bara ett allmänt litteraturhistoriskt symbolvärde utan det kastar också ett klara-

re scenljus över Viktor Rydbergs samtidigt eggande och gäckande personlighet.

Det blev sålunda inte alls som Hjalmar Branting hade tänkt sig.

På goda grunder kan man anta att Viktor Rydberg tillhörde den majoritet som röstade *mot*.

Branting fälldes och dömdes till tre och en halv månads fängelse.

Nu bröt stormen lös, framför allt bland socialdemokraterna men också bland meningsfränder hos vänsterliberalerna, som sett upp till Viktor Rydberg som till Frälsaren (det är faktiskt ingen överdrift).

Rydberg var ett få som svikit sin ungdoms sociala och bibliska ideal.

Han hade visat sig tillhöra de maktens kreatur som enligt Brantings tro alla var bosatta i Malmö.

Det är självklart att Rydberg förstod att hans handling – eller *val*, för att använda ett, jämte »fåhund«, av existentialismens honnörsord – kunde uppfattas som en provokation av dem som läst honom fel. Men att somliga som läst honom rätt – och alltså bör ha uppfattat att hans kristna tro för honom var helig mark – *också* utsatte honom för bittert klander, det måste ha gjort honom mycket illa. Han hade själv fyra år tidigare skisserat ett lagförslag, för vilket han bara lyckats förvärva fattiga tre underskrifter, som ville skydda *alla* religioner från att utsättas för spott och spe. Lagförslaget var framför allt riktat mot landets statligt anställda överstepräster som skamlöst framställde de växande frireligiösa grupperna och deras ledare som narrar och bondfångare. Rydberg kunde ju knappast förutse att han rekommenderade en lag som hundra år senare kunde fällt Rushdies svenska förläggare – men det bör kanske nämnas. Överhuvudtaget var Rydberg trött och irriterad på alla hädelse- och religionsrättegångar och han skulle – det framgår av hans brev – om också motvilligt ha frikänt Strindberg för hans muntra gyckel med nattvardsvinet i »Giftas«. Dessutom var

det en gång nära att han själv blivit åtalad för hädelse i samband med »Bibels lära om Kristus« 1862, där han menade att Jesus borde dyrkas som den fulländade människan, Människo-sonen, och gick till attack mot Treenighetstanken och Den Helige Ande som han ansåg var kyrkomötenas fritt kringirrande hjärnspöken.

Gudstron, ja, säg *barnatron*, skyddade Rydberg hela sitt liv mot blåst som barnet ett tänt ljus, därför att det var det enda ljus han hade i sin mörka tankevärld. Hans poesi äger ofta en nästan förkrossande svärta:

Ur nattomhöljda tider
emot ett mål, fördolt för dig,
o mänsklighet, du skrider
i sekler fram din ökenstig!
Din dag är blott en strimma,
som lyser blek och matt –
se, framom henne dimma
och bakom henne natt!
Och slakten, där du tågar,
i öknens segna ned,
och bävande du frågar:
allsmäktige, vart bär min led?

Så börjar den åtminstone fordomtima så berömda kantaten vid jubelfestpromotionen i Uppsala. Och kören slutar:

Du hörer röster ropa:
allt är förgängelse,
och tid och rum tillhoppa
ett hemskt oändligt fångelse.

Kan man tänka sig mörkare?

Det enda ljus som skimrar i detta mörker är Trons och Evighetstankens, som i sin tur tänder Förnuftets. Och under denna kulna rymd skall Förnuftet till slut segra med den lidande Gudens hjälp. Så tänkte Viktor Rydberg och han kunde inte annat.

Är det då så underligt att han fann Axel Danielssons grunda blasfemier vara en styggelse, för att använda Bibelns ord på Rydbergs tid? Hade det då varit modigare, frågar sig Karl Warburg i sin mäktiga Rydbergsmonografi, om han av sagt sig det där juryuppdraget och kunnat leva i fred med alla sina beundrare under de korta år som återstod? När han antog det, var det inte snarare ett tecken på samma civillurage som han visat i så många andra sammanhang?

Kanske är detta en efterrationalisering.

Rydberg var mycket mänsklig, ibland nästan löjligt mänsklig – kanske tyckte han helt enkelt illa om Hjalmar Branting, som kom från en helt annan samhällsklass än han själv? Kanske såg han i Branting en goddagspilt, som aldrig hade behövt kämpa för att göra sin röst hörd?

Däri hade ju Rydberg i så fall rätt.

Rydberg var – vid sidan av allt annat – både bitvarg och tvärvigg, vilket gör honom till en mycket sympatisk person.

Han kunde vara enkel och självklar:

»Jag tror icke jag var tre år gammal, då min moder sade mig, att människan är en odödlig själ, som i detta livet är omgiven av en kropp, den hon i döden avlägger. Min moder inskärpte denna tanke hos mig, emedan hon ville, att jag skulle veta, att om hon doge och hennes kropp jordats och vore för alltid borta ur min åsyn, kunde likväl hennes själ vara i min närhet och se mig och älska mig.«

Något av Rydbergs många väsen förblev för alltid tre år. Men flera av de andra bär på svartsyn, ensamhet och rädsla – också den ett barns men tydligare och mörkare som livet svann och erfarenheten växte. »Fasa« är ett vanligt ord i Rydbergs poesi; den sitter som korpen på fönsterkarmen i den berömda dikt av Edgar Poe som han översatt med broderlig inlevelse. När han nu blev angripen från ett håll, där han tidigare haft så mycket stöd, kände han, det är jag övertygad om, ett våldsamt behov av att försvara sig och framför allt hävda sin integritet.

Vilket han vid 63 års ålder gjorde i två av den svenska poesins mest gripande och omtumlande dikter: den ena »Lukanus marterad«, Neros narrs och hovpoets ångestfyllda, kanske också ångerfyllda?, monolog där han på sin pinobänk önskar att han valt en smalare väg, slavuppvigglaren Spartacus', och den andra »Den nya Grottesången«, som gisslar den växande industrialismens och den otyglade kapitalismens grymhet och orättfärdighet. Det är vår poesis enda protestdikt värd namnet, skakande, villkorlös, ohygglig.

Nu var Branting, som ville hämnas, framme igen: Rydberg hade, sturig som vanligt, inte insett att socialismen var den enda åskådning som skulle komma till rätta med allt: Mammonsdyrkan, barnarbete, utsugning ... Men ingen skugga över Branting. Idag ser vi klarare att socialismen lätt blir antidemokratisk och förfaller till statskapitalism och tyrannvälde. Och vi kan därmed bokstavligen tacka Gud för att Rydbergs Grottesång inte har någon partibeteckning eller ideologisk rättrogenhet.

Det skulle ha vingklippt dessa dikters flykt.

Varmed det vore mig fjärran att förneka att Viktor Rydberg här och annorstädes befinner sig mycket långt till vänster, ja längre än någonsin hans ungdoms ledstjärna och fyrbåk, Erik Gustaf Geijer efter avfallet. Det bjudande med Rydberg är att han bakom den ibland alltför tidsenliga retoriken och sitt stundom något yviga patos bygger sina radikala dikter på egen erfarenhet och förtvivlat mörka personliga upplevelser. Han vet vad han talar om. Han har varit med. Han bygger på insikt. Det är mot bakgrunden av sitt eget liv han riktar sina anklagelser mot samhället och den sociala och ekonomiska orättfärdigheten »i krigarens lovliga avsikt att sära och döda«. Det är angrepp mot barnarbete, mot svältlöner, mot klassamhälle och hänsynslös exploatering som gäller än idag, i första hand naturligtvis för u-länderna men också inte så litet för vårt hjälpligt reformerade fosterland.

Om W.H. Audens sentens inte är allmängiltig så karakteriserar den i varje fall Viktor Rydberg: »All stor dikt kommer ur förödmjukelse«. Det är en tidigt djupt förödmjukad människa som skrivit de bästa bland Viktor Rydbergs dikter. Det kan därför vara dags att något beröra hans barndom och uppväxt, dels därför att han – det har jag nyligen både läst i tidningen och hört på radio – för ögonblicket lär tillhöra våra mest orättvist undanskuffade skalder (man kan undra om inte *alla* våra klassiska skalder för ögonblicket är undanskuffade!) och hans ursprung därmed förmodligen är terra incognita för de flesta av oss (som det nyligen var för mig), dels därför att hans tidiga minnen på ett eller annat sätt präglar praktiskt taget all hans mer betydande lyrik.*

Det är inte Edgar Poe som talar ur följande rader utan Rydberg själv och allt det grymma han lärt av livet. De är hämtade ur det egendomliga collage av gammalt och nytt som bär den signifikativa titeln »Livslust och livsleda« och som hörde till det sista han skrev:

Att glädjas, då syskon lida,
att jubla in i koren av miljoners jämmer –
loda helvetets djup, om du det kan;
djupet av denna synd lodar du icke.

— — —

Kristus ville frälsa glädjen,
men glädjen anammade honom icke.
Glädjen skall strypas av fasan
och fasan frälsa världen.

* Jag är tacksam mot Karl Warburg, Olle Holmberg, Örjan Lindberger, Victor Svanberg och många andra som skrivit insiktsfullt och bra om V.R. Den största tacksamhetsskulden hyser jag emellertid till Hans Granlid för hans Rydbergsantologi »Vår dröm är frihet« och den utomordentliga studien »Nya grepp i Rydbergs lyrik«. De utgör tillsammans den bästa introduktion man kan få till Rydbergs liv och verk. Olof Lagercrantz' essä om Rydberg i »Svenska lyriker« är också att rekommendera.

Man kommer att tänka på Gyllenborg och hans »Världsföraktaren« och »Människans elände«, dessa storartade lärodikter som någon en dag kommer att hämta hem ur förskingringen.

Viktor Rydberg föddes 1828 i Jönköping och var näst yngst bland sex syskon. Fadern, som härstammade ur en släkt av bönder, soldater och vapensmeder, hette från början Jöns Frisk men hade antagit namnet Rydberg efter hemorten Heljaryd i Rogberga församling. När Viktor föddes hade han tagit avsked som soldat och förärats fanjunkares grad. Han hade gått i civil tjänst som slotts- och fångvaktmästare vid Jönköpings kronohäkte.

Modern hette Hedvig Duker. Hon var av en ursprungligen polsk familj som invandrat till Sverige på 1600-talet. Hon tillhörde en ämbetsmannasläkt; bland hennes förfäder finns framför allt lantmätare, av vilka åtskilliga tagit studenten. Själv var hon utbildad barnmorska med betyg från Sundhetskollégium. Ingen mor torde ha tagit större plats i en svensk diktares liv.

Viktor tillbringade sina första lyckliga år under små men goda förhållanden.

1834, när han var fem, drabbade katastrofen.

Koleran smög sig in i juni det året och skördade en sjättedel av Jönköpings befolkning, däribland Hedvig Rydberg och hennes yngsta dotter Ida Charlotta. Livet rasade samman för fadern. Han blev, på tidens försynta språk, »underlig«. Den oförsynta sanningen är att han tog till flaskan på allvar. Han hamnade så småningom på Invalidinrättningen på Ulriksdal, den tidens alkoholistanstalt. Samma öde drabbade f.ö. hans son Johan Vilhelm, som Viktor lät placera hos en schartauansk lantpräst mot rundlig betalning. Vilhelm var besynnerligt nog en lika svuren ateist som hans bror var kristen och envisades med att kalla sin stränga övervakare för »häradshövdingen«,

ett religiöst ord kom inte i hans mun om han också då och då överraskades med att läsa Bibeln.

Hos den schartauanska prästen fick han emellertid supa ihjäl sig i lugn och ro.

Jag anser att Rydberg ärvde faderns anlag och att han var intill döden rädd för att råka ut för samma öde som sin bror. Här finns i så fall en av förklaringarna till den rydbergska *fasan* som efter universitetstiden i Lund fick honom att leva en noggrant inrutad och hysteriskt produktiv tillvaro i vilken han gömde sig för den kanske djupaste av »alla fador i förening«, depressionen och alkoholismen. Anders Österling har berättat att det tog lång tid innan han insåg att Carl David af Wirsén i sina brev med »den försupne hamnbusen från Göteborg« faktiskt menade sin hatade konkurrent Viktor Rydberg.

Någon tycker kanske att denna hypotes är ogrannlaga.

Men jag prövar den ändå därför att den kan förklara varför den blida, ljusa, fridsamma vardagsgestalten Rydberg i dikter som »Prometeus och Ahasverus«, »Nero och ljungelden« och »Den nya Grottesången« är så sargad och så söndersliten av demoner. Han ter sig ibland som en grekisk halvgud i marmor vars äne är kringdansat av smådjävlar.

En av dessa antagonister hette förvisso självförstörelsen.

Efter moderns död och faderns förfall stod nu Viktor Rydberg och hans syskon hemlösa. Den betydande svenska litteraturen har hyst åtminstone två sockenbarn. Det första var alltså Viktor Rydberg. Det andra Harry Martinson. Båda skulle sedermera på grund av sin kamp med mörkret för en plats i ljuset kallas anpassliga och inställsamma, mest av dem som är födda med guldsked i munnen.

Viktor flyttades under sockenpamparnas överinseende från den ena lägstbetalade änkan till den andra. Han mantalsskrevs som »fosterson«. Det är skada att han aldrig fullbordade »Benoni Strand« som handlar om hans barndomslivs undantag.

Vår senaste litteraturhistoria påstår att Rydberg saknade humor.

Det är fel. Men som så mycket annat i Rydbergs väsen var hans humor svart.

Sin uppväxttid som fattighjon sammanfattar han lakoniskt: »Aldrig mätt«.

Det tomrum som moderns och faderns frånvaro lämnade fylldes av Rydbergs gudstro. Han blev modersfixerad. För honom var den döda modern kvinnan i ett förlorat Eden, den i drömmen närvarande trösterskan och den goda drottningen i sagan. Själv var han styvbarn och livet var hans onda styvmor. Det är det »äka« barnets lycka han besjunger, dess oskuld, lycka och brist på syndamedvetande, i dikter som »Barndoms-
poesien« och »Träsnittet i psalmboken«. Det kan ibland – tag Chaplins filmer – vara svårt att dra gränsen mellan vad som är sentimentalt och vad som är gripande. Men när jag i minnet hör min far, som förlorat sin mor i fjortonårsåldern, med rörelse deklamera »Träsnittet«, då lutar jag åt det andra alternativet. Också »Barndoms-
poesien« har sin tjusning; pjollrigheten upphävs av sagans milda ljus. Viktor Rydberg liknar ofta sin samtida Johannes Brahms; han är vresig, butter och bångstyrig som Brahms men gemensamt med denne har han en uppenbar böjelse för känslösamma och högromantiska melodier.

Någon gång kan hans svårt tidsbundna dikter bli direkt motbjudande. »De badande barnen« tycker jag inte är så farlig; hade den skrivits av Snoilsky eller Wirsén hade den aldrig blivit utsatt för så många ytliga och sexualpsykologiska kommentarer.

Dessutom är den en ganska trogen översättning från tyskan – Brahms igen!

Värre är det med bravurnumret »Dexippos« som en gång var Rydbergs kanske mest deklamerade dikt.

Dess angelägenhet slocknade med andra världskriget.

Efteråt hörde man alltmera sällan »Zeus, giv släktet gosselynne, hoppfull håg och fantasi!« och det är lika bra så. Tidigt har denna dikt tagits som bevis för att Rydberg skulle ha varit homosexuell – eller om inte annat tvärsexuell. Svärmeriet för ynglingagestalter skulle vara graverande. Men för en sådan läggning har ingen beskyllt Runeberg, författaren till »Min fader var en ung soldat, / den vackraste man fann. / Vid femton år gevär han tog, / vid sjutton var han man«. Endast litteraturhistorien vet varför. Runebergs versar är ju ännu mer frånstötande. Bevisen mot Rydberg är bräckliga medan bevisen för att han var »normal« – som Erik Lönnroth visar i fallet Gustaf III – är betydligt handfastare. Man har på mycket goda grunder konstaterat att Rydbergs äktenskap med Susen Hasselblad förblev vitt. Men vad är det som säger att han inte var rädd för att han bar på någon venerisk sjukdom? Hans lidelsefulla plaidoyer för Ibsens »Gångångare« – tvärtemot hans estetiska ideal – kan tyda på detta. Pjäsens tema är just sådana »skamliga« sjukdomar.

Det är ett hugskott. Frågan är egentligen ganska ovidkommande. Kanske var han trots allt lite mer tvärsexuell än de flesta av oss?

Vad jag har velat visa är att det retoriska pansar, varmed Rydberg framträder, är mycket genomskinligt. Han skrev aldrig centrallyrik. Men också *faderns* frånvaro kan tänkas skymta i de sköna dikterna ur den poetiska romanen »Vapensmeden«. Det är ett sent verk. Är det Viktor Rydberg själv som sjunger för Gunnar, det barn han aldrig fick, eller är det den i drömmen återuppståndna fadern Jöns som tröstar sonen Viktor?

Efter den hårda barndomen bar Rydbergs väg upp mot olympiska höjder.

Eller nerför – det beror på om det är Rydberg-Prometeus eller Rydberg-Lukanus som bedömer den.

Efter skolgång i Jönköpings läroverk flyttade han till Lund där han vid läslampan skaffade sig en bildning som knappast

haft sin like i landet. Dock tog han aldrig någon examen. Sina första lärospån som journalist gjorde han i den politiskt radikala Jönköpingsposten; 1855 anställdes han av sin främsta välgörare Sven Adolf Hedlund som äntligen gav honom en familj som såg honom och älskade honom. Från 1860 förestod han tidningens utrikesavdelning, sålunda ett viktigt år i hans levnadsteckning. 1865 utkom hans mest berömda verk »Singoalla« – vid sidan av de stora dikterna också hans mest betydande. 1870–71 satt han i riksdagen som företrädare för Lantmannapartiet som trots namnet hade många radikaler på listan. Det passade honom inte alls, någon folktribun var han nu inte.

Men hans rykte som geni och solitär var nu så grundmurat att när han bodde i undervåningen till bokförläggaren Albert Bonniers residens antecknade den blivande konstnären Eva i den kassabok hon förde vid föräldrarnas frånvaro: »Tvål till Snillet – femtio öre«.

1877 blir Snillet hedersdoktor i Uppsala – då skrev han Kantaten – och medlem av Svenska Akademien. 1879 gifter han sig rikt. 1884 utnämns han till professor i kulturhistoria vid Stockholms högskola och lever sedan med hustrun på Ekeliden i Djursholm. 1882 och 1891 kommer hans diktsamlingar ut, sent omsider. Den 21 september 1895 avlider han och följs till graven av tiotusentals sörjande samt blir vederbörligen avhånad av Strindberg.

Efter hans död börjar utgivningen av hans samlade skrifter som – med tillägg – utgör tjugofyra band.

Så sent som 1946, när hans rättigheter höll på att gå ut, utgav Ingemar Wizelius hans valda verk i tolv delar.

1996 är han förgäten. På jularna läser man på sin höjd »Tomten« och sjunger Alice Tegnér's tonsättning av »Gläns över sjö och strand ...«. Man citerar »Vad rätt du tänkt ...« och tror att dessa rader är skrivna av en annan Tegnér, Esaias. *Sic transit gloria mundi.*

Om Viktor Rydberg levat i ett långt tidigare sekel skulle han kanske blivit bränd å båle eller åtminstone satt i stocken på Stortorget.

Nu föddes han i stället i en tid som välkomnade honom och behövde honom.

Den sociala storm som börjat blåsa upp på 1850-talet och ännu tidigare, med Karl Marx å den ena sidan och William Booths frälsningsarmé å den andra, märktes inte bara i källarvåningen hos det hus som borgerligheten hade byggt sig; hela den pampiga byggnaden skälvde från golv till tak. Förnuftiga intellektuella och skarpsyntare borgare började ana oråd; ståndsriksdagen upplöstes och demokratin började locka med sin panflöjt i den mörka gränden mellan husen.

Romantikerna var för reaktionära och tyskinspirerade; de dög inte längre.

Man behövde inga martyrer utan just en modern förkunna-re som hade Rydbergs bildning och bakgrund och med ordet i sin makt. När han gör sin entré från vänster är han väntad. Han blir diktaren på modet, hur farlig han än kan te sig för reaktionärer och boströmianer. Vi måste bakom historiens dimbank inse hur ung och frisk och framför allt *modern* han framstod, något som greve Snoilsky aldrig kunde bli hur gärna han än ville. Reaktionen gick under jorden och valde att knipa käft; det var i privatbrev de kallade honom »hamnbusen«. Rydberg behövde aldrig frukta Geijers öde efter avfallet: att hans gamla vänner i Uppsala vek in på en avtagsgränd när de såg att han var i annalkande. Hans fiender valde en annan taktik: att hölja honom i så många ärebetygelser att hans budskap – som de ivrigt hoppades – blev verkningslöst. På ett sätt lyckades de kanske; på ett annat inte alls. För hans främsta dikter framstår i dag lika moderna som när de skrevs. Felet med »Prometeus och Ahasverus« och »Den nya Grottesången« är att de är för omfångsrika för att rymmas i antologier och för

bra och genomarbetade för att styckas. Så det får bli »Tomten«.

De mottogs också av en generation som läst Talis Qualis' briljanta översättning av Lord Byrons »Don Juan« och – ännu viktigare – Ibsens »Brand« och »Peer Gynt«. Det är, tror jag, framför allt från sin vän Ibsen som Rydberg har tagit det lätta föredraget och de sarkastiska tonfallen i indignationsdikten »Den nya Grottesången«. Skenet bedrar och man kan fortfarande se föreställningar av »Peer Gynt« som fullständigt trolar bort att Peer har tjänat sin förmögenhet på slavhandel. »Prometeus och Ahasverus« bygger dessutom på en dramaturgi som får mig att undra om Rydberg hade läst Robert Browning's monologdiker, framför allt »The Ring and the Book«, där samma skeende, en mordhistoria från renässansen, berättas olika i tio olika vittnesmål av tio inblandade personer. Ahasverus och Prometeus betraktar livet och historien från diametralt motsatta utgångspunkter – det är som om Rydberg hade två själar. Det magiska är att det var så.

Det värsta med längre dikter är ofta att de blir tråkiga; Rydbergs är det sällan. Även poesin bör ha sitt underhållningsvärde, naturligtvis inte på deckarplanet, men det bör finnas en stark underström som sätter även tyngre farkoster i rörelse. Ahasverus' mörka monolog för hos mig tanken till en långt senare dikt: T.S. Eliots »Det öde landet«. Eliot har ofta talat om att varje längre dikt bör ha sitt »objektiva korrelat«, förenklat uttryckt en referenspunkt utanför själva dikten, i något opersonligt och odiskutabelt som myt eller historia. I Eliots fall var det framför allt James Frazers etnografiska forskningar i primitiva religioner och föreställningar, behandlade och utredda i det väldiga arbetet »Den gyllene grenen«. Viktor Rydberg finner sitt korrelat i den grekiska gudavärlden och den bibliska historien och han gör dessutom många referenser till den moderna vetenskapens rön. Det skänker dessa dikter en

häpnadsväckande nukänsla och modernitet. Vem utom Rydberg skulle hitta en så grym bild av verkligheten som en blyg förgätmigej? Bakom sin väna yta är den en myosot som

... skjuter ut en knippa av polyper
och trevar under jorden, tills hon stryper
densamme grannen, som av henne fick
ur ögon blå så mången vänlig blick.

Och strax därpå kommer en observation värdig Knappstöparen i »Peer Gynt«:

Och vad allt annat liv är föreskrivet,
det är en lag jämväl för mänskolivet:
där kämpas öppet eller med försåt,
och aldrig, aldrig skall den fejden dämpas.
Man är en tiger, då det öppet kämpas;
i fred bland vänner är man myosot.

Rydberg hade läst sin Darwin.

Och vem utom redaktören för en stor Göteborgstidnings utrikesnyheter skulle med en sådan självklarhet och ett sådant hat tala om indianernas utrotning i Amerika och aboriginernas i Australien?

Så ser de objektiva korreleten hos Rydberg ut och hans undergångsvision är på sitt sätt lika stark och skrämmande som Eliots.

Jag har undvikit längre citat i detta förord men jag vill till sist ändå framhäva några rader om rättvisan som Rydberg tyvärr strök i korrekturet, kanske av dramaturgiska skäl eller för att korta ner dialogen en smula:

Och när jag satt där högt på domarstolen
att skipa lag och rätt bland rådets män,
så sken min dom så klar som middagssolen
och brännande för syndaren som den.

Se, tvenne krafter slå omkring den vida
 Guds jord det band, som sammanhåller henne,
 och du som jag vet namnen på de tvenne:
de äro rätt att härska, plikt att lida.
 Gud tecknar en med härskarrätt på pannan
 och sätter trälens märke på en annan,
 och tingens ordning gav i denna värld
 den ene bojor och den andre svärd;
 och allt kan lugnt sin givna bana vandra,
 när dessa krafter verka med varandra;
 och domarns höga kall är att gå vakt
 för ordningen, vars grundval Gud har lagt,
 och att med lagens blix, när oro hotar,
 i djupet vräka trotsarenas rotar.

Det må vara att Viktor Rydberg f.n. är glömd. Men sådana rader är svåra att glömma när man en gång läst dem.

Därför denna nyutgåva av hans samlade dikter, som skall tillförsäkra honom många nya läsare, framför allt bland dem som trodde att han var död.

Läs »Drömliv«, vår vackraste senromantiska dikt, där skalden med en underbar formulering »förmimmer, att skapelsen drömmer om Gud«.

Läs »Snöfrid« och »Den flygande holländaren«, den svenska poesins vackraste ballad: att vara dömd till evigt liv är att vara dödsdömd.

Läs.

Viktor Rydberg använde en ovanlig poetisk strategi.

Han gjorde i allmänhet en första version av sina dikter – på prosa.

Olle Holmberg har påpekat att denna version alltid var mera ljus och tillitsfull än det rimmade eller rytmiserade slutresultatet, där mörkret välte in och avgrunden öppnade sig. Dock bör

det sägas att det finns en annan ljuskälla än den kristna tron som också sprider sitt skimmer över hans dunkla värld.

Det är drömmen om frihet.

Andligt var Rydberg en fribytare. Politiskt var han en frihandlare, inte minst med idéer. Med tanke på de innerliga rader som Ernst Wigforss skrivit om Rydberg i sina minnen – han bekänner att Rydbergs poesi i hans ungdom betydde mer för hans åskådning än Marx – kan man hävda att Rydberg bär ansvaret för att socialismen i Sverige mestadels valde den demokratiska vägen. Vi har goda skäl att vara tacksamma.

Kungsordet i Rydbergs poesi är frihet.

»Vår dröm är frihet.«

Som barn lärde han sig avsky fångelser.

DIKTER 1882

OTTO BORCHSENIUS

ÄGNAS DESSA BLAD

SPILLROR.

Av livets morgondrömmar
han byggde en vimplad slup
att segla i glitterströmmar
hän över de vida djup.

Han byggde med ivrigt sinne,
ty vågens sorl vid strand
förtalde så mångt minne
från fjärran underland,

Och stundom sken från väster
en hägrande sagoö
och klang, som från andefester,
en ton över blånad sjö.

Så var han färdig att gunga
på rytmiska vågors ban;
då såg han blixtar ljunga
över land och ocean,

Såg moln i söder och öster
och hörde långtifrån
en stigande storm av röster
och rasslande vapendån,

Såg mörka fylkingar bana
sin väg i åskors brak
att fälla en vacker fana,
att trampa en ädel sak.

Han gav, som stunden bjöd det,
om än med sorgsen håg,
sin lätta slup åt ödet
att driva vind för våg.

Och gick till kamp, som skälvde
i bränningar dagen lång
och än mot seger välvde
och än mot undergång. –

Men nu, sen sol är bärgad,
vid havet igen han står,
hans strand är av stormen härjad,
han själv har blödande sår.

Det skymmer vid himlaranden,
och mörknande böljor gå
och lämna kvar på sanden
en spillra då och då

Av livets morgondrömmar,
av krossad liten slup,
som skulle i glitterströmmar
styrt ut över blåa djup.

KANTAT

vid jubelfest-promotionen i Uppsala
den 6 september 1877.

KÖR.

Ur nattomhöljda tider
emot ett mål, fördolt för dig,
o mänsklighet, du skrider
i sekler fram din ökenstig!
Din dag är blott en strimma,
som lyser blek och matt –
se, framom henne dimma
och bakom henne natt!
Och slakten, där du tågar,
i öknen segna ned,
och bävande du frågar:
allsmäktige, vart bär min led?

I jordens syner röjes,
att allt här nere ändligt är;
och då till himlen höjes
din forskarblick, du spanar där,
att solars banor **stäckas**,
och världar gå i kvav,
och stjärnsystemer släckas
i eternas djupa hav.
Du hörer röster ropa:
allt är förgängelse,
och tid och rum tillhopa
ett hemskt oändligt fängelse.

* * *

RECITATIV.

Och dock, om du i tvivel sjunkit ner
 och dröjer dystert grubblande vid vägen,
 du griper åter ditt baner
 och bär det genom öknen **oförvägen**.
 Vad mer, om spejarblicken ser,
 hur bort från fästet tusen solar fejas?
 Vad mer, om stjärneskördar mejas
 som gyllne säd av tidens lie ner?
 Vad rätt du tänkt, vad du i kärlek vill,
 vad skönt du drömt, kan ej av tiden härjas,
 det är en skörd, som undan honom bärgas,
 ty den hör evighetens rike till.
 Gå fram, du mänsklighet! var glad, var **tröst**,
 ty du bär evigheten i ditt bröst.

* * *

ARIOSO.

Varje själ, som längtan bränner
 till vad ädelt är och sant,
 bär uti sitt djup och känner
 evighetens **underpant**.
 Blir vad själviskt är förgätet,
 blir inom dig **gudsbelädet**
 härligare danat ut
 genom släkte efter släkte,
 skall, hur långt än öknen räckte,
 du Jordanen nå till slut.

* * *

KÖR.

Blir vad själviskt är förgätet,
blir inom dig gudsbelätet
härligare danat ut
genom släkte efter släkte,
skall, hur långt än öknen räckte,
du Jordanen nå till slut.

* * *

THEOLOGIA.

(Exod. 17. I Kor. 10:4.)

Tvivlar du, att där i fjärran väntar ett förlovat land?
Smäktar du av törst och dignar hopplös ned i hetan sand?
Se, då manar Moses-staven vatten fram ur klippans håll –
därför genom öknen framåt, mänsklighetens Israel!
Staven har du än, som öppnar helga källan, där han slår;
klippan – vilket himmelskt under! – följer dig, var än
du går.

Böj ditt knä vid hennes flöden, känn, hur hennes rena våg
svalkar dig med underbara krafter för ditt vandringståg!

* * *

JURIS PRUDENTIA.

(Exod. 19.)

Som för heta ökenvinden virvla moln av stoft och damm,
så drev Israel från Horeb än i lösa skaror fram.
Kan det tåget nå Jordanen, när ej ordning är däri?

Se, då reser sig mot himlen blixtomstrålat Sinai!
 Berg och dälдер återskalla åskans dån och lagens röst,
 och ett genljud svarar amen ur de häpna mänskobröst,
 och de lösa skaror växa, sedan rätten fått en tolk,
 växa till ett härligt rike, växa till ett heligt folk.

* * *

MEDICINA.

(Num. 21:6.)

Nu kring lagens tabernakel går ett enat folk sin ban,
 bryter genom svärd och lansar fram mot frihetens Jordan.
 Men vi blekna kämpeskaror? Varför sjönk baneret ned?
 Lömska feberormar smyga härjande i härens led.
 Var är räddning? Här är räddning! Se det tecken Herren gav,
 se, hur kopparormen glänser, slingrad om profetens stav!
 Och, som Israel går frälsat av den helande symbol,
 vandre friska, starka släkten fram mot mänsklighetens mål!

* * *

PHILOSOPHIA.

(Exod. 13:21. Deut. 34.)

Vandre visa sköna släkten mot det mål oss Herren satt!
 Men hur finna rätta vägen genom hägringar och natt?
 Se, en eldstod visar stråten, när han är av mörker skymd;
 det är tankens ljus, som lyser folket genom nattlig rymd.
 Se, i dagens kvalm framför oss drar en stod av skyar; men
 skyn är vävd av idealer, Herrens ande är i den.
 Siarn står på diktens Nebo, jublande från bergets kam:
 Salem, Salem ses i fjärran! Fram till fadershemmet, fram!

TRÄSNITTET I PSALMBOKEN.

Jag hade min första psalmbok fått,
 en prydlig med silverspänne,
 och sprang en söndag – jag minns den gott –
 så glad till kyrkan – med henne.

Jag minns den dagen
 hur gatan sken
 av vårdagg tvagen
 så blank och ren;
 hur frisk och grön
 vid hemmets vägg
 stod blommande skön
 syren och hägg.
 O, vad fågning, doft och ljus!
 Himlen log,
 folket drog
 högtidsklätt till Herrens hus.

Se, kyrkotornets gyllene kors,
 det flammar av solens lågor!
 Där uppe brusar det ut, en fors
 av malmens skälvande vågor.
 Mot fjärran blånande
 Visingsö
 flyr klangen dånande
 över sjö,
 som är en spegel
 av eterfärg
 för skyar, segel
 och gröna berg.
 Bing bang, bing bang!

Den hela stad
tar ett bad
i ljus och doft och klockors klang.

Bland åldriga trån står hög och sval,
med Sveas vapen och Götas
i mejslad granit, stadskyrkans portal,
där högtidsskarorna mötas.
Där såg jag vandra
i syskontåg
bredvid varandra
hög och låg;
de voro nog skilda
till stånd och id,
men samma milda
söndagsfrid
låg över alla pannor dock.
Ur skolan skred,
led vid led,
barhalsad och rosig en gosseflock.

Jag följer skaran, som allvarsam
och tigande kosan [länkar](#)
på gravstensbelagda gångar fram
bland pelarrader och bänkar.
Där såg mitt öga,
hur dagern skalv
in under de höga
skumma valv.
Men korset stod
med törnekrans
som i en flod
av himmelsk glans

långt bort i korets samlade ljus.
 Orgelns gång,
 folkets sång
 fyllde templet med toners brus.

Jag tog min psalmbok och öppnade den
 med högtidsstämning i sinnet
 och såg ett träsnitt – och ser det än
 bevarat troget i minnet.
 Det föreställer
 kung David själv
 vid [Kidron](#) eller
 Jordanens älv,
 han spelar för Herran
 en psalm med fröjd,
 konturen i fjärran
 är [Sions höjd](#). –
 Det var i konstvåg ett underligt ting
 i Lundströms maner,
 från hans atelier,
 den gamle [Lundströms](#) i Jönköping.

Men då, vad skönhet jag såg däri!
 Med vilka färger på stunden
 min andaktsbävande fantasi
 belagt den suddiga grunden!
 Vad [safir-ängar](#)
 och blåa berg!
 Kung Davids strängar
 ha solens färg,
 från harpan springa
 där gnistor ut,
 som tona och klinga

och dö till slut
 i orgelböljors väldiga dån.
 Till harpans slag
 hörde jag
 rösten av [Isais krönte son](#).

Jag hörde hans röst i folkets sång:
 »min frälsade själ skall svinga
 till [Salems himmelska berg](#) en gång,
 där änglaharporna klinga.«
 Jag såg på mitt blad,
 hur bergkonturn
 i solens bad
 steg mot [azurn](#),
 jag hörde och såg
 av lärkors mängd
 ett jublande tåg
 till salig ängd.
 Min längtan fick även ett vingepar
 och flög, hon ock,
 i lärkors flock
 mot Sion, som glänste i eter klar.

Hon flög över lundar av oljeträn
 och Kanaans byar och städer,
 ur vilka skaror tågade hän
 med palmer och högtidskläder
 på cederfransade
 stigar fram
 med offerkransade
 vita lamm;
 i väster glimmade
 havets ban,

där skeppen simmade,
 svan vid svan.
 Men jorden syntes allt fjärmare,
 och Salem stod
 i luftens flod
 med gyllne tinnar allt närmare –

Med gyllne tinnar i eter skön
 och fladdrande fanor otaliga,
 där susade vingar på murens krön,
 där svävade skaror av saliga.
 Och där, och där!
 Jag ser det grant;
 där vinkar en kär,
 en väl bekant,
 en härligt klar
 och skär gestalt,
 den döda, som var
 en gång mitt allt.
 Jag flyger att vila i hennes famn,
 att sänka varm
 till modersbarm
 min längtans bävande lärkehamn.

Men nu, ack nu tog psalmen slut,
 nu stannade orgelströmmen,
 mitt träsnitt var färglöst som förut,
 och jag satt vaknad ur drömmen,
 och templet stod där
 mörkt och kallt –
 jag saknar min moder
 överallt.
 Hon var där väl,

hon var nog när
min barnasjäl,
men sågs ej där,
den älskade uppenbarelse,
och hjärtat frös
i moderlös
och vinglös stackars varelse.

Det var ett moln, som kom och gick
med skuggor ute och inne,
med skymning i kyrkan ett ögonblick
och skymning i barnets sinne.

När molnet flytt,
kom ljus på stund
i lynnet på nytt
och i korets rund.
Jag tänkte på henne,
som nyss jag sett,
och kände vi tvenne
voro ett.

Det var en hälsning från Salems stad,
var solglimt, som
i kyrkan kom
mellan fönsterskuggande almars blad.

*

Och länge var gamle Lundström mig
en mästare utan like:
hans träsnitt gömde ju inom sig
ett strålande skönhetsrike.

[Fra Giovanni!](#)

Vad innerligt

jag sedan fann i
 din pensels bikt
 var förebådat
 av vad med fröjd
 som pilt jag skådat
 i Lundströms slöjd.
 Och vad jag kände vid gubbens grav
 jag känner än:
 tack, du vän,
 du barndomsvän, för vad du gav!

DEXIPPOS.

(I Aten år 267 efter Kristus.)

Nyss på löddrig häst ett ilbud sprängde in i Pallas' stad,
 och ett rop av ångest genljöd under kolonnaders rad:
goten kommer, goten kommer! I går afton stod han ren
 knappt en dagsled, ve oss, ve oss! knappt en dagsled från
 Aten!

Nu av män och barn och kvinnor vimlar tempelsmyckat
 torg,
 alla vrida sina händer i förtvivilans vilda sorg:
 Roma, du som tog vår frihet, för att ge oss skygd och värn,
 o, var äro dina **örnar**, dina legioners järn?

Träda så på talarstolen stadens råd och fäder opp;
 ack, men deras bleka läppar äga ej ett ord av hopp,
 ingen maning hörs till vapen, ty på gotens segerled
 lägga kungar sina kronor, städer sina tinnar ned.

och bland unga plantor står jag som **Dodonas gamla ek**,
och i kronan siar guden om en hög, en ädel lek.

Gossar, låt oss leka kriget, då en värld befriades,
då **Temistokles** och **Kimon** levde, och **Miltiades**!
Hell dig, Zeus, de leva ännu! Hell dig, Zeus, de stå mig
när!« –

Och en hänförd gosseskara svarar rörd: de äro här.

»Samlens då på **Kerameikos**! Fatten svärd och sköld och
lans,
ty vår lek skall ändas, piltar, med **pyrrisk vapendans**!
Skruda dig i högtidskläder, kransa dig, du glada hop!
Snart förnimma berg och dalar **evoe** och fröjderop.« –

Och en väldig skog av lansar snart på **Kerameikos** står.
Vilka lockar, vilka kinder, vilken härlig mänskovår!
Tusental av lekkamrater, ordnade i flock och tropp,
och inunder kransar ögon, glänsande av mod och hopp.

Vill **Dexippos** endast skåda vårens prakt i sina led?
O, låt även sommarns styrka, höstens mognad vara med!
Männer komma, gubbar komma, allt till vapen gripit
har –
Skilj ej gossen från hans broder, skilj ej sonen från hans far!

Dagen är en fest för våren, unga krafters offerdag;
men de gamle ha föryngrats – tag dem upp i helgat lag!
Männen välja sig bland gossar märkesmän för flock och
tropp,
styrkan följer glad förtröstan – låt vår skara bryta opp!

Och nu tågar ut till leken under rop och blomsterregn,
mellan kvinnor, som i tårar kalla ned **Olympens hägn**,

ett **panateneiskt festtåg**, lysande i vapnens sken
bland oliver och plataner, ur det bävande Aten.

Varm är dagen, men från havet fläktar vinden frisk och
sval.

Över bergen stiger tåget, stiger ned mot yppig dal,
passet vidgas – se, en tavla breder sig för häpen syn:
eld och rök från tända byar fara virvlande mot skyn.

Ständigt, ständigt nya eldar, och se där i moln av damm
gnägga redan gotens hästar, glimma gotens vapen fram.
Ån en blick ut över fältet, och till häst Dexippos sprang,
och hans stämma, följd av ekon, mäktig över hären klang:

»Lekens glada stund är inne! Slutnen leden! Fällan lans!« –
Leden slutas, lansar fällas, blixtrande i solens glans. –
»Framåt!« – Fram **falangen** tågar. – »Och nu ljude stark
och klar
stridens sång, **tyrteiska hymnen**, från vår frihets stolta
dar!«

Sången brusar genom leden, tonande ur fulla bröst,
gossars silverstämma blandas skönt med männens djupa
röst.

Hör, han stiger, krigarhymnen, hör, han lyfter sig mot sky,
svarad dovt av Nordens lurar, gotisk sång och vapengny!

* * *

ATENARNES SÅNG.

»Härlig är döden, när modigt i främsta ledet du dignar,
dignar i kamp för ditt land, dör för din stad och ditt hem.

Därför med eldhåg upp att värna fädernejorden!
 Ila att offra med fröjd livet för kommande släkt!
 Fram, I ynglingar, fram i täta, oryggliga leder!
 Aldrig en känsla av skräck, aldrig en tanke på flykt!

Skam och nesa drabbar en här, då i **fylkingespetsen**
 framom de unge man ser gubben förblöda och dö.
 Detta höves ju främst en yngling, medan han ännu
 älskligt i lockarne bär vårliga blommornas krans.
 Fager för kvinnor, ståtlig för män må han synas i livet;
 skön är han ännu som död, fallen i slaktningens mitt.«

* * *

GOTERNAS SÅNG.

I nordanskogen
 där nickar granen:
 O **Vodans** släkte,
 du vapenglada,
 gå ned, där pinjer
 och palmer nicka
 bland levnadströtte
 och veke trälar!
 Vig dem till vila
 med svärdets vaggsång,
 bär gyllne bytet
 till norrskensbergen,
 till hjältens kulle,
 till kämpens **kummel**,
 i furors skugga
 och granars skymning!

* * *

O hur sorg för morgondagen fostrar lumpenhet och kiv,
 hur det fega allvar kastar dödens skugga på vårt liv!
 Zeus, giv släktet gosselynne, hoppfull håg och fantasi!
 Då är trældomsoket fallet, då är världen skön och fri.

Ej vid Segerns stolta altar må hon firas, dagens bragd;
 blygsamt på Barmhärtighetens vare offerkransen lagd,
 ty din miskund, höge fader, lät oss i en säll minut
 med en gudingiven barnlek plåna seklers nesa ut.«

ANTINOUS.

Än ses han, där i tusen år han stod
 med blicken stirrande i tidens flod,
 som speglar än hans väna lemmars glans,
 hans pannas vemod och hans lotuskrans.

Och unga släkten i oändligt tåg
 å **snäckor** glida fram på tidens våg
 med purpurflagg och blomstersmyckad stam
 vid sång och strängalek och skämt och glam.

Men när de nalkas, när de honom se,
 då smyger genom glädjen dunkelt ve,
 då tiga cittrorna, som ljödo nyss,
 på varma läppar domna skämt och kyss.

Ty evigt blommar stranden där han står,
 kring honom ler en oförgänglig vår;
 men genom våren hän går deras färd
 mot okänt mål bakom en höstlig värld.

Han genomspanar i det djupa blå
den gåta, varje släkte grubblar på
och varje släkte ännu olöst fann,
när det vid solnedgångens bryn försvann.

Vad ser han då, som fångslar så hans syn?
Vad bådar under kransen vemodsskyn?
O, om hans sorgset blida anlet är
en spegel för det varandes **mystär!**

Och hjärtat gripes av oändligt ve.
Med utsträckt famn de hän mot stranden se:
»O vakna, gosse, vakna ur din dröm!
Säg vad du ser djupt under tidens ström!

Säg oss om livets gåta vad du vet!
Giv oss ditt skönhetslivs odödlighet!« –
Men förrn han vaknat ur sitt drömmeri,
ha de med floden drivit långt förbi.

HESIODOS' RÅD.

Bön med lyfta händer är ej nog,
lantman, då du ber för jordens gröda.
Bed med handen på din plog!
Då välsignar börens kraft din möda.

I KLOSTERCELLEN.

Gamle munken putsar lampan, styrker sig ur fyllda
kannan.

Han kan pränta, han kan dricka fullt så väl som någon
annan,

för det ena kära värvet har han ej det andra glömt:
fyllt har gubben mången **codex**, flere bågare han tömt.

Se, nu textar han så flitigt med en gulnad bok framför sig,
tryggt utöver pergamentet konstförfarna handen rör sig,
och av barnslig glädje lyser, då han ser sitt vackra pränt,
gubbens panna, själv ett åldrat skrynkligt gulnat pergament.

Vad han skriver, vilka tankar, bryr den gamle icke mycket;
riktig avskrift och siratlig är för honom huvudstycket.

Åt var **kapitel**, som lyckats, ler han glad och hämtar kraft
till ett »vidare i texten« ur de milda druvors saft.

Medan så sitt kall han sköter, är den tysta cellen vorden
hylsan kring ett frö, som fälldes av ett ädelt träd till jorden;
handen kring en liten låga, flämtande för vind och drag,
liten låga, som skall varda stor en gång och göra dag.

Om han visste vad han verkar, kanske skulle då han kasta
pennan med ett »hjälp, Maria!« och till bönkapellet hasta.
Ej du vet det, **dogmens fånge**, att du frälst ur glömskans
hand

formeln, som en dag skall lösa andarne ur dogmens band.

Ensam är du ej i cellen: tyst, osynlig, vid din sida,
dväljs ett sändebud från Honom, vid vars fot **coner** bida.

Det är han, som styr din penna, där hon går så segerrik
fram att rädda [Platos himmel](#) och [Perikles' republik](#).

Drick, du gamle! Ljuvt är vinet, och det fröjdar dig i själen,
och gör färdig, förrn du somnar, den där nya kapitälén!
Över tusenårig avgrund så en bro du stilla slår
mellan tusen år bakom dig och framför dig tusen år –

Bron för tanken, som skall grusa fångseltorn och krossa
bojor.

Men i mörker höljas ännu herrars slott och trälars kojor,
genom klostergluggen skimrar gamle munkens lampa matt,
och utöver världen skrider medeltidens stjärnenatt.

ORO.

Seglen upp! Ur slavars vimmel,
där vi själve slavar voro,
bröder, ut att frie ströva
på den vida ocean!
Molnens oro har en himmel;
våra sinnens vilda oro,
som ej livets kvalm kan döva,
fick ett hav till [vädjoban](#).

Ingen efter kosan frågar,
stäven vänds dit stormen kallar,
vänds åt öster eller väster,
vart den ystra böljan trår –
dit, där norrsken dystert lågar

över Zemlas öde hallar,
 eller dit, där solens präster
 bedja i en evig vår.

Seglen upp, fast åskor ljunga
 kring den mörka himlabågen
 och vår synkrets, vart vi blicke,
 höljer sig i nattlig skrud!
 Ut att fritt på vågen gunga!
 Vind i seglen, eld i hågen!
 Intet västansmek du skicke;
 sänd en avgrundsstorm, o Gud!

Slocknen, vemodsögda stjärnor!
 Ödet vid vårt roder ställer
 kursen fritt i vreda vågor
 under kolsvart himlapäll.
 Svällen, segel, som hos tärnor
 havsskumvita barmen sväller,
 när den första längtans lågor
 tändas i en mystisk kväll!

Vilken präktig skeppsbesättning,
 sammanblåst från alla stränder,
 ödets stormvrak, gamla, unga,
 skövlade på hoppets skatt!
 Sinnens, trotsiga i sanning!
 Mörke andar, molnens fränder
 mäktige att blixtar slunga
 ur ett töcknigt inres natt!

Vardagskvalmet hur förfärligt!
 Fredens skrankor, det är burens!

Blott i dryckeslag med döden
 räcks åt livet ädelt vin.
 Hör! i stormen enas härligt
 andens verop med naturens,
 och den djupa själanöden
 löses upp i harmonin.

Högt upp över stormen flyger
 själens längtan; ständigt sviken
 störtar hon i stjärnors trängsel
 för att nå sitt mål en gång;
 ack, men samma oro smyger
 genom alla stjärneriken,
 himlens sfärer äro fångsel
 och oändligheten trång.

Samma oro djupt i barmen,
 vart vi styra, var vi stanna,
 samma gulsotsfärg på tingen,
 vart vi vända tankens flykt!
 Låt oss trampa då i harmen
 på den gamla *Tellus'* panna,
 hamna där som ännu ingen
 mänskofot ett spår har tryckt!

Där som norrskensfågeln sitter
 maktlöst flaxande med vingen,
Utgårds jättegam, som frossar
 på en värld i svepningsskrud –
 där en livspuls aldrig spritter,
 ej ett öga speglar tingen,
 ej en mänskostämma lossar
 nejdens bundna återljud.

Broder [flibustiär](#), du skrattar
dovt som uttjut i ruiner,
och du skakar lockig hjässa,
tyngd av svikna drömmars tal.
Väl ditt stumma svar jag fattar,
dystert i din blick det skiner:
»ingen druva finns att pressa
som kan döda själens kval.«

Du har prövat druvors krafter
och föraktar nu de bästa;
du har tömt förrådiskt ljuva
från [Gehennas brända dal](#),
kalken tömt med [Edens safter](#),
[rankans den på korset fästa](#) –
ingen druva, ingen druva
läska kan din andes kval.

Du har sett ditt unglod gjutet
för en drömvärlds höga mönster,
du har tvivlat, tänkt och vässat
tankens udd mot tingens skal.
Du har trott och bett i brutet
ljus från götiskt välvda fönster –
ingen än en druva pressat,
som kan döda själens kval.

Broder, ej vi kasta ankar,
förrn vi polen hunnit hava:
väg, som hånar forskarns fråga,
öppnar sig för slump och tro.
Där förfrysa vilda tankar,
där förstelnar hjärtats lava:

ack! dess värme är en plåga,
isköld är **olympisk ro**.

Upprätt stödde emot svärden,
pannan högt och trotsigt buren,
som om polens stjärnevimmel
vore hennes rätta skrud,
så farväl vi bjude världen,
så god natt vi ge naturen,
tråkig jord och hav och himmel,
så vi bide dödens bud.

Sen, varhelst på hav och floder
snikna krämarkölar fara,
hånfullt på de frusna liken
peka skall kompassens nål,
på de isbelupna stoder,
vittnen inför stjärnors skara
om en åtrå evigt sviken,
om en längtan utan mål.

SKOGSRÅET.

Han, Björn, var en stark och fager sven
med breda väldiga skuldror
och smärtare midja än andre män –
slikt retar de **snöda** huldror.
Till gille han gick en höstlig kväll,
då månen sken över gran och håll,
och vinden drog

med hi och ho
 över myr och skog,
 genom hult och mo;
 då var honom trolskt i hågen,
 han ser åt skogen och har ej ro,
 han skådar åt himlabågen,
 men träna de vinka och nicka,
 och stjärnorna blinka och blicka:
 gå in, gå in, gå in i vinande furumo!

Han går, han lyder det mörka bud,
 han gör det villig och tvungen;
 men skogens dvärgar i kolsvart skrud,
 de fara med list i ljungen
 och knyta ett nät av månens sken
 och skuggan från gungande kvist och gren,
 ett dallrande nät
 i ris och snår
 bak vandrarens fjät,
 där fram han går,
 och skratta så hest åt fången.
 I **hidena** vakna ulv och lo,
 men Björn han drömmer vid sången,
 som runt från furorna ljuder
 och viskar, lockar och bjuder
 gå djupare, djupare in i villande gåtfull mo!

Nu tystnar brått den susande vind,
 och **sommardejlig** är natten,
 och vällukt ångar från blommig lind
 vid tjärnens sovande vatten.
 I skuggan hörs ett prasslande ljud!
 Där böljar en skär, en månvit skrud,

där vinkar en arm,
 så mjäll och rund,
 där häves en barm,
 där viskar en mund,
 där sjunka två ögon i dina
 och leka så blå en evig tro,
 att alla minnen försina;
 de bjuda dig domna och glömma,
 de bjuda dig somna och drömma
 i älskogsro i vyssande sövande furumo.

Men den, vars hjärta ett skogsrå stjal,
 får aldrig det mer tillbaka:
 till drömmar i månljus trår hans själ,
 han kan ej älska en maka.
 De ögon så blå i nattlig skog
 ha dragit hans håg från harv och plog,
 han kan ej le
 och fröjdas som förr,
 och åren de se
 in om hans dörr,
 men finna ej barn och blomma;
 han vesäll åldras i öde bo,
 kring härden stå sätena tomma,
 och väntar han något av åren,
 så väntar han döden och båren,
 han lyss med oläkeligt ve till suset i furumo.

SNÖFRID.

I kvällens mörker och stormens larm
han hörde en röst vid sin fönsterkarm:
»Gunnar,
nu går det böljor över sjö!
Kom, jag vill se, om din håg är varm,
om mod kan bo i en gossebarm:
kom, gunga på våg en huldremö!
Och rädes du icke för svek och harm,
Gunnar,
då styra vi ut till din lyckas ö.«

Det var Snöfrid.
Djupt i skogen stundom såg han henne,
älskligare huldra aldrig fanns:
skön hon var med blåa ögons glans,
gyllne lockar om det vita änne.

Han ilade ut, hon tog hans hand,
så gingo de ned till sjöstrand...
»Snöfrid,
hur fager du är i din silverskrud!«
Och månen rann upp vid skogens rand
och lyste ur moln med rödgul brand
å seglet, som spändes på ungmöns bud,
och **snäckan** hon sköt i skum från land.
»Snöfrid,
vi gunga på våg, mina drömmars brud!«

Vid hans sida
sitter hon och lyss till vindens saga,

skådar drömmande till månens klot;
 runt omkring dem dånar vågors hot,
 runt omkring dem stormens röster klaga.

Nu vråker en bränning mot stäv och stam,
 där skjuter en berghög udde fram.

»Gunnar,
 vi syna guld i månljus natt,«
 så locka små troll i **dvärgaham**,
 de locka och vinka från bergets kam;
 »kom gosse, tag din lycka fatt!
 Vi skola dig fria från armod's skam!
 Gunnar,
 giv oss din själ, då får du vår skatt!«

Det viner i luft, det skummar på fjärd,
 där brusar nu fram en rasande färd.

»Gunnar,
 där kommer **Utgårds** vilda jakt.«
 De komma med lurar och fanor och svärd
 och ryta sin dövande hyllningsgård
 åt våldet, som **Midgård** i kedjor lagt.
 »Giv oss din själ, och i minnets värld,
 Gunnar,
 ditt namn skall stråla med ärans prakt!«

Nu syntes en vik, där månen göt
 sitt skimmer och böljan domnad flöt.

»Gunnar,«
 så lockar en röst, »vänd hit din stäv!
 Dig, väntar en hydda i lundens sköt,
 en trohet, som aldrig sitt löfte bröt,
 här drömme du ljuvt vid strandens säv!

Den vänaste arm, som ett famntag knöt,
 Gunnar,
 skall väva med kärlek din levnads väv!«

Men Snöfrid reste sig
 hög i stäven:
 »bättre är kämpens
 ädla armod
 än drakens dolska
 ro på guldets,
 bättre är hånad
 död för det goda
 än **namnfrejd**, vunnen
 i självisk ävlan,
 bättre än fridens
 är farans famntag.
 Väljer du mig, då
 väljer du stormen.

Ty de hårda
 hjältelivets
runor lyda:
 svärd mot **snöda**
 jättar draga,
 modigt blöda
 för de svaga,
 glad försaka,
 aldrig klaga,
 strida hopplös strid
 och namnlös dö.

Det är livets sanna hjältesaga.
 Leta icke efter lyckans ö!«

Och i töcken
svann hans huldremö.
Ensam drev han kring i böljors öken.

* * *

Gunnar! Gosse!
Många vägar öppna sig till griften;
om bland dem du väljer kämpens stig,
genom oro, kval och hårda skiften,
genom tvivlets töcken för han dig.
Trött och ensam
kämpe i sitt blod den man, som lyfte
sköld till värn för denna världens små,
och ju himlen närmare hans syfte,
desto tyngre fjät han måste gå.

Dock, du gosse,
är du dina bästa drömmar trogen,
återser dig huldran någon gång,
leker med dig, som I lekt i skogen,
sjunger för dig tröstlig runosång,
öppnar för dig
dina barndomsminnens blomstergårdar,
när från strid du längtar dit igen,
där på [Idavallen nornan](#) vårdar
[morgonlivets gyllne tavlor](#) än.

BALDERSBÅLET.

Världens oskuld vilar
på det vigda bålet.
Genom allt, som andas,
går en iskall rysning.
Blodröd sjunker solen,
fjällens skuggor växa,
och i askens krona
susar tidens höst.

Gudar stumme bida
kring den bleke Balder.
Fimbulnatten nalkas,
nu må bålet brinna!
Himlens fäste mörknar.
Oden fattar facklan;
ännet, skumt av sorger,
sänkes mot hans bröst.

Nu är ändad varje
hugfull hjältehärnad,
mänskobarm skall avla
endast onda uppsåt,
stark skall niding stånda,
god i länkar ligga,
tills att Surters låga
över världen far.

Som i dvale domnad
dröjer vise fadern,
gudens tanke grubblar

över mörka gåtor,
dyker ned i djupen
efter dolda runor,
lyssnar ned i andens
urgrund till ett svar.

Fann den vise fadern,
vad han fjärran letat?
Lugnat änne lutar
Lopt* till Balders änne,
viskar till den döde,
vad ej Valhall vetat,
viskar det som ingen,
ingen anat har.

*Oden.

Vill du gissa gåtan,
gå en natt i skogen,
lyss till stormens stämmor
i de skumma moar!
Lyss till kvalfull kvidan,
lyss till rop och klagan,
hör den djupa bikten
ur naturens bröst!

Helig tystnad följer
fridlös fasas verop,
och som orgeltoner
svävar genom skogen
Odens högsta aning,
världsförsoningslöftet:
livets strid har mening,
djupsta fall har tröst.

VAKNEN!

(Efter O. Viig.)

Vaknen, Nordens alla hjärtan,
 ur den långa vinterdvala!
 Lyssnen åter till de röster,
 som om ädla bragder tala!
 Vaknen, vaknen upp till livet,
 I som drogens hårt med döden,
 morgonrodnans fana svajar,
 upp och följn hennes öden!

Vaknen upp och leten idogt
 i de kämpekummel höga,
 i de stora minnesmärken,
 anden ställde för vårt öga!
 Vaknen upp till syn och sinne
 för det stora, för det ljuva,
 som kan smälta kvinnohjärtan,
 som kan hjältehjärtan kuva!

Hör de djupa ljud från Nordens
 barndomsdagars **Baldershage**,
 kämpeluren, **Heimdallshornet**,
 silverharpans klang hos **Brage**!
 Hör, det är den vaggång norran
 fordom kvad för folkets öra
 och ett nordiskt barnahjärta
 ännu glädes av att höra.

Lyssna, lyssna, djupt ur fjällen
 hörs en ton, ej än förgången,

Längtande till morgonstunden, höll jag mig vid boken
 bunden;
 ack men djupt i hjärtegrunden, ack, som alltid, ljud däri
 hennes namn som här förklungit – Leonor det klingar i
 änglasfärers harmoni.

Lampan fladdrande beskiner sidenböljande gardiner,
 hör, det prasslar, hör, det viner i det tunga draperi!
 Och vad annat förr mig hände, aldrig sådan skräck jag
 kände,
 aldrig hemskare sig tände flamman i min fantasi,
 och jag viskar, icke hörbart, blott att varda skräcken fri:
 »stig då in! vem söker ni?»

Dock min häpnad snart sig lade, lugn jag återvunnit hade,
 då jag gick till dörrn och sade: »ack förlåt mitt bryderi!
 Över nyss i slummer bragta sinnen smög så sakta, sakta
 eder knackning, knappt att akta, knappt att uppmärksammas
 bli.« –

Ut jag såg i förstugången, men vad såg jag väl däri?
 Endast skuggors feeri.

Ut min blick i mörkret irrar, in i nattens djup han stirrar,
 och en dröm min själ förvirrar, med onämnelig magi.
 Ej den djupa tystnad störes, ej en bild för ögat föres,
 »Leonor!« det viska höres... O, vad smärta ljud däri!
 Vilka äro de som växla detta kvävda hjärteskri?
 Jag och eko, endast vi.

Medan så mitt inre flammar, står jag åter i min kammar
 och vad hör jag? Än en knackning. Något hemligt är däri!
 hastigt rinner mig i hågen: å, det är på fönsterbågen!
 Still, I tankar, I som frågen, vad av detta månne bli,

still, mitt hjärta, tills jag funnit, att det mystiska häri
var – en vind, som flög förbi!

Ha, då fönstret upp jag kastar, in en korp i rummet
hastar –
ståtlig fågel! mystisk uppsyn! Sekler skönjas ju däri.
Ingen hälsning han mig bringar, då han straxt på svarta
vingar
upp på dörrens karm sig svingar och slår ned så trygg och
fri
på en [Pallasbyst](#) å karmen, fullt så hemmastadd och fri
som i skogens sceneri.

Vad? Jag tror att hans besatta uppsyn lockar mig att skratta.
Kan hans min, den vishetsdryga, läka min melankoli?
Sändebud från nattens länder, dit du kanske återvänder,
gamle korp från [Stygens stränder](#), säg, då du min gäst vill bli,
säg ditt namn i underjorden, säg, hur nämnes du däri?
korpens svarade: Förbi.

Underligt jag fann det vara, att en fågel så kan svara;
fast hans svar var ett ord bara och med föga mening i,
ty bland alla mänskosöner vem har rönt vad här jag röner,
att en kolsvart fågel kröner dörrens karm så trygg och fri,
sitter på en bild av Pallas, som i skogen trygg och fri,
kallande sig själv Förbi?

Korpen, som alltjämt vill tjäna till en hjälmkam åt Atena,
sade detta ord allena; han har tömt sin själ däri.
Ej den djupa tystnad stör han, ingen enda fjäder rör han. –
»Hopp och vänner flugit från mig; snart väl skiljas även vi,«
så jag sade: »när är stunden, då vi skiljas även vi?«
Korpen sade då: förbi.

Att en fågel så kan svara, hör ju till det underbara ;
 dock, han säger ett ord bara, som han kanske övats i
 av en skald, vars hårda öde, förrn han lades till de döde,
 ville, att hans strängar ljöde till det enda ord: förbi –
 att hans sång, den Brustna, ljöde i det enda hjärteskri:
 förbi, förbi!

Mitt för dörr och korp jag rycker soffan fram, ty, som jag
 tycker,
 bör han lyss till mina nycker, mildra min melankoli,
 och på soffans sammet sänker jag mig ned och eftertänker,
 vad i fågelns ögon blänker, vad det är för trolleri
 i hans dystra Hadeskepnad, vad det är för mening i
 detta hesa rop: förbi.

Så jag länge överväger, ej ett enda ord jag säger,
 korpen stirrar – hu, han äger i sin blick en hemsk magi!
 Tankfull lutar jag mitt sjuka huvud mot det sammetsmjuka
 hyende, vars purpur lampan sprider skiftningar uti.
 Ack, den tid, då hennes huvud lutade i svärmeri
 mot dess purpur, är förbi!

O, igenom rummet simma [ambraskyar](#) som en dimma!
 Lyss, jag tycker mig förnimma änglars tysta steg däri.
 Fören I från Gud en hälsning, kommen I med hopp och
 frälsning,
 frälsning, ack, från hennes minne, som min ande fångslats i?
 O, är ögonblicket inne, då min själ kan varda fri? –
 Korpen ropade: förbi!

Du profet och [leviatan](#), kanske fågel, kanske satan,
 slungad hit av mänskohatarn eller stormens raseri,
 säg min arma själ, som lider, som besegrad ännu strider,

i vars spår förtvivlan skrider – säg vad änden månde bli!
Finns i Gilead ännu balsam, finns ett hopp att varda fri?
Korpen svarade: förbi!

Du profet och leviatan, kanske fågel, kanske satan,
säg, du bud från mänskohatarn, vid den Gud vi leva i,
väntar ingenstädes freden? Förer ej den tunga leden
till ett fjärran saligt Eden, där jag åter slutas i
hennes famn, vars namn nu klingar ljuvt i himmelsk
harmoni?

Korpen svarade: förbi!

Bort från mig, demoners like! Till ditt dystra avgrundsrike
hän i storm och natt du vike! Höj du där ditt hesa skri!
Lämna ej ett dun till minne av det ord, som kvalt mitt sinne!
Är ej ögonblicket inne, att du lämnar dörren fri,
fritt mitt hjärta, som du borrat djupt din rovdjursnäbb uti?
Korpen svarade: förbi!

Vingen ej han röra gitter; – kvar sen åratals han sitter
och hans ögons hemska glitter stirrar jämt med häxeri.
Och när lampans skimmer strömmar över hans och mina
drömmar,
ser jag hur hans skugga faller över golv och draperi.
O, den svarta, svarta skuggan dväljes jämt min själ uti,
suckande: förbi, förbi!

EN BLOMMA.

Hon spirade upp vid korsets fot
på enslig grav,

ett brustet hjärta åt hennes rot
sin livssaft gav.

Hon blickade ljuvligt, hon nickade täckt
med tårstänkt kalk för nattlig vind:
den bleka purpurn i hennes dräkt
har skimrat förr på en flickas kind.

Det lästes en gåta i ungmöns blick,
som snart var stoft;
en yngling vid graven tydningen fick
i blommans doft.

SVÅRMODETS SON.

Vart han går, av nattliga moln betäckes
himlen, fågeln tystnar och ängen gular,
källans sorl förstummas, och kalken sluter
doftande blomman.

LYSS TILL GRANEN VID DIN MODERS HYDDA!

(Finskt ordspråk.)

»Var än du fjärran är, så lyss till suset
av granen skuggande din moders hydda!« –
Du helga träd, du alltid sommarprydda,
som stiger himmelssträvande ur gruset,

jag hörde dina ord. Av hjärtat tydda,
de ryckt mig ur det vilda levnadsruset
tillbaka hit till tysta fadershuset –
mer tyst än förr: dess åbor äro flydda.

Här vill jag nu vid enslig härd mig sätta
och lyssna, när utur min barndomssaga
du viskar ljuva bilder i mitt minne.

Men är det vinden, som förskyller detta?
Jag hör den gamla granen endast klaga
och hör dess klagans eko i mitt sinne.

DRÖMMAREN.

»Vadan, trötte främling?» – Han svarar icke.
»Vila! Njut en svalkande dryck!» – Han vandrar
tyst förbi och stirrar alltjämt mot trolöst
vinkande fjärran.

VATTENPLASK.

Invid palatsen
lagunens vatten
melodiskt skvalpar
i sommarnatten.

En solbrynt gosse
i sliten kappa

behagligt vilar
på dogens trappa.

Och böljan viskar
invid den lille,
som något hemligt
hon säga ville.

»Se kungasonen!
Se gudars like!
Men skall han ärva
sitt kungarike?»

Hur än vi vandra
kring världens länder,
vid havets kuster,
vid floders stränder,

vi ana furstar,
där barn vi blicke,
men vuxna kungar
vi finna icke.«

VADAN OCH VARTHÄN?

När sist jag färdades denna led,
då smyckade våren lund och hed,
med spegeln bäcken till blommor sprang,
och rymden fylldes av klockors klang,
och solen lyste ur morgonsky,
och stugan vid grinden där var ny.

Från dörrn mig mötte ett blitt »Guds fred!«
 Där stodo, klädda i högtidsskrud,
 den unge bonden och hans brud.
 De hälsade glatt; sen sporde han:
 »Varifrån och varthän, du vandringsman?»«

Men nu, när jag färdas samma led,
 går solen i tunga skyar ned,
 och bäcken är mörk och himlen skymd,
 och klockor dåna i mulen rymd,
 På heden härjar en höstlig vind,
 och grånad av år är stugan vid grind,
 och ingen hälsar mig där »Guds fred!«
 fast dörren som fordom öppen står,
 men ut en svartklädd skara går
 mot kyrkogårdens gulnade trän. –
 O, vandrare, vadan och varthän?

Så färdas jag fram min tysta led,
 hör Tiden rulla ut sin **ked**,
 han mäter sekundernas snabba fart
 med pickande hjärtan, som brista snart;
 han mäter skeden av år vid år
 med slakten, som trampa varandras spår;
 allt djupare firar han kabeln ned
 med länk vid länk av grav vid grav,
 att pejla oändlighetens hav,
 och söker fåfängt varje stund
 att nå det evigas ankargrund.

*

Jag drömde mig fly bland solars mängd
 från stjärneängd och till stjärneängd.

Var stjärna, ack, var ett fångelse
 för tvivel, kval och förgängelse,
 från alla stego där suckar opp:
 »var stamma vi från, och vart går vårt lopp?»
 Var stråle, som hän genom rymden far,
 är ett bud, som letar och ber om svar.
 Men svaret på »Vadan och Varthän?»
 var gömt på det tigande Mörkrets knän.

Jag drömde mig sen i den bästa hamn:
 jag var ett barn i min moders famn.
 På frågan jag hört från stjärnorna nyss,
 gav hon mig svar med en ljuvlig kyss.
 Vi sågo och sågo på varann,
 allt annat i världen än hon försvann,
 och rummets oändlighet slöt sig då
 tillsammans i hennes öga blå,
 och tiden stod: i min moders blick
 jag in i det eviga skåda fick.

VI SES IGEN.

Och vårsol lyste vid österns bryn,
 när riddarns son gick igenom byn.

I dörrn till hyddan där under lind
 stod liten flicka med rosig kind.

Och gossen sade: god morgon, du!
 och kysste henne i samma nu.

De voro morgnade båda nyss,
och frisk som morgonen var hans kyss.

Långt skall jag färdas, du lilla vän,
men glöm mig icke! vi ses igen.

Så sade gossen och log och gick. –
Hon glömde aldrig den kyss hon fick,

hon glömde aldrig, hur skön han var,
hur trofast lyste hans ögonpar,

hur käckt på böljande lockar satt
hans fjädervajande junkerhatt.

Hon växte upp, och hon mindes än
de ord av gossen: vi ses igen.

Hon växte upp och var glad och skön,
fick lyss till mången en kärleksbön,

och många friare kommo, men
hon sade endast: jag har en vän.

Och åren svunno med hastigt lopp,
men tiden störde ej hennes hopp.

Och hennes vår, hennes sommar svann;
hon tänkte glad: vi få se varann.

Hon tänkte än i sin ålders höst:
vi mötas åter, det är min tröst.

Och in i döden hon tänkte än:
vad jag är lycklig! vi ses igen.

DE BADANDE BARNEN.

»Und jene himmlischen Gestalten
 Sie fragen nicht nach Mann und Weib.«
Goethe.

Tusenskönor och konvaljer växa ända intill randen
 av en liten bäck, som glider genomskinlig över sanden;
 häggen, höljd av vita blommor, doftar där invid på ängen,
 och mot vattenliljan sänker lönnen sina gyllne hängen.

Liten pilt och liten flicka sitta där på blomstertuva,
 sedan de på ängen länge flugit kring som hök och duva.
 Gossen säger: »jag vill bada, ty här är så varmt och soligt.«
 »Sval är bäcken,« säger flickan; »låt oss bada! det blir
 roligt.«

Gossen lämnar sina strumpor och de andra näpna plaggen
 kastade omkring i gräset, lögat nyss av morgondaggen.
 Byxorna med de av mamma sydda granna axelremmar
 visa ännu, där de ligga, rundningen av piltens lemmar.

Vid den slarvens sida lägger liten tös med ordningssinne
 ned sin vackra skära klänning, silkesduk och kjol och
 linne,
 lägger sedan allra överst bandbeprydda sommarhatten.
 Och med glädjerop nu båda springa i det klara vatten.

Se, de muntra barn till mötes bäckens klara bölja hoppar,
 smyger sig med smek och kyssar kring de täcka, friska
 kroppar,
 flyger upp i stänk omkring dem, så att tusen pärlor glimma,
 när den glade pilt försöker lära lekkamraten simma.

trivas rosor och vallmo med tistlarne gott,
och förrostat sen sekler är väktarens horn.
Över fönster, där spindeln har bundit sitt nät,
klänger murgrön kring bågar, [pilastrar](#) och tak,
och din aning kan lyss till minuternas fjät
i de skymnande valv, i de tysta gemak.

Och din aning kan höra en stämma: förbliv
i den borg, där de sløjade minnen stå vakt,
där du känner det djupa i tystnadens liv,
där du röner det ensligas väckande makt,
där du, frälst utur människobrännings larm.
ur det jäktande intet, som andarne tär,
kan förnimma vid skapelsens eviga barm
i ditt innersta djup, att du är, att du är!

Jag skall föra dig in i min riddaresal,
varest [Saga](#) oss väntar vid flammande härd
och till välkomst dig räcker en runhöljd pokal
och dig bjuder försjunka i känslornas värld,
och när nattlige stormarne kämpa sin strid,
vill hon söva ditt barnsliga hjärta i ro
med den heliga vaggsång om kärlek och frid,
som är diktad i [Eden](#) av oskuld och tro.

Men när morgonen randas, på jägaretåg
skall du följa mig ut över daggiga berg,
du skall gunga med mig över morgnande våg,
där hon välver i gryningens rosiga färg,
genom skogarnes skymning vi ställa vår gång,
genom susande lund, genom vinande mo,
där vid granarnas djupa och mystiska sång
det förgängliga gripes av evighetstro.

Och det liv, som vi flydde, av oro och flärd
 har förtonat och sjunkit vid synranden ner,
 och två älskande bröst och en drömmande värld
 det är allt, och allt annat det finnes ej mer.
 För din ande har tänt sig en skönare dag:
 På de östlige fjällarnes purprade kam
 gå med tankfulla **ännan** och svärmiska drag
 i ett festtåg de tigande timmarne fram.

Och du känner alltmer, hur han strängas, din håg,
 till en samklang med skogens högtidliga sus,
 och som insjön de himmelska facklornas tåg,
 skall du spegla i hjärtat det evigas ljus,
 och ditt liv är en strimma i dagrarnes spel
 och en ton uti sfärens förklingande ljud,
 av det stora, det drömmande hela en del,
 som förnimmer, att skapelsen drömmer om Gud.

Då vi vandra vid bäckarnes skuggade lopp,
 då vi dröja vid fors och vid skummig kaskad,
 skall du skåda med tryggt odödlighetshopp,
 huru virvlarne fly med de vissnade blad,
 och när månen en spång över böljorna slår
 av sitt speglade glitter från strand och till strand,
 skall du skönja i drömmar den strålväg, som går
 till det eviga hän från förgängelsens land.

Se hur ängarna klädas i svallande flor,
 hur de silvrade dimmorna skrida förbi!
 O, så lyss och förnim då den viskande **kor**
 utav tidernas andar, som svävar däri!
 Och du känner en varsel i bävande bröst
 av det djupsta, som seklernas hjärta förnam,

vad av ve och av manande allvar och tröst,
som har sprungit ur siareharporna fram.

Ty de viska, att stridens och smärtans **mystär**
är fullkomningens villkor och själarnas rätt,
att det drag utav vemod, som skapelsen bär,
är av trånad att skåda en ädlare ätt.

Ja, den samklang du njuter är längtan uti,
ty naturen hon bidar, att mänskan en gång
skall förvandla dess drömmande livs harmoni
till en vaken och frigjord och jublande sång.

Det är därför med blommor hon pryds som en
brud,
med symboler av all tings förnyelses tid;
det är därför hon provar om våren den skrud,
hon skall bära, när släktet har vunnit sin strid.
Det är frihetens hägrande paradishopp,
som sin skimrande färgprakt i skyarne strör
och i blomman ger safter åt svällande knopp
och ger rosor på kinden åt gossar och mör.

Ty i människans ande ha tingen sin lag:
när med renare öga hon skapelsen ser,
skall ur renare **eter** en klarare dag
genom blånande rymderna sänka sig ner,
och när skalderna strängarne skönare slå,
skall en rikare prakt över jorden ses spridd,
och ju högre de spanande tankarne nå,
se, dess djärvare spänner sig himmelens vidd.

KYSSEN.

Räck mig de väna läpparnes kalk, fast drycken han ger mig
städse i ljuvaste fröjd blandade saknadens kval!
Aldrig du närmat din mun, förrän, gripen av trånad,
min ande
slet i de känsliga band stoftet på honom har lagt.
Liksom en fånge vid vintrens slut, när en smekande vårfläkt
spelar från blånad sky in i hans fängelsevalv,
trycker mot gallret sin kind och andas och njuter, men
känner
dubbelt i njutningens stund tyngden av bojan han bär;
så när din kyss, så frisk som västan på blommande ängar,
skön som en ros i sin knopp, kom till min fångslade själ,
spratt i bojan hon upp och trängde mot läpparnes stängsel,
ivrig att svinga sig bort, svinga i frihet och ljus
hän till den värld, där ditt innersta jag, du älskade, dväljes,
där, för att, död för mig själv, evigt få leva i dig.

HÖSTKVÄLL.

Solen går ned, och molnen vandra med vefullt sinne
hän över skummande sjö, över susande skogars skymning.
Måsen skriar på ödsligt skär,
falken dväljes i klyftans skygd:
trött att jaga han gömt sin näbb i
vingens av skurar tyngda dun.

Solen gick ned, det mörknar alltmer över moens furor,
mörknar om bergen, där ränniln suckar i ljung och mossor.

Tvinsjukt dröjer ett gulblekt sken
 över västliga kullars rand,
 dagens viskande avsked tonar
 sorgset i tätande skuggor bort.

Regnets fall på hållarne sorlar av vemodssågner,
 födda av molnens jordkringsvävande skumma tankar;
 sjöns emot stranden brutna våg
 brusar av dunkla ödens gång;
 röster, skälvande hemskt av smärta,
 ropa i stormen ur skogens djup.

Ensam ute i öde nejd, mot fuktig klippa
 lutad, står förtrollad en vandrare, lyss och njuter.
 Känner hans själ en samklang med
 sången, som höjes av stjärnlös natt?
 Dör hans ve som en sakta ton i
 höstens väldiga sorgedikt?

ÄLVAN TILL FLICKAN.

Väna barn, som lekfull sänker
 barmen i min våg och blänker,
 lik den skönsta vattenlilja, skär och vit i bölja sval!
 Vilka skiftesrika lotter
 vänta dig, du mänskodotter,
 medan, jämt sig lik, min källa sorlar under björk
 och al!

Jag har ej som du att bida
 dag att fröjdas, dag att lida:

jämt sig lika mina vågor välla i oändligt tal.
 Du skall blomstra upp till kvinna,
 älska, älskas, tända, brinna,
 medan tyst min källas flöden glida i den stilla dal.

Väna barn, ännu i hågen
 lika kyligt frisk som vågen,
 skönsta näckros, som jag gungat skär och vit på
 bölja sval!

Blott en tid, och du skall drömma.
 drömmar underliga, ömma,
 medan, jämt sig lik, min källa sorlar under björk
 och al.

Blott en tid, och du skall böja
 knä i brudens skira slöja
 bredvid den du lyckliggjorde med ditt hjärtas
 blyga val.

Blott en tid, och du skall trycka
 i din famn en moders lycka,
 medan tyst min källas flöden glida i den stilla dal.

Gåtfullt dunkla mänskoöden,
 hoppet, kärleksglädjen, döden
 famnar jag, då dig jag famnar, sköna barn, med
 bölja sval!

Endast några solvarv farna –
 och för dig skall gåtan klarna,
 medan, jämt sig lik, min källa sorlar under björk
 och al.

Ack mitt flodlopp aldrig hinner
 målet, som din bana vinner,
 då av livets fröjd förklarad och förklarad av dess
 kval

Hon klämtar i trånad att viga in den stund,
 då jordens slakten varda ett syskonförbund,
 där varje smärta finner sin smekande tröst
 och varje tröttat huvud sin vila vid ett älskat bröst.

Hon klämtar i trånad att stämma in en gång
 med sina skära toner i folkens frihetssång,
 att ringa över världen det saliga bud:
 se, jorden blir Guds rike! Se, mänskligheten finner
 Gud!

Men i den andras gjutform förstelnande flöt
 det mörker, som har ruvat i kaos' dunkla sköt.
 Den tunga kläppen vilar – hon hänger tyst och stum,
 och hennes kupa liknar en nattlig himmels välvda rum.

I torn-arkaden ned om, där sitter, skum i håg,
 en demon med handen vid klockans starka tåg,
 orörlig som en bildstod, och ser med dystert hot
 till hävdernas böljegång, som brusar runt om tornets fot.

Än tumla de i solglöd, och än är solen skymd,
 men om en gång det svartnar kring havets hela rymd
 och sista böljan krossas i bränningars larm,
 som vaggat siardrömmar, de framtidsljusa, i sin barm,

Om hopplöshet faller över mänsklighetens nöd,
 om frihetssången tystnar för gunst och för bröd,
 om ungdomshjärtat kallnar och känner utan kval,
 hur bort ur världen viker det godas helga ideal,

Då knyter sig handen kring klockans starka tåg,
 då ringer demonen med rasande håg,

då svingar nattens klocka sin ofantliga rund,
 då skälver hela världen och rämnar i sin djupsta grund.

DIN SORG ÄR DIN.

Du mänskobarn, hur tung din lott du känne,
 sök ej hos dina svaga likar tröst!
 Lägg ej din sorg på redan tyngda bröst!
 Din sorg är din, och du bör bära henne.

DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN.

Det finns ett skepp, som går och går,
 men aldrig går i kvav;
 kaptenen många hundra år
 har drivit kring på hav
 och svurit med förtvivlans lust
 på rorman vid hans ratt,
 som ej kan köra upp på kust
 i någon stormig natt.

Men rorman gör vad han förmår,
 om än med föga hopp:
 där bränningen som vildast slår,
 dit styr han skeppet opp,
 han krossa vill dess hårda barm
 mot klippa, bank och skär,
 men böljans harm, hans egen harm
 och allt förgäves är.

Han söker hamn, varhelst han kan,
 och strand, vart än han kom;
 men vill han göra redden an,
 då svänger skeppet om,
 en vindstöt spänner varje fäll
 och buktar varje klut
 och slungar skutan som en boll
 på vida havet ut.

Så är hon dömd att gå och gå
 förutan ro och rast.
 Om natten ser man lågor blå
 omfladdra hennes mast;
 om dagen känns den skutan snart
 på klyvarns egna form
 och att hon rider upp med fart
 emot den värsta storm.

Ja, utan ro och utan rast,
 i söder och i nord,
 hon kryssar ständigt med en last
 av levnadskval ombord.
 Mång hundra år hon gått och gått
 runt om magnetens nål;
 hon har så brått, så brått, så brått,
 fast hon har intet mål.

Där isberg stälpa under brak
 sin norrskenskrönta kam,
 såg eskimån i sin kajak
 det seglet stryka fram;
 med skräck malajen seglet såg,
 där under speglad skog

i lä av palmerna han låg
på lur med sin pirog.

Och väktaren på Eddystone,
då över böljans ban
han skönjer skeppet långtifrån,
så väntar han orkan;
och väktaren på Vinga fyr
han vet vem seglarn är,
som svävar fram, där brottsjön yr
bland månbelysta skär.

Då stormen slet på fästets valv
i trasor nattens sky,
och rymden tjöt och mörkret skalv
för blix och hagelby,
och nödsignaler lossades
vid gälla jammerskri,
och strandat fartyg krossades,
strök detta skepp förbi.

I fosforsken det blänkte fram,
kom med orkanens hast,
och mar-eld lyste kring dess stam
och lågor på dess mast,
det hov sig upp med ryslig fart
på tornhög böljas bryn –
vart jämmerrop förstummas snart
vid sådan undersyn.

På däcket ses kaptenen stå
med gastars brödraskap,
hans näsa skiner svavelblå

av druvorna från Kap,
 det vita håret fladdrar vilt
 om pannans plöjda grund,
 men ögat, o det blickar milt,
 och vänligt ler hans mund.

De drucknande han hälsar glatt
 och nickar hjärtlig tröst,
 och genom storm och genom natt
 han höjer skrovlig röst:
 »Döm, sjöman, ej ditt öde hårt!
 Och räds ej, bleka mö!
 Ty, tro mig, leva det är svårt,
 men gott det är att dö.«

Och, som han kom, han ilar bort
 från dem, som gå i kvav.
 Han spanas säkert inom kort
 på annat fjärran hav.
 Och intet skepp är kändare;
 fast aldrig sedd i hamn,
 »den flygande holländare« –
 vem hörde ej hans namn?

* * *

Så irrar han. Dock vet man, att
 av ödets nåd han får
 till ankars gå en enda natt
 på varje hundra år.
 O, hulda natt, hur trösterik,
 då han från stormig sjö
 får styra in i Drömmens vik
 på **Fågel Fenix' ö!**

Fast ön ej än på något kort
 med visshet prickats ut,
 lär mången dock, som man har sport,
 fått se den en minut:
 ett barn i dröm på fadrens knän
 och skalden i sin sång
 till hennes sälla ängder hän
 få sväva någon gång.

En moder vid sin gosses grav,
 med kransen i sin hand,
 bärs av sin saknad över hav
 till Fågel Fenix' land:
 där leker sonen i en lund
 så frisk och levnadsvarm,
 hon trycker honom då en stund
 intill hugsvalad barm.

Och liten lärkas hjärtequal,
 när hon de sina mist,
 för henne dit i solig dal, –
 där återses de visst:
 med barmens dun hon värma får
 på nytt de späda små
 och lyssna tjust, då maken slår
 sin drill i eter blå.

Envar, som denna strand har nått,
 o sällhet! finner där
 den famn, den mun, vartill han trått
 i oskuldsfullt begär.
 Där ser han vad han skönast drömt,
 där möter honom allt

vad ljuvt han känt, vad rent och ömt,
i levande gestalt.

Hör källors sorl och lundars sus
och bäckars yra fröjd!
Vad dagrars lek, vad glans och ljus
på sky och blånad höjd!
Och allra högst i purpurfärg
med gyllne vingars prakt
står fågel Fenix på sitt berg
och håller trogen vakt.

* * *

Nu sköt det mörka skeppet in
i vikens spegelrund.
Hur lugnt det känns i håg och sinn,
då man har ankargrund!
Men seglarn klagar: »O hur kort
är denna fridens tid!
för morgonsolen flyr hon bort;
sen åter storm och strid.

Har jag ej kämpat länge nog
mot havets vreda flod?« –
Då viskar det från strand och skog,
det viskar: tålmod!
Det viskar: glöm en stund hur tungt
du känner ödets hand!
Sov, kvalda själ, sov sött och lugnt
vid Fågel Fenix' strand!

Och sol går ned vid trastars sång
och andeljuv musik

och slår från väster hän en spång
 in i den stilla vik.
 En skepnad går den gyllne väg...
 »O se! vem kommer där?
 Är det den kände vandrarn, säg,
 den gamle [Ahasver](#)?«

Ja, han det var. Han klättrar ren
 för fallrepstrappan opp.
 Ur smärtans natt i blicken sken
 ett outsläckt hopp.
 Hans läppar viska... alla lyss,
 och om man rätt förstod,
 så sade han, vad skogen nyss,
 han sade: tålomod!

Snart hastar han på nytt sin gång,
 han [trådar](#) spårlös ban,
 där månen nu en silverspång
 slår över ocean;
 mot öster hän hans kosa bär,
 och på hans öde led
 ser himlens tysta stjärnehär
 med sorgsen undran ned.

Vid strand, där tröttad farkost låg
 och kände kring sin bog
 en smeksam månförsilvråd våg,
 där står en pinjeskog.
 Där sjöng så vänt en näktergal
 en sång till hjärtetröst
 om frid på bölja, berg och dal
 och frid i alla bröst.

Av vallmo doftar ljuvlig kväll,
 de trötte slumra snart.
 Den gamle sjöman drömmer säll
 om något underbart:
 han drömmer om en härlig värld,
 förlöst ur kval och brott,
 och att han ända fått sin färd –
 det var att drömma gott.

Men väster ut det tjocknar nu
 omkring Orions lopp,
 och morgonstjärnan slocknar nu,
 och drömmarn vaknar opp.
 En morgonbris i tacklet slår,
 och som ett blodigt hot
 bland dystert röda skyar går
 ur havet solens klot.

En vindstöt tar i seglen håll
 och buktar varje klut
 och slungar skeppet som en boll
 ur lugna viken ut.
 Och nu det går, som förr det gått,
 runt om magnetens nål,
 det har så brått, så brått, så brått,
 fast ej det vet sitt mål.

Och väktaren på Eddystone,
 då över böljans ban
 han skönjer skeppet långtifrån,
 så väntar han orkan;
 och väktaren på Vinga fyr
 han vet, vem seglarn är,

som svävar fram, där brottsjön yr
bland månbeglänsta skär.

TOMTEN.

Midvinternattens köld är hård,
stjärnorna gnistra och glimma.
Alla sova i enslig gård
djupt under midnattstimma.
Månen vandrar sin tysta ban,
snön lyser vit på fur och gran,
snön lyser vit på taken.
Endast tomten är vaken.

Står där så grå vid ladgårdsdörr,
grå mot den vita driva,
tittar, som många vintrar förr,
upp emot månens skiva,
tittar mot skogen, där gran och fur
drar kring gården sin dunkla mur,
grubblar, fast ej det lär båta,
över en underlig gåta.

För sin hand genom skägg och hår,
skakar huvud och hätta –
»nej, den gåtan är alltför svår,
nej, jag gissar ej detta« –
slår, som han plägar, inom kort
slika spörjande tankar bort,
går att ordna och pyssla,
går att sköta sin syssla.

Går till visthus och redskapshus,
 känner på alla låsen –
 korna drömma vid månens ljus
 sommardrömmar i båsen;
 glömsk av sele och pisk och töm
 Pålle i stallet har ock en dröm:
 krubban han lutar över
 fylls av doftande klöver; –

Går till stängslet för lamm och får,
 ser, hur de sova där inne;
 går till hönsen, där tuppen står
 stolt på sin högste pinne;
 Karo i hundbots halm mår gott,
 vaknar och viftar svansen smått,
 Karo sin tomte känner,
 de äro gode vänner.

Tomten smyger sig sist att se
 husbondfolket det kära,
 länge och väl han märkt, att de
 hålla hans flit i ära;
 barnens kammar han sen på tå
 nalkas att se de söta små,
 ingen må det förtycka:
 det är hans största lycka.

Så har han sett dem, far och son,
 ren genom många leder
 slumra som barn; men varifrån
 kommo de väl hit neder?
 Släkte följde på släkte snart,
 blomstrade, åldrades, gick – men vart?

Gåtan, som icke låter
gissa sig, kom så åter!

Tomten vandrar till ladans loft:
där har han bo och fäste
högt på skullen i höets doft,
nära vid svalans näste;
nu är väl svalans boning tom,
men till våren med blad och blom
kommer hon nog tillbaka,
följd av sin näpna maka,

Då har hon alltid att kvittra om
månget ett färdeminne,
intet likväl om gåtan, som
rör sig i tomtens sinne.
Genom en springa i ladans vägg
lyser månen på gubbens skägg,
strimman på skägget blänker,
tomten grubblar och tänker.

Tyst är skogen och [nejden all](#),
livet där ute är fruset,
blott från fjärran av forsens fall
höres helt sakta bruset.
Tomten lyssnar och, halvt i dröm,
tycker sig höra tidens ström,
undrar, varthän den skall fara,
undrar, var källan må vara.

Midvinternattens köld är hård,
stjärnorna gnistra och glimma.
Alla sova i enslig gård

gott intill morgontimma.
Månen sänker sin tysta ban,
snön lyser vit på fur och gran,
snön lyser vit på taken.
Endast tomten är vaken.

PÅ FLODEN.

(Efter [Lenau](#).)

Din frid, var han en drömgestalt,
som ej du återfinner,
så blicka i en ström, där allt
hänböljar och försvinner.

Vad än du mist, vad än du led –
vill du en stund det glömma,
sänk blott din blick, se ned, se ned
i vågorna, som strömma.

Se ned, tills ögat tårbemängt
knappt skönjer, hur de ila;
i stilla drömmeri försänkt
får då ditt hjärta vila.

Som i en dröm du ser ditt själv –
en bild som vattnet bryter –
hur det förbi på tidens älv
med sina sorger flyter.

VINST OCH FÖRLUST.

Vad åren kunna giva, ack hur ringa
är det mot vad som skövlut blir av åren!
Om guld, om ära någon gång de bringa,
sker det väl oftast att förgylla båren.

Framåt, framåt oss våra öden tvinga,
vi drivas äldre släkten tätt i spåren
ur barnets **Eden** genom gossevåren,
var till sin teg att mödans lie svinga.

Och solen bränner, svettens pärlor flyta,
och dagen svinner under **id** så trägen
att odla gamla fält och nya bryta.

Men I, som bärgat gyllne skördar, sägen,
vem vill dem ej mot liten blomma byta,
mot kindens blomma, vissnad under vägen?

DET DÖDA BARNET TILL DET LEVANDE.

I.

MÖTET.

Hän ur silverdimmorna, som skrida
över månbelysta fält sin stig,
svävar jag, o älskling, till din sida,

lindar jag på nytt min arm om dig –
 sorgsna, bleka vän, du känner mig?
 Än en gång med dig jag ville vandra,
 ack! som förr, då över vårt förbund
 lyste livets morgonrodnadsstund.
 Kom då! låt oss viska med varandra
 om vår barndomskärleks milda glöd,
 glömmande en stund, att jag är död!

Minns du – själv jag minnes det betagen –
 när vi möttes allra först, vi två?
 Skön var mötesplatsen, vän var dagen
 med sin himmel, strålande och blå:
 borgplataen, högt i famnen buren
 av den mossbelupne **fästningsmuren**,
 låg där tyst i solig grönskas prakt,
 över sammanstörtade **arkader**
 rosenbuskar ställt sig upp i rader
 och på vallen sälg och rönn som vakt:
 knappt en vindfläkt andades i bladen,
 sabbatsstilla under oss låg staden,
 sabbatsstilla glitterströdda sjön,
 över **esplanad** och **bastioner**
 dallrade i djupa högtidstoner
 klockors samklang, manande till bön.
 Och vi sjönko ned i gräsens vimmel,
 badande i blomsterguld och grönt,
 jollrande om Gud, som från sin himmel
 steg hit ned att skapa allt så skönt.
 Över oss, av solens sken bestrålad,
 stod en sky på **etervalvets** rund
 stilla, oföränderlig, som målad
 med sin gyllne kant på djupblå grund,

stilla, tills en flik vart undanskjuten
 av hans byssosskära draperi,
 och jag såg som om en glansbegjuten
 liten ängel nickat däruti.

Och från dröm lik brådförnummen hägring
 sjönk min blick till dig, och i ett nu
 såg jag, plötsligt rörd av mänsklig fågring,
 drömligt än, att ängelen var du,
 och det kom en kyss, en omedveten,
 och den enda, som du gav och fick,
 men som bud emellan själar gick,
 att de äro ett för evigheten.

Barnens kyss vid hjärtats första dyning
 han är morgonsval och ren och skär,
 vita vingar som en svan han bär,
 fastän purprade av känslans gryning,
 så som svanens vinge purprad är,
 när på morgnad insjö hän han seglar,
 och på en gång samma bölja speglar
 dagens första strimmas fenix-glans
 och den glans av silver, som är hans.

Helga stund, då så varann vi funno!
 Helga klang, som ringde in de år,
 som för oss nu kommo och försvunno
 likt en enda oavbruten vår!
 Vaknad nyss, i daggens pärleglitter
 låg vår värld framför oss morgonljus,
 luften tonande av lärkors kvitter,
 lunden tonande av sagosus,
 tills med ens de glada röster veko,
 och vad allt du hörde var ett eko,
 blott ett dovt och blytungt eko av

mullens fall på kistan i min grav,
 och du hör det, jämt förnyat, klaga
 slutet av vår korta barndomssaga,
 fast du vet, att när en tid har flytt,
 börja hennes äventyr på nytt.

*

II.

BARNENS HIMMEL.

Snart din stig, lik min, skall hinna stranden,
 där oändlighetens vågor slå:
 lossad dräkt du lämnar kvar på sanden,
 och i naken änglafägring anden
 sänker barmen i det klara blå.
 Halvt i drömmar, halvt i säll besinning,
 ser du vitt framför dig sollyst stråt,
 friska fläktar leka kring din tinning,
 svala böljor gunga dig framåt.
 Jordens kuster synas länge sedan
 dimmigt tona bort vid österns bryn,
 längre längre gungas du, och redan
 stiger, skimrande som aftonskyn,
 färdens mål inför din andesyn,
 färdens mål: de döda barnens rike –
 o, det syns dig härligt utan like,
 fast din aning känner det igen.
 Från de gröna, palmbevuxna stränder
 vinka dig till möte andehänder,
 sträcker vännen famnen mot sin vän.
 Fanor fladdra i det ljus, som flammar
 guld- och rosaskärt på bergens kammar;

och där cederskogen nedanför
 slår kring dalar sina dunkla bälten
 över de i vårskrud höljda fälten,
 o, vad liv du ser, vad lust du hör!
 Sånger tona, dalens ekon svara
 glatt på jublet från den spåda skara,
 som i lekar svärmar kring i den,
 men med skuldran obevingad än,
 medan andra pröva spåda vingar
 över ängarna i varsam flykt,
 och en annan skara redan tryggt
 över pinjelunden glad sig svingar,
 och mot fjällens branter glänsa många
 silvervingar, som i tävlingslopp
 trå till andarne på bergets topp,
 som av guldmoln, de i rymden fånga,
 leka, att de bygga [Sion](#) opp.
 Högre än, där inga skyar lägra,
 svingar sig den flock, som vunnit har
 fullutvecklade kraft i vingars par,
 spanande, där fjärran syner hägra
 från en himmel mera underbar.
 Men när änglaskolans klockor skalla,
 stannar leken, och de ila alla
 hän i flykt och språng från berg och dal
 till vår stora sköna lärosal,
 där inunder höga valv de ljusa
 pelarskogarne som [orgor](#) susa,
 och av glans från [empyréens](#) höjd
 tempelfönstrens långa rad bestrålad
[ter](#) i bågar och [ogiver](#) målad
 ännu högre saligheters fröjd.
 Dit, min älskling, får jag snart dig föra,

där vi skola vandra arm i arm,
lyssnande till lärarn, som vi höra
undervisa innerst i vår barm.

*

III.

EFTER VESPERSÅNGEN.

Men om kvällen efter [vespersången](#)
styr mot jorden bort ett pilgrimståg.
Helst ibland de små är ju så mången
fäst vid jorden än med kärlig håg.
I vår hulda aftonskymning vakna
minnen av de älskade vi sakna,
och den lille längtar mest igen
till det hem, där han begråtes än.
Tyst, som stjärnan sina strålar silar
i gardinens flor vid fönsterkarm,
nalkas han den bädd, där mamma vilar,
lägger huvudet till hennes barm,
smyger sen i månens sken så sakta
att i sömnen syskonen betrakta
och att leka med de saker, som
han på leksaksbordet bäst tyckt om.
När ett barn från jorden förs av döden,
är det ej för att en mänskösjal
fjärmas skall ifrån sitt släktes öden,
ryckas utanför dess ve och väl.
Nej, dess bortgång har en högre mening,
och [vi äldre](#) komma hit av plikt,
här vi hava ärenden av vikt:
himlen knyter genom oss förening

med vad jordelivets strävan har
 än av barnasinnets oskuld kvar.
 I vårt rike springer upp en källa,
 genomklar är hennes helga rund,
 sakta hennes rena vågor kvälla
 upp ur evighetens djupa grund.
 Innan jag kom till dig nu i natten,
 har jag med en dryck av hennes vatten
 ilat hit en tröttad skald till tröst,
 en bland dem, som oförfärad väckte
 harm hos ett i lögnen fånget släkte,
 då de sjöngo ut med klangfull röst
 vad de kände innerst i sitt bröst
 och, ju bittrare de rönste kvalen
 av en småklok feg och lumpen värld,
 grepo fastare om idealen,
 svungo djärvare sitt sångarsvärd.
 Till envar, som värnar djupast inne
 barnets håg i provat mannasinne
 och åt kampen emot nöd och svek
 ger sig helt, som gossen åt sin lek;
 som, när sorgen kommer, vet att sörja
 men, som barnet, kan förgäta den
 och, av motgång obesegrad, börja
 helig lek med liv och lust igen;
 till envar, som strävar upp för höga
 bråddjupsbranter emot fjällets bryn
 blott av längtan att åt andens öga
 vinna äntligen en vidgad syn;
 till envar, som för det goda strider,
 till envar, som för sin kärlek lider,
 är vårt kall att komma någon gång
 med en dryck ur livets källas språng.

Nu farväl! Se morgonen är när!
 Vävd av stjärnljus, bleknande för dagen
 är den skira skrud, som anden bär,
 när han svävar, av sin trånad dragen,
 till ett hjärta, som han lämnat här.
 Snart skall morgonrodnans första glöd
 mellan furuskogens stammar glimma.
 Ren förrunnen är vårt mötes timma,
 vad du kvar vill hålla är en dimma –
 älskade, du vet, att jag är död!

PROMETEUS OCH AHASVERUS.

(Ett utkast.)

I.

Sedan Noa lämnat arken, gick han med sina söner bort mot den högste toppen av **Elbrus** att där bygga ett altar åt den Evige.

Medan de vandrade upp för höjden, hörde de i rymden dova suckar och kände sig svårmodige, huru mycket än deras hjärtan fröjdades över frälsningen ur världsfloden.

Än tycktes dem, att suckandet kom från bergets inre, än från molnen, som tunga och regndiga drevos av vinden öster ut.

Så hunno männen till fjällets topp. Där stod en vall av **eldfrätta** klippor, och Noa såg på de märken, som vattnen efterlämnat, att den stora floden hade svallat upp till vallens rand, men icke översvämmat honom.

Där inom gapade ett svalg, vars branter stupade mot en allt djupare skymning. Suckarne kommo ur detta djup. Vandrarne lutade sig över randen och sågo något, som rörde sig där nere.

Himlen hade klarnat mer och mer, och över deras huvud

skred nu det sista molnet, följande de andra, som långsamt upplöste sig i skurar över högslätten. Solen sken på den mörk-randade skyväggen i öster, och **den Eviges båge** visade sig i skyn, och då Noa skådade upp och såg bågen, sade han: se förbundets tecken mellan den Evige och oss!

Solen sken även ned i fjällsvalget, och hennes strålar skimrade, som vore de vilsekomne och förfärade, på det som fanns där i djupet. De lyste på en jättegam med brungul rygg och gulstrimmiga vingar, som överskyggade och piskade ett rov, vari han slet, då han icke sträckte upp den långa ormbuktande halsen med den bloddrypande fjäderkragen för att nedsvälja delar av sitt byte.

När gamen varsnade männen, flög han upp och kretsade skriande kring rovet. Då sågo Noa och hans söner en skepnad, lik en människa, men övermänskligt stor och skön. Han låg med upprivet bröst utsträckt mellan klippor, från vilka glänsande kedjor, fästa med ofantliga gyllene **naglar**, slingrade sig kring hans lemmar.

Då sade Noa till sina söner: huru skola vi frälsa honom? Men ur djupet hördes en röst: gån till edra värv! Människohänder lossa icke mina kedjor.

Noa sade: kunna vi intet göra till din hugsvalelse? Rösten svarade: förakten tidens gud! tillbedjen evighetens!

Noa och hans söner återvände till sina hustrur och omtalade vad de hade sett och hört. Och alla anade, att den framtid, som deras efterkommande ginge till mötes, väntade dem med många lidanden. De byggde ett altar nära det ställe, där arken stod, och offrade tackoffer för sin frälsning och böneoffer för sina efterkommande och försoningsoffer för fången i svalget.

*

Om aftonen vid solnedgången sporde sönerna och kvinnorna den sägenrike gamle, vad han tänkte om den pinade i bråddjupet. Noa svarade:

Jag vill förtälja något från urfädernas dagar och må kvinnorna noga lyssna; ty medan männen jaga eller sköta jorden eller slöjda redskap och smida vapen, är det kvinnorna, som skola omtala för barnen heliga arvsägner och bära dem från släktes mun till släktes.

I urtiden nedstego till jorden många den Eviges söner, serafim och kerubim, gudar över tidsskeden och himlakroppar. Många lägrade sig på toppen av Hermon, andra på Olympus, och bland dem var störst och mäktigast han, som rösten ur fjället kallat tidens gud. De jämförde sin kunskap, skönhet och kraft med Adams söners och kände övermod och härsklystnad och avföllu från den Evige. Tidsguden, som äger troner på många världsklot, byggde sig ännu en på Olympus och gjorde sig till herre över alla folk. Och han och hans serafim och kerubim funno behag till människornas döttrar, och ur deras famntag föddes ett släkte, de forntidsväldiges, som slog folken i träl-dom och uppfyllde jorden med orätt.

Men tidsguden sade till titanerna: min nåd vill befria människorna från den Eviges lag, som är en pinsam lag och aldrig kan av dem fullbordas. Gören fördenskull människornas oktyngre, så att deras tankar aldrig må skiljas från deras trälsysslor, att de må glömma den Eviges lag, som de hava i sin ande, för min egen lag, som bjuder dem utifrån och ålägger dem lyd-nad, men fritager från ansvar och tillåter dem följa lustens lag i deras kött! Och släckten elden på deras ärilar, att deras oroliga själar må varda delaktiga av djurens lycka, som trivas utan att tarva min eld, ty det ljus, som solen, månen och stjärnorna giva dem, är dem nog; men allt annat ljus och all annan värme skola vara i de väldiges ägo och tjäna dem!

Nu släcktes elden på alla ärilar, och människorna ledo mycket och glömde under sitt trälände den Evige och den Eviges beläte och lag, som äro uti dem. Deras anleten miste sin fägring, och blicken vart skygg och ryggen krökt och tanken slö och hugen dolsk under det för tunga oket.

Då fanns bland titanerna en enda, som sörjde över att det sköna, öppna och fria skulle försvinna bland människorna. Han förbarmade sig över dem, och medlidandet skärpte hans förnimmelse, så att han kunde höra inom sig den Eviges röst, som sade, att människorna borde återfå skönhet och frihet och väckas att lyssna till lagen i deras ande.

En dag, då tidsguden och hans väldige voro borta att befästa sin makt i andra rymder, bar den miskundsamme titanen eld från Olympus ned till människorna, och de spredo med glädje elden från äril till äril, och föräldrar och barn funno varandra vid härden, och de heliga sägnerna om deras gudaursprung vaknade på deras läppar, och de tänkte på en framtid och strängade harpor och sjöngo om paradiset, som är förlorat, och om paradiset, som kan vinnas.

Då förgrymmades tidsguden och hans väldige och kallade den barmhärtige titanen en förrädare och ville förgöra honom. Titanen ropade människosläktet till kamp vid sin sida, men dess rädsla var stor; och när tidsguden lovade det att få behålla elden, förrådade det var dess vän dolt sig under bergen för att smida starkhetsvapen åt de svage, och han övermannades av de andre titanerna och lades med diamantkedjor i ett bråddjup att lida de värsta plågor.

Men tillintetgöra honom kunde de icke. Hans oavlåtliga trots störde dem i deras glädje, och tidsgudens välde i världsrymden syntes honom själv föga **hugnande**, då han icke förmodde kuva en enda trotsande varelses ande. Den pinades suckar blandade sig i luften, som människorna andas, och ingåvo dem en längtan till frihet. Då lämnade de väldige Olympus och Hermon för att slippa höra huru han hånade dem.

Men från himlakropparne vilja de behärska och trälbinda oss på nytt. Och de skola lyckas, om vi glömma den Eviges lag, som är inom oss. Må våra avkomlingar veta detta!

* * *

Så berättade den sägenrike Noa, och sägnen levde efter honom.

Sems söner mindes länge den orätt, som de forntidsväldige läto vårt släkte lida, och hebréernas siare fäste minnet därav i sina heliga böcker med gåtfulla, men sinnrika ord.

Jafets helleniske ättlingar kallade tidshärskaren Zeus, men den medlidsamme titanen nämnde de Prometeus. Och ehuru de visste, att Zeus, tidens herre, själv är en tidens son, dyrkade de honom. Dock ängslades de vid tanken, att Prometeus, människovännen, skulle ständigt plågas, och trodde därför gärna, att Herakles gått ned i svalget och sönderryckt hans länkar. Men Prometeus är fångslad än i dag.

De skaror, som folkvandringarna drivit över Kaukasus, ha hört hans suckar. [Rysslands mot Kolkis framträngande härar](#) höra dem.

Hävande sig över Elbrus smälta de underligt samman med sorlet av folkens liv och blanda vemod i vindarne och i himmelns färgspel och mest, när dagen dör, i aftonrodnadens sken.

En forntidssägen förkunnar, att titanen med en enda bön till Zeus kan uppstå fri från sina länkar och gå att vinna all jordens makt och härlighet. Men ve vårt släkte, om den bönen ginge från hans läppar!

Om Prometeus förnekar lagen i sitt inre och böjer sig under Zeus' lag, då uppstår han som [Antikrist](#), och världens yttersta tid är inne.

Det finnes en, som går och väntar detta och därur motser sin förlossning. Han väntar det dag för dag genom århundraden, ännu städse gäckad, men med förtvivlat tålmod. Han är ock den ende dödlige, som finner vägen ner i titanens håla och stundom visar sig där. Det är den gamle vandringsmannen från Jerusalem, Ahasverus.

Senast kom han till Elbrus söder ifrån genom kurdernas och georgiernas landsändar. Där han gick fram, tystnade fåglarne,

slöto blommorna sina kalkar, kände varma människohjärtan kyla och hårda människohjärtan lust att pina.

Mot aftonen stod han vid foten av Kaukasus och gick vidare genom de skogar av sekelgamla ekar, lönnar och askar, som skugga fjällets nedersta trappsteg. Solen hade längesedan gått ned, när han vandrade under de högre utsprångens granar och tallar, och natten var framskriden, då han genom dvärgbjörkarnas rike steg mot Elbrus' ishöljda topp.

Då han hunnit dit, lyste månen redan från väster på lämningarna av arken, som sticka upp ur jökel-isen. Där stannade han och såg sig omkring.

Samvetslagen får intet rum i hans bröst och verkar därför liksom utifrån på honom och skapar en blödande vålnad, som förföljer honom och ropar: gå!

Men denna vålnad såg han icke nu. Han kunde andas ut. Stödd mot ett av arkens väldiga revben, bildat av en jätteask, stod han där och såg dystert upp till stjärnorna, som besvarade hans ihåliga blickar med ett ängsligt sken över hans förstenade och förvittrade anletsdrag, präglade av slavisk undergivenhet, outrotlig självrättfärdighet och ångerlösa kval.

Han gick vidare till det översta av toppen och klättrade ned i Prometheus' **däld** på en stig, som vägrar fäste för stengetens fot, men ej för hans.

Stjärnljuset dallrade på titanens panna, som var blid och svärmisk. Om natten drömmer han halvvakna sköna drömmar och skådar inom sig **hävdernas** liv, men på sitt eget sätt, färgat av det odödliga hoppets skimmer. Nattens timmar hade helat de sår gamen slitit, och endast några bloddroppar på hans marmorvita bröst vittnade om vad han lidit.

Ahasverus stod bredvid honom, och deras blickar möttes.

* * *

II.

PROMETEUS.

Hav tack för att du icke glömmet fången,
som dväljes ensam här i smärtans dal!

AHASVERUS.

Nej, ingen tack! Jag kommer denna gången
blott för att lindra mina egna kval.
Jag hoppas någon hugnad av att skåda
en varelse, som lider dag för dag
igenom sekler grymma ve som jag:
så usel tröst förenar nu oss båda.

PROMETEUS.

Du arme, kunde jag din börda lätta!

AHASVERUS.

En var må bära sin så gott han kan
och äga för sig själv den tröst han fann.

PROMETEUS.

Min egen tröst är känslan av det rätta,
förakt för Zeus, som mig i kedjor lagt.

AHASVERUS.

En tom och usel tröst är även detta,
ty rätt har den allena, som har makt.
Dock varför kom jag hit att finna hugnad?
En villsam tröst! Det ser jag redan nu:
en jäktad själ kan aldrig varda lugnad
inför en gåta djup och hemsk, som du.
Jag är av Herren dömd för alla tider –

han ger, som honom tackes, skymf och lön –
 men du kan vara fri från allt du lider,
 om blott du ber till Zeus en enda bön,
 och världen lyss, men bönen kommer ej,
 och medan sekel efter sekel skrider,
 vill Gud din frälsning, och du ropar nej!
 Ödmjuka dig, titan, och lär dig bedja,
 och vredens son är åter nådens son!

PROMETEUS.

Jag ber om kraft att bära stolt min kedja –

AHASVERUS.

Vars länkar sammanhållas av ditt hån.
 Den svages trots är dårskap eller brott.

PROMETEUS.

Vad Makten tänker kan du tolka gott.

AHASVERUS.

Dess tankar tolka sig, var än vi blicke,
 i varje tids, i varje tings gestalt.

PROMETEUS.

Ja, Zeus, den grymme, råder överallt,
 men i min egen värld gör han det icke.

AHASVERUS.

Din egen värld, det är ett hädiskt jag.

PROMETEUS.

Utur vars djup förnims en helig lag.

AHASVERUS.

Nu sover gamen där i bergets skreva,

men när han hungerrasande slår klon
i detta jag, då vill det dö.

PROMETEUS.

Nej, leva
till skam för världstyrannen på hans tron.

AHASVERUS.

Var dag, som stiger ned i denna dal,
ser dig med avsky under ögonbrynen
och går till Zeus att vittna om ditt kval –

PROMETEUS.

Och bär utav mitt hjärtblod till hans sal
och kastar det världshärskaren i synen.

AHASVERUS.

När gam-demonen sliter dina leder,
slå dina suckar töckentungt mot skyn,
och solen mörknar vid en sådan syn
och vill ej se till gudahädarn neder,
och vinterstormen djärves icke stanna:
han slår ett moln omkring sin bistra panna,
när han på bud av Makten drager fram
att gissla dina sår med hagelskurar,
och när ett jordskalv skakar dalens murar,
då flämtar djupets eld av skräck och skam
och måste nödgas genom rämnan ut
att genomstinga dig med glödगत spjut.

PROMETEUS.

Hör upp! Vill du förslösa vilans stund
med att för mig förtälja mina plågor?
Det språk, som tolkar dem, har ord av lågor

DIKTER

och höres endast ur vulkanens mund.
Jag känner dem och känner vad de mäktä:
jag själv är oförskräckt, men *de* förskräcktä;
de säga bävande i hemska ljud,
att den, som sänt dem, är en neslig gud.

AHASVERUS.

Så skall du dväljas här, i fjället gömd,
i evig pina av demoner vaktad.
En gudlös däre är med rätt fördömd.

PROMETEUS.

En gudlös gud med bättre rätt föraktad.

AHASVERUS.

Var är din egen?

PROMETEUS.

Här i detta bröst,
där talar evighetens gud.

AHASVERUS.

Där talar
ett svekfullt eko av din egen röst.

PROMETEUS.

En röst, som råder, varnar och hugsvalar.

AHASVERUS.

Vad har då detta tomma genljud sagt?

PROMETEUS.

Vad det skall säga genom alla tider:

giv tröst och hjälp och värn åt den som lider,
och böj dig aldrig för en självisk makt!

AHASVERUS.

Den röst, som alltet hör, är Adonaj's,
är Zeus' – han hyllas under många namn.

PROMETEUS.

Du var ju fordom denne herres gunstling,
som än hans träl?

AHASVERUS.

En av de allra minste.

PROMETEUS.

När vrok dig Adonaj utur sin gunst?

AHASVERUS.

Då nasarenen gick till Golgata.

PROMETEUS.

Om det kan lända dig till minsta tröst,
så vill jag, medan stjärneskaror draga
fram över Elbrus, lyssna till din saga.

AHASVERUS.

(Ser sig omkring, och då han ingenstädes varsnar
vålnaden av Messias, sätter han sig på en klippa
bredvid titanen, försjunker tyst i sina minnen
och säger därefter:)

Min fader var en ättestor rabbin,
en skrifflärd, frejdad i Jerusalem.
Där sutto stolte män i Sanhedrin,
men han var väl den stoltaste av dem.

Dock var han ej för god att ta i arv
 av far och farfar deras yrkesvärv,
 och ur hans hand i min gick först hans slöjd,
 och sen hans domarkall på Sions höjd.
 Jag hade slavar, flere hundratal,
 som gjorde byssos-skor åt furstebrudar
 och mången gyllne pärlbeströdd sandal,
 som glittrat under Asiens konungsskrudar.
 De sulor, varpå Tiberns legioner
 framstormade att trampa alla land
 och sparka riken ned och kungatroner,
 de skuros just av mina slavars hand.
 Mitt namn var stämplat på var caliga,
 som, lysande med lejonbronsens prydnad,
 gick fram i blod på lik otaliga
 att tvinga folken under Romas lydnad.
 Mitt yrke gav ej lagrar, har man sagt;
 men jag var stolt att kläda romarns fot:
 jag klädde då en omotståndlig makt,
 ja, foten av min Herre Sebaot.
 Och yrket gav mig guld: ofantligt rik
 jag tyckte mig en Österns konung lik,
 och Davids ättelägg var med de gäster
 Pilatus gav epikureiska fester;
 på purpurkuddar hos den höge herrn
 vid silverbord jag tömde hans falern.
 Och Sions döttrar sade, att jag var en
 skönvuxen man, ifrån vars skuldra bred
 den böljande och vite rådstalaren
 föll präktig som en furstemantel ned,
 och genom slöjan glänste mången blick
 från fönster och altan, då fram jag gick
 i mantel med violblå purpurrand,

fäst över axeln med **demantprytt** spänne,
 och gyllne **bönebindeln** på mitt **änne**
 och lagens helga rullar i min hand.
 Så gick jag lycklig på min bana hän,
 men ödmjukt lycklig och i hjärtat from:
 jag tackade min Gud på mina knän
 för lärdom, värdighet och rikedom;
 var morgon sjöng jag vid min **psaltare**,
 hur Herren ger långt mer än man förtjänar;
 min **gård** jag lade fromt på templets altare,
 min panna fromt på tempelgolvet stenar,
 och när jag genom folkets vimmel skred,
 var blicken höviskt fälld till jorden ned.

Men om jag såg mig kring, vad såg jag då?
 I hundras ögon där och där i hundras
 jag läste: du är värdig att beundras
 och värdig avund, skräck och hat också. –
 Nåväl, vad är väl kryddan på ens makt,
 om ej att vördnad och beundran väckas,
 och att man själv, för hög att kunna räckas,
 kan gälta hat och avund med förakt?
 Som solen går sin stråt i glans och ära,
 går den sin bana fram, som Gud är huld,
 och som hon växer, månens gyllne skära,
 så under Herrens hand den frommes guld.
 Jag njöt mitt nu; du vet det kom ett sedan,
 min sol brann ut, och månen gick i nedan –
 man säger, det var **galiléens** skuld.
 Jag var bland dem, som dömde nasarenen,
 jag skar från **Jakobs stam** den onda grenen.
 Du känner det, jag har ju sagt det förr:
 hans väg till döden gick förbi min dörr,

och då jag såg den man, som slungade
 sitt ve mot jordens mäktige och lärde
 och, själv en träl, all Herrens nåd beskärde
 åt trälarne och de betungade,
 då brusade jag upp i vredens glöd
 och sade: gå, du usling, till din död!
 Och då – du vet det – ljöd det djupt ur jorden
 och högt från fästet, men till mig de orden:
 du själv skall gå in till din sena död!
 Jag har alltsedan vandrat jorden kring.
 Vems skulden var, det gör nu ingenting:
 om hans, om min, däri vill jag ej leta;
 jag bär min lott, och det är nog att veta,
 att hur vi tolke Herrens dunkla råd,
 och hur vår tanke livets gåta rede,
 står lyckan fram som tecken av hans nåd,
 eländet fram som tecken av hans vrede.

PROMETEUS.

Mig tycks, beklagansvärde vandrare,
 att Zeus belönade din trohet illa.

AHASVERUS.

Det är min egen sak, du klandrare,
 på det må du ej minsta ord förspilla,
 ty Makt är rätt och gör vad hon behagar,
 Gud giver lag, men lyder inga lagar.
 Det sägs, att jag var offer för ett svek:
 Guds son lät föda sig som träl på lek,
 slog nödens mantel över gudomsprakten,
 och när jag så förgrep mig på en vek,
 förgrep jag mig, olycklige, på Makten.
 Så sades det, så sägs det än i dag;
 dock kan jag icke tro på denna saga,

ty är jag själv ett offer att beklaga,
 är nasarenen det så väl som jag.
 Vid vägar, gator, torg och in i husen,
 var jag med denne stav i handen kom,
 såg jag ju tusen kors och åter tusen,
 där han är spikad fast i andanom.
 Han har ett Golgata i varje by,
 och högt upp över städernas palatser
 uppmuras nya huvudskalleplatser,
 som resa sina kors i himlens sky.
 Förklädda Golgata'n, var jag må gå!
 De siras ut med höga pelarrader,
 med runda bågar, spetsade **arkader**,
 men vad de äro vet jag nog ändå.
 Därinom orgelbrus och hymn och psalm,
 därovan då av klockors vigda malm,
 men högst på gyllne kors i solens lågor,
 där ser jag honom vrida sig i plågor.
 Det sägs: därinne sjunger man hans pris:
 han tros ha makt, och därför får han ära;
 men världen går sin gång på vanligt vis
 och straffar så oblidkeligt hans lära.
 Du vet, han spred med sina upprorstal
 bland folket ut, att oss är föreskrivet
 att leka barn och syskon genom livet
 och leka så oss in i himlens sal.
 Hans syskonliv ser man dock intet av,
 som förr är mänskan herre eller slav;
 ty hell dig, starke! ve dig som är svag!
 Det är nu världens evigt samma lag,
 som ingen rubbar – lika litet han
 som du, i bojor lagde upprorsman.
 Guds vilja visar sig i det som är;

er vilja blott i det som »borde« vara;
 Gud bjuder över alla stjärnors här;
 I bjuden över edra hugskott bara.

PROMETEUS.

Ja, Zeus behärskar detta stjärnevimmel
 ännu en tid. Dock finns **en annan himmel**:
 där vandra stjärnor skönare än de,
 och, vad de dina vilja hugskott kalla,
 de äro klara stjärneskott, som falla
 från denna härlighetens **empyré**,
 och där de sväva ned i ädla själar,
 där tändes desse gudasöners **hug**
 till kamp mot denna värld av våld och **trug**,
 mot denna värld av härskare och trälar.
 Så förs en strid för det, som borde vara,
 mot allt det svek, den lögn, den nöd som är.
 Fast jag är fångslad, finns det väl en skara,
 en prometeisk, som mina vapen bär.
 Jag vet, det måste finnas stark och svag,
 men denna lag är ej förtryckets lag.
 Jag står i tankarne på Hellas' strand,
 där blåa glitterströdda böljor smeka
 den långa bräddens silvervita sand
 med händer, kärligt glidande och veka
 och genomskinligt klara som kristall.
 Där ser jag ynglingar och gossar leka
 och ser en liten pilt betänksam tveka
 att vada i det friska böljesvall.
 Då kommer ynglingen, som är hans vän,
 och simmar ut på djupet med den lille
 och bär till stranden åter liten sven
 och ser med fröjd, hur han, som nyss ej ville,

nu längtar ut i böljors dans igen.
 Så skall det starka på sin skuldra taga
 och bära genom farorna det svaga
 och ge det härdighet och mannamod;
 ja, offra ömt och troget sina krafter,
 som modersbröstet offerar sina safter,
 som **pelikanens** barm sitt hjärteblod.
 På dina långa färder såg du ju,
 hur *är* och *bör* **gå härgång** mot varandra?
 Och är ej världen något bättre nu,
 än när du arme började att vandra?
 Jag hör i luften klangen av de **glavar**,
 som mina stridsmän svänga emot Zeus';
 i jorden dova spadatag ur de gravar,
 med vilka tyranniet undergrävs.
 Jag hör i natten ljuva modersböner,
 och varom bedja de för sina söner,
 om rätt jag fattade och rätt förstod?
 De bedja ej: giv gossen självisk lycka,
 giv honom makt att kuva och förtrycka!
 Nej, sucken är: gör honom stark och *god*!
 När soln går upp och när hon sjunker neder,
 det tågar så en här av böner ut
 ur tusen bröst till kamp i mina leder
 med vita fanor, **liljeprydda spjut**.

Och sångaranden, skaldesvärmeriet,
 den starke fienden till tyranniet,
 han, strängalekarn med profetisk syn,
 som manar bilder fram, en härlig skara,
 ifrån det paradis, som borde vara,
 som hägrar för hans skarpa blick i skyn!
 Min aning ser, hur skalden står i kretsen

av mina kämpar hög och allvarsam;
 jag ser, med harpan vandrar han i spetsen
 för hären, sjungande sitt stolta: fram!
 Han livar trötta steg i dagens kvalm,
 och om, när sol går ned, min flock är slagen,
 han viger hoppfull in den nye dagen
 till nya fejder med sin morgonpsalm.
 Han sjunger hjältens strider mot sitt öde,
 hans kamp mot Makten och hans undergång,
 och tusen hjärtan klappa vid hans sång,
 och tusen huvud böjas för den döde.
 Ty när han skildrar, hur i dagar svunne
 mot Zeus stod upp en ädel stoftets man,
 då rysa vi för härskaren, som vann,
 och ge vår kärlek åt den övervunne.
 Men ej åt hjälten blott han flätar lager,
 men ock åt svaghet, som är ljuv och huld.
 Se, över kvinnans fågring vilken dager
 från dallringen av harposträngens guld!
 Hur täck den knubbigt mjuka barnahanden,
 som smeker sälle faderns bruna kind!
 Hur vän den lilla blomman där vid randen
 av bäcken, viskande med vårens vind!
 Han sjunger makens kärlek till en maka,
 en systems hulda ömhet för en bror,
 och hur den svagaste är gudastor,
 när han har lärt att älska och försaka.
 Ja, Maktens rike lutar till sitt fall,
 ty skalder verka ännu i sitt kall
 att emot själviskhetens bud de hårda
 med harpostormar väcka hjältetrots
 och att i hägn av milda toner vårda
 allt blygt, som annars trampats och förgåtts.

Och sedan konstnärn, skaldens hjärtevän!
 Han var min kämpe, och han är det än:
 i marmor bygger han min samhällslära,
 då han ger skönhet, ädelhet och ära
 ej blott åt kransad fris och [gavelgrupp](#),
 som bäras högt av pelarrader upp,
 men ock åt själve pelarne som bära.
 Och för en värld med hemska missljud i,
 där kamp om makten förs av vilda horder,
 förkunnar han i färger och ackorder
 min längtan till en himmelsk harmoni
 och tolkar harmoniens högsta lag
 i ett förädlat släktes sköna drag.
 Ur känslor varma och ur tankar rene
 skall, som ur marmorn [Anadyomene](#),
 det mejslas ut en bättre mänskostam.
 Se, vilka typer konsten trollar fram!
 I dem vårt gudajag hon återger oss,
 i [Hebe](#) flickans älskliga gestalt,
 den smärte gossen träder fram som [Eros](#),
 och varje man skall danas till en heros,
 och skönhet, skönhet stråla överallt.

Och där som sångens, konstens söner strida,
 där ser jag tänkarne vid deras sida:
 den eld jag bar i tidens morgonväkt
 ifrån [Olympen](#) ned, den avundsamma,
 vid den har forskarn tänt sin facklas flamma
 och bär den genom natt och töcken käckt.
 Där fram han tränger, fly ur altarröken
 de falske gudarne som hemska spöken,
 förklädda villor i en helig dräkt.
 Och medan så han frälsar bundna själar,

så manar han ur bergen andra trälrar,
 en stark och känsellös **kabirisk släkt**,
 som bär förutan skam sitt slaveri,
 på det att människan må vara fri,
 och flåsar eld ur lungor av metall
 och gör ett strävsamt verk med **id** och värma,
 att mänskan må ha tid att tänka och att svärma,
 ty det är hennes väsens rätta kall,
 ty endast så kan hon den värld sig närma,
 för vilken även gudars blick är skum:
 den outsägligt härliga och höga,
 som jag har anat bakom tid och rum.

Ja, Zeus förnekas ren av barnets öga,
 vars oskuldsblick, om du har givit akt,
 bär jäv emot hans kärleklösa makt.
 Och ynglingen och flickan där i lunden,
 vad bry de sig om makt och höghetskiv?
 Ett kärleksoffer tänka de sitt liv,
 om ej de glömma livet bort för stunden.
 Och mannen, som vid smattret av trumpeten
 har ställt sin barm mot övermaktens stål
 till värn för fädrens stad och **akropol**,
 förnekar därmed Zeus och självisheten.
 Och gubben sen med nyfött barnasinne,
 som knyter aningsfull sin barndoms minne
 till känslan av en kommande **mystär**
 och glömmmer mer och mer den värld som är;
 ja, döden själv med sina djupa frågor,
 och bålet själv med sina helga lågor
 och sina hymner, sina kransars prakt
 förneka världstyrannen och hans makt.

AHASVERUS.

Nu är jag trött att längre lyssna till
 ditt tal om vad I sjungen, vad I anen.
 Ert stridsrop är som fläderpipans drill
 mot brakets av den åskande orkanen.
 Om dina skalder sjönge dagen lång,
 går världen dock förkrossande sin gång,
 och tänkarns tanke lyfter intet lod,
 än mindre världssystemet ur dess hakar.
 Fördenskull gör du bäst, om du försakar
 att visa dårens trots och övermod.
 Vål förs en strid, men ej mot maktens gud –
 han dyrkas överallt, var än jag vandre –
 nej, fejden gäller: värna egen hud,
 kan du ej taga huden av de andre.
 Det är de byten, du, varom man strider.
 Nu säger jag dig, galning, kort och kallt:
 en kamp för liv och makt står överallt
 och måste rasa genom alla tider.
 Jag gick i skogens djup: hur tyst där är,
 hur långt från livets stormande begär,
 där träden drömma vid varandras sida!
 Dock drömma ej de hycklarne – de strida
 förrädiskt med varann i jordens mull,
 och sakta, sakta kronan ut de sprida
 att stjåla från varandra solens gull.
 Förgät-mig-ej lär vara skalden kär,
 och dock hur lömsk den lilla blomman är!
 Hon skjuter ut en knippa av polyper
 och trevar under jorden, tills hon stryper
 densamme grannen, som av henne fick
 ur ögon blå så mången vänlig blick.
 Så döljer sig en oförsonlig strid

inunder slöjan av den djupsta frid.
 Och vad allt annat liv är föreskrivet,
 det är en lag jämväl för mänskolivet:
 där kämpas öppet eller med försåt,
 och aldrig, aldrig skall den fejden dämpas.
 Man är en tiger, då det öppet kämpas;
 i fred bland vänner är man [myosot](#).
 Där kämpas här mot här och man mot man,
 de svage slaktas eller vardas slavar,
 de skönsta landen äro jättegravar
 för folk, som skändat och förött varann.
 Det folk försvann, som byggde pyramider,
 det folk försvann, som byggde [Panteon](#);
 jag stod bredvid den siste av [gepider](#),
 när stolt han dignade i vapendån.
 Den svartes tjäll föröds vid Nigerns stränder,
 där kastar mänskojägarn sina bränder,
 i Nubien såg jag nyss hans karavan,
 av gissel driven och med järn betungad,
 i gul och brännhet öken gå sin ban.
 Snart är från bågen sista pilen slungad
 av Nya Världens siste indian.
[Tasmaniens stam](#) förmultnar hos de döde,
 jag ser den siste australierns öde,
 då ur hans hand för sista gången sprang,
 i luften kretsande, hans bumarang.

Så stöta folken hop i blodigt möte,
 men vad är denna fejd med udd och järn
 mot den jag sett och ser i statens sköte,
 med lag som vapen och med lag som värn?
 Där förs en strid, en dolskare och värre:
 stånd trampas där av stånd och klass av klass:

den som ej gör sig till de andras herre
 är viss därom att överväldigas,
 och tyranni i lagens mantel klätt,
 det kallas rätt och är för visso rätt.
 Förr såg jag romarn i senatorskrud
 nedstörta slaven i piscinans vatten
 att göda karpen till sitt gästabud.
 Förr såg jag borgherrn famna trälens brud
 i kraft av helgad rätt till första natten.
 Och fast det där är längesen förbi,
 ty sed och stadgar skifta ju i längden,
 så ser jag även nu ett slaveri,
 som ruvar tryckande på mänskomängden.
 Kabirerna, den starka trälaätt,
 de dina manat fram till släktets väl,
 ha ej gjort Adams söner livet lätt,
 ty nu är mänskan desse trälars träl.
 På landets bygd, där lärkor ännu sjunga,
 förstummas mänskosång och strängaspel;
 de gula skördar, som på fälten gunga,
 i dem har skördemannen ringa del;
 hans usla hydda blir för trång till slut,
 och barnen då ur solens sken han sänder
 att fastna i de nät av mörka gränder,
 som slöjdens jättespindel spänner ut.
 Jag ser i belgierns, ser i brittens länder
 det hemska djuret spinna nät vid nät –
 en stad är vart och ett, så kallas det,
 men ej en stad, som ler i solens strålar
 och klättrar upp för kullar gosseglad
 att löga sig i eterns blåa bad
 och allra högst på bergets hjässa prålar
 med propylé och tempelpelarrad.

Nej, ständigt över dessa städer hänger
 en himmel klädd i sorg, en rökkupol,
 igenom vilken knappt en solglimt tränger
 längs svarta murar ned i källarhål,
 som hysa jämmer, laster, nöd och skarn
 och hysa trälaskarans bleka barn.
 Hur skördar växa där för Dödens lia!
 Befriaren, den ende värd sitt namn,
 har brått därinne att de små befria
 ur kranka mödrars och eländets famn.
 Dock överallt jag möter samma rön:
 naturen slösar ju med livets frön,
 och när vårt eget släkte förelades
 att med förkvävda själar fylla Hades
 och kyrkogårdarne med späda lik,
 så vad gör det? Den evige är rik,
 och ständigt ökas ju den dvärgastam,
 som vältrar sig ur källarhålen fram.

Så är det ställt. Du finner det förfärligt
 och ropar trotsigt på en annan gud;
 jag säger ej, att det, som är, är härligt,
 men böjer mina knän för Maktens bud.
 Är världen icke som hon »borde« vara,
 är hon likväl den yppersta som givs,
 och någon bättre lär väl ej din skara,
 och du ej heller, mana fram till livs.
 När prometeiske svärmare förstått
 att sätta svärd i hand på de förtryckta,
 kan stundom sådan lek med seger lykta,
 men då är segern sken och villa blott,
 ty Maktens lag tar ut sin rätt igen,
 om än i annan form med andre män;

och följdén är, du dåre, att din lära,
 som nyss så skön för skaldens öga stod,
 för honom även mister glans och ära,
 då hon besudlad är med smuts och blod.
 Jag är som du ett maktens offer, jag,
 men ser med undergiven blick på lagen,
 ser därför mildhet i hans sträva drag
 och solen glimta i den mulne dagen,
 jag ser ur nödens schakter brytas gull
 och rosor spira ur eländets mull;
 och vad i övrigt Adonaj beskärde
 åt sina slavar här på jordens ö,
 mig synas alla, alla avundsvärde:
 de ha, vad jag ej har, sin rätt att dö.

Vad mest jag undrat över är att se,
 att den som själv fått makten att förtrycka
 så ofta känner ve med andras ve,
 av andras sorger störes i sin lycka.
 Som genom skogens lövvalv strålar dugga
 till bleka örter, som inunder stå,
 så öppnar makten gärna ock sin skugga
 för mången blick av solen till de små.
 Man säger, det är Herren till behag:
 det lindrar blott, men trotsar ej hans lag,
 och därför klandrar jag ej denna nyck,
 fastän jag länge sett, att vad han mäktar
 är blanda bitterhet i glädjens nektar
 långt mer än sötma i eländets dryck.
 Hör upp att grubbla på vad andre lida!
 En bön till Zeus kan ända dina kval,
 och bojan ligger bruten vid din sida,
 och du går fri och glad ur smärtans dal.

Stig upp, beskratta Indiens **Gautama**,
 Britanniens **Owen**, Galliens **S:t Simon**,
 som ville självskhetens lag förlama
 och rubba universums stolta gång!
 Kom, du är gudason, du är titan!
 Din väg **betecknas** dig av solens ban.
 Gå fram ett väldigt själv igenom världen!
 De skrämde folken hylla dig på färden,
 allt brytes ned, som vågar stå dig mot,
 i stoftet sänkas kungarnes standarer,
 och dina hästar sadlas av Cesarer,
 Napoleoner kräla för din fot.
 Av allt det silver, som ur bergens schakt
 är brutet, gjuter konsten ditt beläte,
 och allt det guld, som tjänar jordisk makt,
 skall stöpas till ett enda härskarsäte,
 där du, titanen, tronar i din prakt. — —

PROMETEUS.

Blod sköljer jorden i en hejdlös fors,
 och det är du, mitt hjärtas gud, som blöder,
 och världens öster, väster, norr och söder
 de äro armarne utav ditt kors.
 Är du den svage, evigt lidande?
 Är jag den evigt frihetsbidande?
 Vad mer? I härskarpurpurn av ditt blod
 är du allena Gud, ty du är god.

AHASVERUS.

Den bönen var en Zeusförsmädare
 och löser icke dina starka remmar.
 Vill du då, fräcke gudahädare,
 att gamen evigt sliter dina lemmar?

Stig upp, titan! Det hövs dig ej att dyrka
så ömklig gud, en blödande och svag.

PROMETEUS.

Men nej, men nej! Jag känner, att min styrka
igenom seklen växer dag för dag.
Den morgon gryr, då med ett enda ryck
jag spränger denna kedja av demanter
och stiger upp för dessa svarta branter
att störta Zeus och krossa hans förtryck.
Då står jag på den **gletschervita** marken
å Elbrus' topp bland spillrorna av arken,
dem rycker jag ur jökel-isen loss
och samlar dem till ett gigantiskt bloss
och ilar så för fjällets trappa neder
med hjälpens fackla och förstörelsens,
med vredens eld, förtryckare, till eder,
till de förtryckte med bönhörelsens.

AHASVERUS.

Så trösta dig med det i seklers lopp,
om någon huggnad är därur att hämta.
Men hör! Det finns för oss ett annat hopp:
du ser, hur himlens många lampor flämta,
och om jag världens gåta rätt förstått,
har deras olja sitt bestämda mått.
Ja, deras veckor skola slockna alla –
och vet! när denna sol har brunnit ut,
skall själviskhetens makt på jorden falla,
då äro dina kval och mina slut.

(Ahasverus fattar staven och går. Han ser sig omkring, och då han varsnar Messias' gloria framskimrande genom mörkret, påskyndar han sina steg upp för klipporna.)

DIKTER

MESSIAS.

(Går fram till Prometheus och lutar sig
över honom.)

PROMETEUS.

Du sköna syn, jag känner dig igen.
Du sänker tyst ditt ädla huvud ner,
och in i djupet av min själ du ser
med blicken av en överjordisk vän.
Är du en gud? Är du en dödlig man?
När helst den arme slav, som nyss försvann,
kom hit med sorgebud, hur världen går,
kom du som morgonen i nattens spår.
Jag ser som förr, hur dina ögon bedja
och viska milt, att när min kärlek först
befriats från mitt hat, min hämndetörst,
kan du befria mig ifrån min kedja.
Men nej, ur kärlek går det hat jag hyser,
och skuggan finns, så länge ljuset lyser.
Må då jag ha mitt hat och mina band
och i eoner mina plågors brand!
Jag är nu den jag är och ej en annan;
men på mitt huvud lägg ändå din hand!
Det känns så svalt, så kylande på pannan
och i min själ så varmt och underbart. –
Det dagas i den mörka dalen nu,
och kanske dagas det i världen snart.
Farväl! Välsignad du!

MESSIAS.

Och även du!

(Messias försvinner i morgongryningen. Gamen
vaknar, flyger ur klyftan, slår ned på titanen och
borrar sina klor i hans bröst.)

NERO OCH LJUNGELDEN.*

(I lustgården vid Neros cirkus dagen före hans död.)

I.

ÅSKVÄDRET.

Värmen är tryckande. Tibern glider
utan en krusning. Popplar och pinjer
stå mot det blå med stilla linjer,
likt kupoler och pyramider.

Icke en sky i rymden seglar,
templens bronstak stråla som speglar,
luften, mättad av dunster, ångar
kvavt i **portiker** och pelargångar.

Raden av **cirkens** vimplar hänger
slakt ned efter förgyllda stänger,
gudastoderna glödvarmt skina,
Nerokolossens gjutna panna
flammar och svettas i solens brand.

Gatornas människoströmmar sina,
idens och fikandets pulsar stanna,
sorlet från havet av Romas röster
sjunker och domnar efter hand.

Hör dock! Ett liv, ett trotsigt, spritter
ännu i **Nero Cesars** lunder.

* En nyplatonisk legend förtäljer, att blixten slog bågaren ur Neros hand, då han en gång i festligt lag sjöng en smådevisa till Jupiter.

Tyst är väl fågelskarans kvitter
 ovan i valven; men inunder,
 där i de täta lövverks skugga
 bugnande springbrunnsstrålar dugga
 snöbergkällornas svala glitter,
 där i lagerkronornas värn
 iskyld flödar **kejsarfalern**,
 ljuda från Cesars gästers hop
 sånger än och **Iackusrop** –

Än, då en brådsnabb vindstöt drager
 genom platanalléernas rader,
 än, då plötsligt en hotfull dager
 spelar på kullarnes **kolonnader**,
 spelar på **däldernas** tak och faller
 in genom lundens gröna galler,
 där i gulds och juvelers lågor
 kransade lockar och vita **togor**
 svärma kring Neros silverstol;
 där vid hans fot på **puniska** täcken
 naket, i skygd av myrtenhäcken,
 leker vad skönast av mänsklig fågring
 spruckit ut under Hellas' sol –
 jubel än från en yrande hop,
 sånger, skratt och Iackusrop.

Underligt tona dessa röster
 över det tigande Rom. I öster
 flög ju den väntade stormen opp,
 sveper redan **Soraktes topp**,
 skjuter en molnvägg, mörk som natten,
 högre och högre med jättefart,
 solen rodnar, och Tiberns vatten

häves och böljar i gult och svart.
 Tempel, som lyste bländvitt, glöda
 nu i skiftningar kopparröda,
 och på en bakgrund dunkelblå
 fram och åter av vinden drivna,
 blyglansskimrande sönderrivna
 flikiga skyar sammanslå.
 Det blir orkan. Du hör, det susar,
 genom skymnande rymder hän.
 Ja, han är kommen. Hör! Det brusar
 genom lundens darrande trån,
 medan från **korybantisk** hop
 stiga i jubel Iackusrop.

Ja, han är mitt i festen, plockar
 kransens rosor på Cesars lockar,
 bryter grenar och slår i vågor
 grekiska mantlar, senatorstogor,
 sliter standarens vimpelstrimmor,
 lyfter och skingrar **byssosdimmor**,
 vävda att röja för lysten dag
 romarinnors stolta behag.
 Ja, han är kring oss: lunden skakar.
 Mörker och blix! **Janikulum** brakar –
 det var ett dövande tordönsslag! –
 medan från korybantisk hop
 höjas allt vildare jubelrop.

Det var det första. **Palatinen**,
Kapitolium och **Aventinen**,
Albas av töcknen dolda branter,
 höjder nära och fjärran från
 svara i kapp å alla kanter

häpet med skälvande ekons dån.
 Roma, ur kvalmig dvala väckt,
 lyss med flämtande andedräkt.
 Molngiganternas cyklopsmurar,
 staplade upp mot Olympens rand,
 vräkas till jorden i hagelskurar,
 sprängda till grus av blixtrarns hand.
 Blixtrarns? Nej, det är himlens hela
 maktförbund, som åskar i dag:
 Zeus sina vapen velat dela
 över Olympens hela lag.
 Febus' och Artemis' bågar slunga
 viggjar, och dioskurerna ljunga,
 Pallas en blixtrande gorgon
 lyfter högt över Panteon.
 Kors och tvärs genom rymden ilar
 döden i bländande sicksackpilar,
 medan från korybantisk hop
 ljuda i stormen bifallsrop.
 Cesar har rest sig, han har ordet,
 skaran trängs kring kejsarebordet.
 Nero, som förr i Elis' dal
 sjungit Orestes' och sina kval,
 han, som med väldig herosröst
 skakat Olympias många tusen,
 lyster det nu att ur stormigt bröst
 sjunga i tävlan med tordönsljuken.
 Bort han slänger sin skövlade krans,
 slänger till kransen diademet,
 kejsartogan med purpurbrämet
 ger han åt vindarnes vilda dans.

* * *

II.

SÅNG.

(Kejsaren har kallat till sin sida skalderna **Remmius och Aulus** och låter veta, att han tillika med dem vill bringa Zeus en **sångargård**.)

NERO.

Var hälsad här som Cesars gäst, du gamle Zeus!
 Du kom som kallad, då du cittran med dig fört,
 vars strängars guld jag dallra ser i mulen rymd.
 Vill du, vår sång och dig till ära, **citaröd**,
 ledsaga den med ljungeldstoner, så välan:
 låt **plektret** slå i takt till trefald smädedikt!
 Ty smädligt är ju allt, som, fött i mänskobarm,
 har mod att naket, som det föddes, träda upp,
 och mer än smädligt, om det nakna är så sant,
 som **Ganymedes' nakenhet** för dig är skön.
 Ja, citaröd, må plektret slå med gudakraft,
 så starkt som vi må sjunga fritt ur hjärtat ut!

REMMIUS.

Så starkt som jag vill sjunga fritt ur hjärtat ut!
 Har, sen du **spiran ryckt, o Zeus, ur fadershand**,
 din hjärna fött en redig härskartanke fram?
 Vad var din värld, förrn Cesar kom? En pinobänk,
 varpå **Japetus' arma släkte** bundet låg
 och blödde under dina bödlars gisselhugg.
 Men frälsarn kom, och härskartanken lyste fram,
 den härskartanken: frid och fröjd i Cesars hägn
från Kaledoniens berg till Nilens katarakt –

NERO.

Och jorden, förr en valplats, nu ett skördehav,

DIKTER

vars böljor gå kring tusen städers marmorprakt,
kring druvotyngda vingårdskullar, gröna fält
för sköna ungdomsskarors ras i [gymnisk lek](#).

REMMIUS.

Var morgon purprar munter [id](#) vid plog och härd,

NERO.

Var kvällsol purprar [tyrsen](#), höjd vid [evoerop](#).

REMMIUS.

Var glädjekälla öppnad i kaskaders språng,

NERO.

Och som Olympens Eros jordens Eros fri.

REMMIUS.

Försvunnen lagens bila, svängd av övertron
emellan bröst, naturen närmat till varann,
försvunnet varje tvång, som skilde hjärtan åt.

NERO.

Av konsten glatt förskönad varje livets form,
och skaldelyran stämd till [orgisk](#) ton i takt
med dansen trådd av [faun och nymf](#) och [amorin](#).

REMMIUS.

Som [Kolkisvädurn](#), prydd med maktens [Ammonshorn](#)
och gyllne fäll, har fått till kall att leda upp
på fästet [zodiakens hela stjärnehär](#)
i ordnat tåg utöver himlavalvets rund,
så vart det [imperatorns](#) kall att föra fram
i festlig [kor](#) till glädje folkets alla stånd:

senatorn stolt, en stjärnebild i Siriusprakt,
 går Cesar närmst i tåget, och i skiftad glans
 hans **char** de följa alla: riddarn kommer där,
 Orion lik, med gyllne ring och gyllne svärd,
 och bakom honom vår **Trimalkio** trippar nöjd,
 med späckad pung och murgrönlindad **Hermesstav**. –

NERO.

Och sist, men icke lottlös dock i livets fest,
 med lättad boja, nästan dold av rankors blad,
 ses gamle slaven **Davus** göra glada språng.
 Det var min härskartanke.

AULUS.

Och förutan den,
 var finns ett skäl för Cesars makt att vara till?
 Vår dröm är frihet. Frihet drömmer **Prometeus**,
 där han i dina länkar grymt försmäktar, Zeus.
 Om frihet drömmer **Stoa**, då hon visar oss
 en väg, som lik ett band, av solens strålar vävt
 och kastat ned från **etern** över **stalp** och brant,
 för över mörka fjällars **stela** sidor upp
 till **gletscherängder**, där i översvinnligt ljus
 från vita pelargångar högst på alpens rand
 se saligt blida anlet ned och vinka oss
 att lämna djupt nedom oss allt vad jorden har
 av flyktig glädje, fåfång sorg, bedräglig skräck.
 Om frihet drömmer skalden, då han vandrar tyst
 med forntidsskuggor kring i sina syners Rom,
 där **Grackers och Katoners stoder** skåda ned
 på nya hjältesläkter av **kviritisk stam**
 och skönja endast ädle togaklädde män,
 som, när på **forum** rättens sak de värnat om,

till hemmets trevnad gå, där inom **atriets dörr**
 vid gårdens springbrunn i portikens svala skygd
 de se den kyska husfrun luta fyllig barm
 mot snövit väv och le mot rosig barnaflock;
 men när de draga ut till härnad, göra så
 med vapen vigda åt **misskundsamhetens** gud
 att vidga folkens brödrakrets och bära fram
 det ljus, som Hellas tänt i mänsklighetens natt.
 Ack, sedan dygdens stränga frihet lämnat oss,
 ha vi blott lustens frihet kvar att svärma för.
 För svagt, för svagt är släktet till och med för den.
 Död över dig, du usle Zeus, på maktens tron,
 som gäckar så var mänskosinnets frihetsdröm –

NERO.

Den höga vanvettsdröm, som Stoas andar drömt –

AULUS.

Den glada vanvettsdröm, som Cesar Nero drömt!

NERO.

Ej gäckad endast; den är död och jordad ren.

AULUS.

Sen först han avlat har en son, som vuxit upp
 i hast och ilat till **arenan**, gripit fatt
ett nät, en treudd. Nero Cesar, akta dig!
 Han står med dig på blodig tävlingsbanas sand,
 där ordet plikt är glömt i kamp för lust och liv.
 Han är bakom dig, måttar ren med nätet flik
 i lyftad hand sitt kast emot ditt diadem –

(Sori bland gästerna och ogillande rop.)

NERO (till gästerna.)

Det är vår rätt att sjunga fritt ur hjärtat ut.

AULUS.

Han är bakom dig, sjunger jag, han måttar ren
med lyftad hand sitt kast emot ditt diadem.
Du flyr, han kastar, kastet svek, du vänder om
i språng med maktens svärd mot **retiarierns** bröst;
Han flyr –

NERO.

I flykten susar nätet än en gång.

AULUS.

O ve! Dess maskor fånga dig.

NERO.

De fånga mig,
och hören, vänner, vad som återstår mig än!
Han lyfter järnet, ser sig kring, en bifallsstorm!
Han stöter genom nätet vapnet i mitt bröst,
han rycker från sitt offers lockar kronans ring.
Jag hör er, ädle vänner, jubla högt i sky,
jag hör er ropa: dig, vår nye furste, hell!

(Gästerna se besvärade och ängslige ut.)

Vad mer, om **festkoragen** mitt i orgiens brus
igenomstinges med sin egen tyrsusstav,
sen han ej längre tror på lustens frihetsdröm
och känner rusets leda, icke festens fröjd?

AULUS.

Och vilken fest! En lysten hop kring livets bord,
som knuffas först om bröd och sen om hedersrum –

DIKTER

NERO.

Ty mättas djurets hunger, träder narrens fram:
den som fått magen fylld vill ha en riddarring.

AULUS.

Och den som fräckast knuffat eller den som bäst
förstått att krypa genom hindren får sin plats
ej långt från härskarsätet vid [lukulliskt](#) mål.
Med hjässan sänkt och bågarn lyftad sneglar han
åt maktens stol i väntan på en nådig blick,
i väntan på senatorsbräm –

NERO.

I väntan på
att själv en dag få blicka nåd från maktens stol.

AULUS.

På fält, förhyrt från Döden, firas denna fest.
Bredvid den, runt omkring, i outtröttlig [id](#),
förgängelsens demoner gräva grav vid grav
och störta in i vimlet, gripa sina rov –

NERO.

Där en förhungrad, kommen knappt till bordet fram,
där en, som slog sig till ett krus [albaniskt vin](#),
där åter en, som stöp vid ostron och [falern](#)!

AULUS.

Med hyllningsropen blandas gråt och jämmerskri,
och griftens dunster många sig med festens kvalm.

NERO.

Var finns, o Zeus, i detta lumpna skådespel,

som du har diktat och för upp var dag på nytt,
den mänsklighetens adel tokar skryta med?

AULUS.

Han finns, fast ingen vet, var undret kommit från.
Det finns en hoppets adel, som kring höjt standar
står väpnad för ett oupphinnligt ideal,
och en förtvivlans adel, som kring sänkt baner
försjunken står i känslan av omätligt ve.
Men släktets massa vräktes hit att, Zeus till lust,
en vidrig pöbel, slåss om bröd och rang och makt.

Det finns en hoppets adel, som kring höjt standar
står väpnad för ett oupphinnligt ideal:
den finns, om icke här, så där, dit Cesar sänt
vår ädle [Petus](#), [Plautus](#), [Seneka](#), [Lukan](#) –

NERO.

De eller jag! Det gällde döda eller dö.

AULUS.

Så var det, ja. Och ingen heller sörje dem!
De föllo trogne sina drömmars republik,
och salig prisas må envar, som faller så
för sitt i gyllne skyar byggda [Ilion](#).
Sin bana solen går i oupphinnlig höjd:
vad oupphinnligt är ger jorden färg och glans,
och att för livet offra sköna drömmar är
för livet offra allting värt att leva för.

Du är ej [Dionysos](#) världsbefriarn mer;
du är [Trimalkioners](#) och [Apiciers](#) slav,
en vakt för ockrarns skrin, en vakt för lustans bädd

och hopens borgensman för bröd och skådespel.
 Ja, cesardömet är ett kopplardöme blott,
 i tjänst hos dem, som trå till lyckans fala gunst.
 Gick därför Kajus Julius över Rubikon?
 Och måste därför Kato dö sin offerdöd?
 Var det fördenskull våra fäders republik
 i all sin dystra storhet måste störta hop?
 Skalv vilt i födselsmärta Romas hela värld
 att föda fram en nattvakt vid Trimalkios dörr?

Förbi med lustens frihetsdröm! Förbi med allt!
 Du känner rusets leda, festens uselhet.
 Finns det en okänd gud, förtjänt att bedja till,
 må, Cesar, då vi båda höja denna bön:
 låt Zeus med blixten drabba oss i denna stund!

NERO.

Slå honom sedan med hans egen ljungeld ned!

AULUS.

Gör slut på detta livets tomma skådespel!

NERO.

Tillintetgör en värld, som ej bort vara till!

AULUS.

Men vill du, gud, vars namn av ingen än är nämnt,
 men vill du frälsa något, kanske frälsning värt,
 så giv en fristad, Herre, vid din godhets tron
 åt offervilligt kvinnohjärtas ädla tro,
 åt offervilligt mannasinnes frihetshopp!
 Låt dem som genier slumra vid din fotapall,
 tills nyfödd värld går ur det nya kaos fram,
 och sätt på deras huvud härskarkronan där!

NERO.

Onämnde gud, slå även dem med evig död,
 ty födas de på nytt, så gäckas de på nytt!
 Bränn alstringskraften bort ur **kaosmoderns sköt!**
 Sjunk sedan själv förintad ned i intets djup!
 Jag minns **den natt, då staden var ett hav av eld,**
 jag stod på havets strand och såg med häpen blick
 i bränning över bränning röda böljor slå
 kring tusen tak och tinnar som kring skepp i storm.
 Nu här, nu där, i var minut, en stolt **trirem**
 med marmorbog och koppardäck i gyllne svall
 försjönk – mot Kapitolium vrok sig havets våld
 och stänkte skum av bränder på ditt tempel, Zeus.
 O, om det grusats så, att på dess ödetomt
 min fot ej fann en skärva mer att sparka bort!
 Jag ville byggt på askan av din helgedom
 åt någon gud ett tempel, rest av lavablock,
 med pelarrader huggna ur **basaltens** natt,
 med **Gorgos** krampförvidna drag i portens brons,
 med gisselväpnad **furiegrupp** till tempelvakt,
 med inskrift: »här är kvalda hjärtans vigda rum«,
 med **kryptors** kalla fukt att kyla pannans glöd,
 med djupa valv att klaga högt sin smärta i,
 med hundra trappor genom mörkret till en tron,
 ett härskarsäte för en dunkel makt, vars namn
 må nämnas hur man vill, men vid vars mantelfäll
 eländets son kan luta ned och skria ut
 i raseri en sargad andes hela ve.

Nu, Aulus, ha vi sjungit fritt ur hjärtat ut.
 Fyll din pokal! jag fyller min med än en bön:
 må jag ej hinna tömma den!

* * *

III.
GÄSTERNA.

Tigellinus (*gardets överbefälhavare, på knä framför Nero*).
Cesar, min härskare, min gud, världens sällhet! Du lever!

Gäster. Vilket förfärligt åkslag! (*Flocka sig kring kejsaren.*)
Imperator, du är oskadd?

Nero. Den narren Zeus slog bågaren ur min hand. Så förstod han min önskan. Det var allt.

(Ett ögonblicks allmän tystnad.)

Augur. Ett lyckligt **omen**! Hell imperatorn!

Senator. En underbar tilldragelse –

Andre senator. Som vittnar om **Olympens** kärlek till vår härskare. Himmel och jord förenade i denna känsla!

Remmius. Ämne för en högstäm dikt. Hell Nero Apollo!

(Nero, följd av Faon, Aulus och några andra, lämnar bordet.)

En hovämbetsman. Statsärendena kalla vår härskare till palatset. Han hälsar eder, ädle gäster, och beder eder fortsätta festen.

Gästerna. Hell imperatorn!

(De samla sig i portikerna.)

Jupiterspräst (*till senator*). Man kan beklagligen tvivla på gudarnes tillvaro. Men vid ett tillfälle som detta, då kejsaren

mitt under en åskande orkan värdigas sjunga oartigheter mot Jupiter –

Senator. Han väljer i allmänhet besynnerliga ämnen för sina dikter

Jupiterspräst. Och värdigas nedkalla hans viggas över våra stackars hjässor, då kände jag mig färdig att i from tro segna till jorden.

Riddare. Åskvädret fortfar. Jag har icke upplevat ett värre. Men det synes klarna bort emot **Ostia**.

Auguren. Orkanen hämtar anden, men blott för en stund. Ovädret skall utbryta med förnyad våldsamhet i natt.

Senator. Må Cesar då få sova gott!

Pretor. Vile han i ostörd ro!

Senator. Jag ryser ännu vid tanken på den fräckhet den där poeten Aulus ådagalade nyss. Att nämna Petus, Plautus, Lukanus, de avskyvärde, i kejsarens närvaro!

Andre senator. Det är en av Cesars många dygder, att han har fördragsamhet med sådant.

Tredje senator. Det lät nästan som om han instämt i den oförskämde verssmidens lovtal över stämplarne mot samhällets välgörare.

Hemlig republikan. Cesar bekostade deras hädanfärd. Aulus fick uppställa deras gravvård.

Epikureisk statsfilosof. Enär vår nådige herre tillåter, ja önskar kritik, må jag anmärka, att jag kände obehag, då han, eller kanske det var Aulus, gav vårt statsskick ett fult namn. Imperatordömet är en nödvändighet.

Hemlige republikanen. Det finns flere nödvändigheter med fula namn.

Tigellinus (*avses till en högre gardesofficer, som nyss anlänt*). Allt förberett i lägret?

Gardesofficer. Allt. Men är det sant vad jag hör?

Tigellinus. Vad?

Gardesofficer. Att blixten slog bågaren ur hans hand?

Tigellinus. Ja.

Gardesofficer. Oerhört järtecken!

Tigellinus. Och lyckligt. Ty det var icke den blixten, som skulle...

Gardesofficer. Nej, den håller västerns örn i klon.

Riddare (*till senator*). När få vi ombyte i höjden?

Senator (*betraktar himmelen*). Jag tror, att vi ha vädterskifte före morgonen.

Remmius (*för sig själv*). Jag skyndar hem och avslutar min senaste dikt *Till sambällets räddare, Cesar Nero*. Med några änd-

ringar kan jag nog få sången att passa in på den nye samhälls-
räddaren. Värst, att *Ne* i *Nero* är kort, medan *Galba* har lång
penultima.

Senator (*till Tigellinus*). Således i natt.

Tigellinus. I natt.

DIKTER ANDRA SAMLINGEN

1891

TILL
MIN HUSTRU

PSYKE.

Arma Psyke, född bland skuggor här i jordelivets dal,
 längtar du till ljus och frihet, till det skönas ideal,
 trår du till en himmelsk brudgum – stackars barn, vart bär
 din färd?

Skall din blyga längtan gäckas eller nå sin drömda värld?

Hän du föres till en gåta, höljd i nattens dunkla skrud,
 hör det viskas: *tro* och *ana*, det är sällhet, ljuva brud!
 Men, förmättna, du vill mera: du vill veta, du vill se,
 och du ser – din lycka svunnen, och du vet – ditt hjärtas ve.

Var det brottsligt, vad du ville? Nej, om du med trofast
 mod
 vågar allt för vad du älskar, vågar över dödens flod
 söka vad dig plikten bjuder, då i dagen bär du opp
 mitt ur Hades' skräck och fador **underpanten** på ditt hopp.

Psyke, så är vägen banad till Olympens ljusa höjd:
 obeprövad ingen dödlig hunnit har odödlig fröjd.
 Eros' famn och nektardrycken räcks med gränslös salighet
 blott åt offervillig kärlek, som av inga gränser vet.

BARNDOMSPOESIEN.

Har du från vår barndom dagen i ditt minne,
 då vi lärde litet fågellåt förstå?
 Vinter var det ute; varmt och trevligt inne,
 där vi vid vårt fönster hörde båda två,

hur en kråkfamilj, som satt på grannens tak,
 högljutt lade råd om någon viktig sak.
 Obegripet krax
 tydde åt oss strax
 Anna, där hon satt och skötte nål och sax.
 Kråketöser små,
 sade hon oss då,
 tala till sin moder så:

Ack, vi frysa, mor,
 värre än du tror.
 Flyg med oss till ön, där sunnanvinden bor!
 Där vi köpa skor,
 nätta franska skor,
 för att skydda våra stackars klor.
 Där vi värma opp
 frusen liten kropp
 med att plocka korn ur nejlikblommans knopp,
 runda pepparkorn,
 trinda pepparkorn,
 katten blåser där i silverhorn.

* * *

Anna, kunna vi, som inga vingar äga,
 även komma dit, till sunnanvindens ö? –
 »Ja, det lyckas nog, som gamla visor säga,
 om man hittat fram till svanegossens sjö;
 där vid blommig strand man ser en liten båt,
 prydd med gyllne rand och flagg och annan ståt.
 Dragen av en svan
 över böljans ban
 mellan vattenliljor far han hela dan
 på den blåa sjön

till den gröna ön –
silverhornets klang är gäll och skön.«

Ja, men säg oss nu, kan någon visa vägen,
om vi gå och söka svanegossens sjö? –
»Djupt i skogen vid ett vägskäl, enligt sägen,
står en visarstolpe, grå av år och tö.
Finner du ej den, så fråga fåglar små,
siskan och steglitsen, som i lunden slå,
[svalesyskon fem](#),
om du möter dem,
eller [vandringsmannen från Jerusalem](#),
eller månens ny,
eller silversky,
eller tomtefar i nästa by.«

* * *

Så i vinterdygnen språksam vid vår sida
barndomsdikten satt vid björkvedsflammans sken,
och när våren kom, och västanfläktar blida
lekte i vid fönstret knoppande syren,
kom med dem en skara sommarsagor ock,
kom och kvad i kapp med vingad sångarflock,
som till Norden snällt
återfärden ställt
och på nytt från lund och äng och åkerfält
och i skogens sal
hän ur skugga sval
livade med sånger berg och dal.

Var en väg bar hän i fjärran, förde leden
vandringsmannen bort till någon sagoängd,
enslig kvarn vid forsen, mossigt bo på heden,

sjö och strand förtalde äventyr i mängd,
 klippan, där hon över dällden står på stup,
 milan med sin glöd i furumoens djup. –
 Ack, ur trälbesty
 fantasien flyr
 gärna bort till sina gryningsäventyr,
 lyckas då ibland
 lossa sina band,
 återse sin barndoms underland.

Länge nu det är,
 sen vi bodde där;
 månget år har gått i möda och besvär,
 som oss skåda lät,
 hur med näpna fjät
 nya släkten tultat in i det.

Utanför dess port
 möte sen vi gjort
 med en poesi, som livets tyngd **försport** –
 vingtrött poesi
 gör nu dagsverk i
 verklighetsexakt fotografi.

Men hur än därute livets öden välva,
 är därinom porten dikten glad och ung.
 Drottningen därinne, det är sångens älva,
Mytos, skaldegossen, är därinne kung.
 Fursten i vårt släktes barndomsålders värld
 har i barnens rike än en tron och härd.
 Må de där förbli
 med sitt feeri,
 med sitt joller, nonsens, ljuva tokeri!

Må hon där förbli,
 evigt ung och fri,
 livets morgonrodnads poesi!

Än därinne finns
 slottet, som du minns,
 och där leker än den vackre sagoprins;
 än i måneglans,
 klädd i flor och krans,
 sångens älva svävar där i dans.

Än som förr, när snö
 yr kring land och sjö,
 prata kråkor om att få på fjärran ö
 skor och pepparkorn;
 än från luftigt torn
 katten blåser där i silverhorn.

»Svalesyskon fem«. Enligt en folksägen, omtalad redan av [Agrippa av Nettesheim](#), Luthers samtida, uppföder svalan samtidigt fem ungar, mellan vilka hon fördelar vård och föda så, att ingen gynnas mer än den andre. Sedan ungarna blivit tillräckligt övade i vingarnas bruk, göra föräldrarna med dem en utflykt, som räcker några dagar och har till mål någon trakt, som sagan bättre än geografien kan skildra. Därefter återvända de och stanna i hemnejden till den stora höstflyttningen.

JUNGFURU MARIA I ROSENGÅRD

Maria drömmer i rosengård,
 på vägen till [Tabor](#) från Nasaret,
 hon drömmer om stundande modersvård
 åt en leende gosse av [Davids ätt](#).

Över jungfruns drömmar är himlen blå
och sjunger i linden en fågelkör,
medan höstmoln driva i flockar grå
för klagande vindar därutanför.

Därinne är rosornas skara ung;
den vissnar ute på [Jisreels slätt](#).
Därute är gången av tiden tung;
vid drömmerskan smyger han tyst och lätt.

Därute är trädomb och våld och kiv,
en döende värld, av synder frätt;
därinne drömmar om evigt liv,
om frid på jorden och mänskorätt.

Maria vaknar i rosengård
– det blixtrar över [Genesaret](#) –
och sömmar en linda med blodröd bård
åt folkmartyren av Davids ätt.

I NATTEN

Tyst är lunden, och sjön, som kysst
strandens somnade ros, är tyst.
Aftonskimret, som milt besken
tempelkullen, har bleknat ren
stilla, drömmande, stilla.

Tysta stjärnor ur havet gå,
stilla palmernas kronor stå,

sen därunder i myrtenskog
vinden suckade nyss och dog
stilla, drömmande, stilla.

Trött **najad** har på mossig bädd
sjunkit ned vid sin urnas brädd
sövd av sorlande källans sus:
barmen häves i månens ljus
stilla, drömmande, stilla,

medan hon ser i ljuvlig dröm
stelnad, kristallren, tidens ström
och all världen från ve och harm
somnad in på Allfaders arm
stilla, drömmande, stilla.

PÅ VERANDAN VID HAVET.

Minns du de skymnande böljornas suck, att vid målet
de hunnit
endast en jordisk kust, icke det evigas strand?
Minns du ett vemodssken från himlens **ovanskliga**
stjärnor?
Ack, åt förgängelsens lott skatta de även till slut.
Minns du en tystnad, då allt var som sänkt i
oändlighetsträngtan,
stränder och himmel och hav, allt som i aning
om Gud?

MODERN.

Vill du något gott, mitt barn, hon intet gott dig nekar.
Vill du leka, lilla vän, hon gläds åt dina lekar.
Gå till henne, lider du: hon ömmar för din smärta.
Gå till henne, är du trött, och sov vid hennes hjärta.

KLOCKRINGNING.

(Efter Edgar Poe.)

I.

Hör du, hör du klockornas gång,
silverkläppars sång,
silvertoners melodi
med en värld av fröjder i!
Hur de skalla, skalla, skalla
ute i natten klar och kall,
medan himlens rymder alla
överstänker stjärnesvall;
medan fästets eldar flämta
i kristallisk glädjeprakt,
hur de klämta, klämta, klämta!
Tiden, tiden själv ger akt,
går i takt
till de svingande,
klingande,
ringande
klockornas, klockornas rytmiska makt.

II.

Hör du bröllopsklockornas gång,
 gyllne sång,
 milda toners harmoni,
 sällhetssyners värld däri,
 som de glatt
 ringa i balsamisk natt!
 Tonguld, smältande till ljuva
 dikter, segnar ned emot
 ängden, där en turturduva
 lyss och ser till månens klot.
 Hör, hur välljudsströmmar kvälla,
 välla ut ur **döm-hög** källa,
 hur de svalla, hur de svälla,
 då de tona om den sälla
 sinnestjusning,
 själsberusning,
 den som tvang
 klockornas gjutna valv att svinga,
 klinga, ringa
runevälvande,
 välljudsskälvande
 samljud med kärlekens sagas klang!

III.

Hör larmklockornas hemska gång,
 bronsens sång!
 Vilken fasans sång att höra,

som med skräck slår nattens öra!
 Hör den ropa, hör den klaga,
 skälva fram en ordlös saga,
 över jämrande, larmande
 sänka i luftens dallrande vågor
 böner till döva rasande lågor,
 böner om förbarmande!
 Högre och högre vill den ila
 med ett yrande vilt beslut:
 nu eller aldrig skall den vila,
 vila hos [blekhyllt](#) måne ut.
 O de varnande bing bang,
 o de klockornas hjärteskrämmande,
 bröstbeklämmande,
 andehämmande,
 susande,
 brusande,
 översvämmande
 flod av ängslande vefull klang!
 Dock du hör och skönjer klart
 i de bävande,
 glädjekvävande,
 bullrande,
 mullrande
 ljudens fart,
 skönjer i klockornas vredesmod
 än ett sjunkande, än ett svallande,
 än ett stigande, än ett fallande,
 jämnhögt med farans ebb och flod,
 skönjer i klockornas klämtande, klämtande,
 andlöst än och än andehämtande,
 flammornas skiftande ebb och flod.

IV.

Hör begravningsklockornas gång,
järnhård sång,
tunga tankars värld är i
hotfullt dyster **monodi!**
Hjärtat ryser,
hjärtat fryser,
ty vartenda då och dån,
som ur deras rostiga strupar
ned i den tysta natten stupar,
är ett jämmerstön.
Men det folk, det folk, som rör sig
ensligt i tornets ringarbur,
och som ära och nöje gör sig
med ett entonigt **partitur,**
och som skämtande
rullar, klämtande, klämtande, klämtande,
sten på hjärtan tyngda flämtande,
det har icke vår natur,
är ej människor eller djur,
folket, som klockornas tjänst bestyrer,
är **vampyrer,**
och det är dess kung, som springer
kring i dess ring och ringer, ringer,
och när den ton, som i malmen väller,
dovt ur den gjutna metalln sig gjuter,
vidgas hans muntra barm och sväller,
dansar han lustigt i takt och tjuter,
fängslande tidens, tidens gång
rytmiskt vid klockornas ängslande sång,

vid klockornas, klockornas kraftbetagande,
fridförjagande,
kvidande, stönande, jämrande sång.

ALLMAKT OCH ÖDMJUKHET.

Var lagom ödmjuk mot den allmakt, som är Zeus'
olympierns, som med diademprytt ännas nick
bevingar blixstens flykt och skakar jordens grund!
Men böj dig, mänska, för en törnkrönt allmakt, som
på blodigt kors med kärlek gäldar bödlars nit!

ARV FRÅN KAOS.

Flög kanske genom moder *Kaos*' dunkla själ,
då hon i *födelsvåndor* låg med denna värld,
en plötslig hägring av en värld, ur stånd att här
i himmelsk renhet få sin form och verklighet?
Har då, i häpnad över synens majestät,
hon genombävats av en trånad, som är kvar
i mänskolängtan till en mänsklig mönsterbild?
Har då, i aning om sitt fosters låga art,
hon i sin anings smärta givit oss ett arv
i känslan av en knappt försonbar uselhet?

GRUBBLAREN.

(Joban Nordenfalk tillägnad.)

Han ensam är, och i hans studiekammar
 på äril, gotiskt välvd, en brasa flamar.
 I kväll skall säkert ingen honom söka,
 ty ute stormens vilda gastar spöka.

I parkens kronor klagar det och viner,
 och ingen stjärna genom mörkret skiner.
 I jättelurar vreda vindar tjuta,
 och regnet slår mot blyinfattad ruta.

Nyss ur sin katakomb med tankegrifter
 han tog profeten Zaratustras skrifter,
 och nu från brasans lek hans ögon gästa
 en sida slagen upp i Zendavesta:

*Och Aburamazda, den allgode, sade till honom:
 Ädle Zaratustra, som jag utvalt att förkunna mina
 bud!*

*När den rättfärdige döde vandrar mot sitt mål,
 då möter honom i tredje natten efter hans död,
 när morgonen gryr,
 en ungmö, behagfull, välvuxen, stark, strålande skön.
 Då frågar han: du, den vänaste jag skådat, vem är du?
 Och hon svarar: jag är din gudsfruktan. Jag är
 dina goda tankar, ord och gärningar.*

*Och hon tager hans hand och leder honom på bron,
 som byggts av dem, tills han med fjärde
 steget står över de eviga ljusen.*

* * *

»Ett joller från vår tankes barndomstider!
 Vår tanke vuxit, grånar nu och lider.
 Profet, så viss om andeliv i tingen,
 hur lycklig du! Vår visshet är ju ingen.

Ty finns en andevärld – **hur den sig skicke**,
 bevisa sig som verklig kan den icke.
Ter Gud sig själv i skyn med maktens troner,
 skall tanken säga: hallucinationer!

Vad **Faust** var säll i sina provningsstunder!
 Ett skådat under var för honom under.
 Då ännu var ej andevärlden sluten,
 och himmelsbron stod ännu glansbegjuten.

Då ännu gick man den till höga öden
 med barmen badande i morgonglöden.
 Nu äro vägarne till henne stängda
 och hennes bågar över djupen sprängda.«

Så grubblarn. Ute stormens ulvar tjuta,
 och regnet piskar blyinfattad ruta.
 En vindstöt väggens gyllenläder skakar,
 och bonad ekdörr rörs på sina hakar.

Och dörren öppnas. In ett något träder,
 en sky, ur skyn i silverskira kläder
 står för hans syn en ängel eller huldra
 med blick i hans, med hand uppå hans skuldra.

»Är du ett himmelskt bud till jordens dalar?
 Den andemö, varom profeten talar?
 Med sorgset hjärta måste själv jag svara:
 du är en dotter av mitt drömliv bara,

förflyttad ut i rummet ur mitt sinne,
 sen känslan mejslat dig till bild därinne,
 ett genljud ur min själ, med skepnad lånad
 av fantasien och min andetrånad.

Vad Faust var säll i sina provningsstunder!
 Ett skådat under var för honom under.
 Han skulle svarat vad ej jag kan svara,
 att, ängel! du en verklighet må vara,

och att på livets frågor andar veta
 de svar, som vi förgäves efterleta,
 fast Indiens vise säga och begråta,
 att även Gud är för sig själv en gåta.

Jag ville tro dig ifrån himlen stamma,
 men tro och veta är ju ej detsamma,
 och världsridån med makrokosmos' tecken
 har kanske ingen himmel bakom vecken.« –

Han talar så, och synen är försvunnen,
 och brasan kolnar och är snart förbrunnen.
 I parkens kronor klagar det och viner,
 och ingen stjärna genom mörkret skiner.

* * *

(Han förtfar:)

På visarstolpens ene arm står skrivet:
 »Här väg med tron till sanningen och livet,«
 Och på den andre står: »Med orsakslagen
 här väg ur nattens villor fram i dagen.«

På visarstolpens ene arm står skrivet:
 »Min väg är lagd, och vägens mål är givet.«

Och på den andre: »Banas min behöver;
sen få vi se vad dagen skiner över.«

Här gäller välja rätt. Vi måste vandra
framåt den ena vägen eller andra.
Välän, I ombudsmän för båda, sägen
vad råd I haven, vad bevis I ägen.

Då **Baco**: »Välja min, det är att vädja
till länkarne i tingens egen kedja.
Bevis I viljen, och bevis I haven.
Här vädjas ej till andra sidan graven.«

Då **Paulus**: »Glädjen er! Bevis I haven,
ej löften blott, om andra sidan graven.
Till honom vädjar jag – och ej till Hades –
vars välde dödens välde underlades;

Ty veten: Herren Krist, av döden fången,
stod upp ur dödens band och sågs av mången.
Hans kärleksvälde grundas snart på jorden.
Om ej – är min predikan fåfång vorden.«

* * *

O Paulus! Ter sig Gud i rymdens zoner,
skall tanken säga: hallucinationer!
En sak, att bygga på, sin halt beseglar
med synglas, prisma, siffror, våg och deglar.

Och, Paulus! tvivlet står i sorg vid vården,
den helga gravens sten, i örtagården;
dock har jag lärt och vet av mänskoöden,
att Kristusanden har stått upp ur döden.

med pansarklädda klor och jättetänder
kring Jurahavens töckenhöjda stränder.

Vem driver detta rovdjur ur dess näste?
Ju äldre arv, dess starkare dess fäste.
Mot ödleättlingen från [Jurahaven](#)
till kamp Messias har stått upp ur graven.

Att han ur några hjärtan härskarsätet
från mänskodjuret vann åt [gudsbelädet](#),
är undret, det [ovanskliga](#) och ena,
om vilket tro och tanke sig förena.

* * *

Men, Paulus, ouppfyllda äro orden,
att Kristusväldet komme snart till jorden.
Igenom nitton seklers fador töjer
sig löftet hän. Messiasriket dröjer.

Din herre triumferar ej: han lider,
han törnekrönes genom alla tider,
och mörkret vid hans död var ej för stunden:
det ruvar utbrett över jorderunden.

Upp över fariseiska hopars vimmel
sig höjer korset än mot nattlig himmel.
Bak rämnad förlåt ses Gud [Mammon](#) trona
i skenet av sin blodrödgyllne krona.

* * *

På Bacos väg vad ser du där i fjärran?
Ej härlighetens Sion, byggt av Herran,
ej idealens [Salem](#). Sceneriet
är alltets vävstol, världsmaskineriet.

Dess brus det är, som genom rymdens zoner
 far fram i **eterns böljevibrationer**;
 det är i draget från dess bom och trampor
 de flamma och de slockna, livets lampor.

Spänd är dess ränning genom alla tider,
 den har ej slut, ej början. Väven skrider,
 alltsom den växer, med de vävda tingen
 ned i en avgrund, pejlad än av ingen.

Där vävas, kretsande i rymden, stjärnor
 och tankar, kretsande i mänskohjärnor.
 Där väves alstringen, där väves döden,
 och tingens skepnader och folkens öden.

Vi tro oss vilja, tro oss kunna även,
 men äro trådfigurer blott i väven,
 och tanken letar ut i **varp** och **väfte**r,
 vad som skall tima tusen år härefter.

Där inslås mönster, växlande och bjärta,
 med nervgarn dallrande av lust och smärta,
 men mönstrens ämne är för alltid givet:
 en hejdlös, oupphörlig kamp för livet.

Allverkarn, du i denna vävstol skådar,
 som driver **skötteln** mellan orsakstrådar,
 är icke Skaparkärlek, Skapartanke,
 men marmorkall **Meduselik** Ananke*.

Lyft dina händer ej i bön till henne!
 Det finns ej skymt av liv på hennes änne,

* Ananke: naturnödvändigheten, ödet, av hellenerna
 personifierat som kvinnligt väsen.

ett självmedvetet mål styr icke armen;
och utan hjärta är jätinnebarmen.

O ve! vår Herres Sion sjunker samman
med våra ideal, och offerflamman,
som värmde alltet, slocknar här på härden.
En **katafalk** för Gudsiden är världen.

* * *

Jag står på öde skär mitt uti havet,
vari vårt Gudshopp sjönk och vart begravet.
En blygrå himmel över djupen välver.
Tornadon kommer. Oceanen skälver.

Jag ser i blåvitt sken av ljunghedslågor
oändeliga tåg av dystra vågor.
Runt om en svartnad horisont de svalla,
och mänskors anletsdrag de bära alla;

en blick, av dödsförfäran halvt förseglad,
en panna, där omätlig sorg är speglad,
mot Gudberövad himmel vända alla,
när de i jämmer lyfta sig och falla.

Jag hör ur tumlet fjärran hän och nära
förtvivlans röster genom luften skära:
O ve! o alla fador i förening –
en värld förutan Gud och plan och mening!

* * *

Han står vid fönstret, lyss, hur stormens röster
förtona småningom, och ser i öster
en stjärna tindra mellan moln, som driva.
Han går till arbetslampan, börjar skriva.

Och pennan vandrar genom nattens timmar
och vilar först, när rosig morgon glimmar
emellan parkens bladverk in i salen,
och påsken ringes in från katedralen.

När orsaksvägens pilgrim ser Ananke,
hör! **dömens** klockor dåna: Skapartanke!
När sorgset tvivel frågar: är Han, är Han?
hör deras rop: Han är, och Honom äran!

Miljoner klot – om skolor eller häkten –
kringsväva med miljoner mänskosläkten.
Från alla kanske frågar tvivlet: är Han?
och svarar tron: Han är, och Honom äran!

LUKANUS* **MARTERAD.**

(Han sjunger, medan bödlarne pina honom:)

Att dö för det, som ger ett värde åt vårt liv,
det är en vacker död, en **maratonisk** lek.
Att dö för Neros bödlar på en pinobänk
och få till eftermäle: »han var Neros vän«,
är mer än plågsam död – en självförvållad skam,
som icke hugnas av att kvalen lösa upp
på samma gång som livets band min sångs.

För den, som hunnit fram till **Hadesdjupets rand**,
hur annorlunda ter sig livets väg än förr!
Jag fann det stort att våga invid Cesars tron
besjunga **Katos strid för fädrens republik**,

* Romersk skald och stoisk filosof.

vars frihet var ett ok, på slavens skuldra lagt.
 Nej, det var feigt. Jag skulle lytt mitt hjärtas bud,
 jag skulle sjungt en konstlös och förtvivlad dikt,
 sjungt den på torg och gator till förtvivlans barn:

Upp, slavar, mina bröder! Upp till kamp och död
 för eder frihet, arvingar av [Spartakus](#)!
 Upp, slavar, mina bröder! Upp till kamp och död
 för edra barns och mänsklighetens frihetsstat!
 Vad mer, om jag i sångarlön fått korsets död?
 Att dö för det, som skänker värde åt ett liv,
 det är en vacker död, en maratonisk lek.

Nu kan jag blott i takt med bödelstängers grepp,
 i takt med kvalens dova rytmer sända ut
 mitt länge bundna hat, min vrede, mitt förakt
 för all den smuts, som världen kallar ren,
 för all den världens storhet, som är låg,
 och han skall tystna i sin första frihetsstund,
 den från sin boja lösta sången, då mitt bröst,
 som länge halvförkvävt har andats lögnens luft,
 sig häver upp atletiskt brett och sänder ut
 i glödhet dallring ur sitt hjärtas strängaspel,
 just som det brister, harmen mot mig själv,
 som tvang min sångargenius gå med kedjad fot.

Det skymmer för min syn, knappt kan jag sjunga mer;
 men hör mig, sångare, som kommer efter mig!
 Sjung ljuvt för hjärtan, som behöva vila ut,
 men giv din sång ett brännjärn även i dess hand
 att sveda i det uslas kött dess märke in!
 Den bödelstjänsten är en kärlekstjänst
 mot oss, eländets barn, vi bäre slavens [ked](#),
 senatorns [toga](#) eller Cesars diadem.

Låt **histrioner** jollra till sitt strängaspel
om **Lesbia, Delia, Lydia, Kloris, Korydon**;
men du, sjung du som folkens skald från Nasaret,
förkunna riket, där den minste ställes främst,
låt hägra fram för trälens syn **Astreas stat**,
bjud honom bygga upp rättfärdighetens Rom,
på ödemurarne av skändlighetens Rom,
och tag, som folkens store skald från Nasaret,
förtröstansfullt din lön i hån och nöd och död!

Slav är envar, ha **Stoas vise** sagt,
som ej behärska lärt sitt öde och sig själv.
Slav var jag; nu, ack sent, för sent, jag vet mig fri
och andas ut min själ i detta maningsrop:
framåt, du frie skald, framåt, framåt, soldat
i mänskighetens tjänst! Igenom nöd och kval
framåt och dö med glädje på din sköld!

DEN NYA GROTTESÅNGEN.

INLEDNING.

Medan jag uppehöll mig i **Hildesheim** på besök hos biskop **Bernward**, som ännu efter 900 år lever där i sina verk, hände det en kväll, då fullmånen lyste, att jag träffade en man, dubbelt så gammal som biskopen och ännu vandrande bland oss. Det var i den lilla smala Judenstrasse, som åt rådhusorget till blir trängre och slutligen så trång, att månen, som stod i bakgrunden, liknade ett silverstreck, draget mellan två åldriga hus med höga gavlar, burspråk och småtorn. Jag såg en tämligen högvuxen skepnad i kaftanlik rock gå framför mig, greps av en

aning och påskyndade mina steg, så att jag före honom hann gatans mynning, då jag vände mig om och, mycket riktigt, igenkände det egendomliga ansiktet. Skepnaden var Ahasverus. Ansiktet var icke mer förvittrat än när vi träffades förra gången, då han, efter ett besök ombord å »Den flygande holländaren«, var på väg till Prometheus uppe i de armeniska bergen, och han såg just icke gladare ut än då. Vi hälsade som gamla bekanta, och då jag föreslog ett samtal på bänken vid Rolands-brunnen, hade han ingenting däremot.

– Vad har du att säga eller vad vill du, att jag skall säga? sporde han.

– Vad jag vill, att du skall säga? Omöjligt, att du kunde ut säga allt, vad jag av dig ville höra: de rön du gjort under en snart tvåtusenårig vandring över vår jord. Kan man vara så nära källan för ett vetande utan like, utan att vilja hämta ur henne? Vad betyda alla historiska arkiver och biblioteker mot dig?

– Du är allt fortfarande vetgirig om det förflutna?

– Naturligtvis.

Ahasverus skakade på huvudet och såg med en underlig blick uppåt månen.

– Jag är lika värdelös som de historiska arkiverna. Det förflutna är värdelöst; det kommande även. Människosläktet skall dö ut, vår planet förstöras, vår sol slockna. Var är då det vetande vi samlat? Var frukterna av vårt jäktande och ävlande? Tro likväl icke, att jag är likgiltig för vad som skett och sker! Tidens förskräcklighet, som jag mer än någon prövat, skulle vara mig förskräckligare, om jag icke sysslade med något, än med det förflutna, än med framtiden. Vad framtiden vidkommer, efterspanar jag tecknen till vårt släktes undergång. Ett verkligen intressant studium.

– Giv mig då dessa tecken!

– Hör ett bland många! Om du kan tro mig eller ej, men jag har gjort den iakttagelsen, att människorna, i trots av alla

vetenskapliga strävandens tillväxt, varda allt mindre vetgiriga. Ungdomens vetgirighet slocknar nu tidigare än fordom. Vad angår bemödandet att tränga tillbaka i det förflutna, begränsar det sig alltmer till den officiella och honorerade forskningen, som bedrivs av ämbetsplikt. Du vet otvivelaktigt, vad vetgirigheten om det förflutna är, sedd i stort. Den är för människosläktet detsamma som viljan och förmågan att minnas, att erinra sig är för människan. När hos henne denna vilja – ytterst beror all förmåga av drift och vilja – när den slappas, är det ett tecken, att ålderdomen är inne och döden nära. För gångna släkten voro förfäderna heliga, och arvsägnerna om deras gärningar den dyrbaraste av alla skatter. I våra dagar skulle man vara en industriidkare av sällspord art, om man icke brände deras ben till, låt mig säga, **blanksmörja**, och samtliga intygen om deras gärningar till aska, om man vore i tillfälle därtill och därmed förtjänte litet guld. Vad angår framtiden, så huru många äro de, som bry sig om den? Det är sant, att samhällena, för att icke redan i nästa släktled gå under, sörja, om än med knot och knussel, för barnens uppfostran. Men är det med den omtanke för rasens bestånd och blomstring genom århundraden, som utmärkte de gamla folken? Nej. Och de, som vuxit upp i deras skolor, vad mena de allra fleste bland dem härom? Har du icke sett de unges förvåning, om en gubbe sätter ett träd, vars frukter han har ingen utsikt att själv få njuta? Nej, min vän, mer och mer lösa sig länkarne mellan det förflutna, närvarande och kommande. Mer och mer lever man ögonblickets liv. Men tror du, att en kedja, vars länkar lossna från varandra, skall länge hålla? Människosläktet närmar sig sin undergång. Det är min tröst. Den ohyggliga Grottekvarnen skall upphöra att mala. Den och jag få vila.

Jag fäste mig vid ordet »Grottekvarnen«, som kom oväntat på den gamle israelitens läppar.

En sägen förtäljer, att jättemörna Fenja och Menja hade roat

sig med att från underjorden kasta upp två klipphällar på **Midgards yta**. Någon gjorde av dessa hällar kvarnstenar och skänkte dem till konung Frode Fridleivsson. Ödet ville, att samma jättemör tillfångatogs under ett krig i **Svitiod** och såldes som trälinnor till Frode, som lät dem draga kvarnen, kallad Grotte. De malde guld och trygghet åt konungen och fred åt hans folk och välvilja mellan människor. Men då Frode, förhärdad av guldlystnad, vägrade dem nödig vila, malde de eld och död över honom och läto kvarnen gå med sådan fart, att stenarne sprucko och **resvirket** störtade ihop.

Jag fann, att denna sägen var välbekant för Ahasverus. Han kände till och med en vida äldre upplaga av den, som han hört, när han i första århundradet efter Kristus gjorde sin första vandring genom Svitioid. Kvarnen Grotte, sade han, var, enligt vad då troddes, ofantlig. Hon var stor som världen. Hennes mittelstolpe var världsaxeln, kring vilken himmelen, likasom hennes **löparesten**, svängde. Hon malde guldålderns glädje och lycka åt människornas första ätteled. Dina fäder ha, likasom mina, föreställt sig ett paradiset för mänsklighetens barndom, anmärkte vandringsmannen. De ha som mina föreställt sig, att paradiset stängdes genom synden, själviskheten, som fått sin allmängällande symbol i guldtörsten. Jag vet icke, om paradismyten har en verklighet bakom sig. Så mycket må jag dock säga, att det är ett psykologiskt misstag, om man mot denna myt åberopar vittnesbörden, att vi ursprungligen icke kände metallernas bruk och måste bo i jordhålur eller klippgrottor, omgivna av en fornvärlds vilddjursskaror. Liksom om man icke under villkor, som förekomma nutidens människor hårda, kunnat leva lycklig, ja ända in i livsroten lycklig! Man glömmer, att människosläktets barndomsfantasi kunnat giva glans och skönhet åt allt, även åt mödorna, farorna och döden! Man glömmer, att tillgivenheten och kärleken kunde lyckliggöra då så väl som nu och mer. Jag vet någonting därom. Avlägsna folkstam-

mar, ansedda som de uslaste, de lägst stående, de olyckligaste av alla, har jag under mina vandringar sett och noga iakttagit, långt innan européer hörde dem omtalas. Tror du, att de alla voro olyckliga i sin brist på materiell kultur, och att de alla voro föraktliga? Tror du, att Afrikas [buskmän](#) voro olycklige, innan de fingo de vite till herrar? De kunde icke föreställa sig en bättre värld än den, vari de voro försatte: de jagade tillsammans, delade jaktbytet, övergävo aldrig sina sjuka och sårade, ljögo icke, bedrogo icke, voro barnkäre och visade sina gamle vördnad. Fråga [Johan van der Welt](#), [Burchell](#), [Moffat](#), mina efterföljare bland dem, om jag överdriver, då jag säger, att de voro lycklige. Och var finner du levnadsglädjen, om icke i sammanlevnad och samarbete med vänliga och trofasta medmänniskor, om icke i kärleken och vänskapen och i den barnsligt friska och glada inbillningskraften, som gör faran till ett äventyr, mödan till en lek, döden till en port, som öppnar sig till leende ängder? O den alptunga dumhet, som tror sig vinna lyckan annanstädes! Vart jag går, betäcka självmördare, som lidit av denna dumhet, i allt flere [hekatomber](#) min väg. Vart jag går, finner jag livsleda, ofta parad med lågt sinnelag, bland dem, som tillvunnit sig guldets, och missnöje, förtvivlan, onämnbart elände bland dem, som icke förvärvat det. Nej du, så visst som det finnes en sanning och så visst som de djupaste sanningarna aldrig kunnat uttryckas bättre än i symbolisk form, så visst är, att sägnen om Grottekvarnen är sann, att hon ännu går, att hon varder med vart år tyngre, kräver större arbetskrafter, kräver i mån av dem en vildare fart kring sin axel, och att hon, var skulden än ligger, maler ve och förbannelser i ökad mängd över vår jord. Männe endast över denna eländiga planet? Jag fruktar, att hon maler även däruppe – Ahasverus pekade mot stjärnorna – att hela universum är en Grottekvarn. Måtte då demonerna komma snart, som gripa hennes vridstång och svänga henne så, att hon maler sig själv i stycken!

Ahasverus steg upp. Han ville gå, men hejdade sig och räckte mig en pergamentrulle. Se där, sade han, jag antecknar då och då mina tankar och intryck. Nyss satt jag därinne i Judenstrasse hos en israelitisk gubbe, en av mina avkomlingar i rätt nedstigande led, för övrigt en barnafrom själ och ohjälplig optimist, som hoppas allt gott för alla människor av [Herren Sebaot](#). Där skrev jag detta.

Ahasverus gick.

* * *

I.

GROTTE FÅR TRÄLINNORNA.

På sin tron kung Frode sitter
 i [demantprydd purpurrock](#),
 ser med välbehag, hur glitter-
 strödda dansarinnan spritter
 som i rytmiskt rus vid citter-
 knäppars klang och flöjters lock.
[Kanslern-Mammonsprästen](#) kommer,
 gör en sirlig bock,
 säger: större arbetskraft
 kräver Grotte än han haft,
 vida större
 än den förre,
 den han hittills haft.
 Dina trälars kraft förslår ej,
 fastän hundratusen män,
 och den helga kvarnen går ej,
 om ej flere draga den.

Större, större arbetsflock
 kräves för de ständigt tyngre,

ständigt tyngre kvarnstensblock.
 Giv mig ock trälinnorna,
 som de äldre så de yngre!
 Kungen sade: o de yngre,
 o de vackra kvinnorna!
 Käre präst och kansler, måtte
 du förskona dem från Grotte!
 Skona dem, min käre präst! –
 Nej, de yngre draga bäst. –
 Nå, så tag trälinnorna!
 O, vad offer gör ej jag för
 Grotte! Tag trälinnorna,
 märk likväl: med undantag för
 glädjelivsprästinnorna,
 dansarinnorna!

II.

GROTTE FÅR TRÄLBARNEN.

På sin tron kung Frode sitter
 och betraktar, nästan vek,
 kungabarnens muntra lek.
 Hör, den låter fågelkvitter,
 fågelgnabb och fågellock!
 Kanslern-Mammonsprästen kommer,
 gör en sirlig bock,
 säger: större arbetskraft
 kräver Grotte än han haft.
 Lyckligt, att trälinnors **kved**
 ger oss barn i djupa led.
 Många arbetsbäckar små

varda till en mäktig å.
 Grottekvarnen,
 ständigt tyngre,
 har behov av trälabarnen,
 även tioårs och yngre.

Kungen svarar: trälabarnen,
 tarva icke även de
 leka någon gång och le,
 medan de
 växa upp att driva kvarnen? –
 Herre konung, giv mig barnen!
 Minns att utan tukt och vård
 växer detta lata yngel;
 nyss ju stal en sådan slyngel
 äpplen i din örtagård.
 Större, större arbetsflock
 fordras för de ständigt tyngre,
 ständigt tyngre kvarnstensblock.
 Giv mig trälabarnen ock,
 även tioårs och yngre! –
 Nå, så tag dem! Kungen sitter
 kvar och känner **hugen** vek
 vid de egna barnens kvitter,
 fågellock och fågellek.

III.

GROTTE ÄR VORDEN EN VÄRLDSMAKT.

På sin tron kung Frode sitter.
 Flöjt och puka och **cymbal**

ljuda i hans pelarsal,
 där i nåd han skåda gitter
 gossefägring, frisk och huld,
 köpt med Grottekvarnens guld,
 hålla bal.

Unge svear, saxer, briter,
 även en och annan grek,
 apollinisk än och vek,
 dansa där i vapenglitter,
 leka där sin sista lek,
 svinga runt och storma an
 mot varann,
 lans mot svärd och svärd mot lans,
 i förtvivlad vapendans,
 av förtvivlan oförsagda,
 tills de siste ligga lik,
 vackra, blodbesköljda lik,
 på det guld- och jaspislagda
 golvets glada mosaik.

Kanslern-Mammonsprästen kommer,
 gör en sirlig bock,
 tar ur fickan i sin rock
 fram ett papper. – Här, du gode
 konung Frode,
 här i rund
 summa har du räkning över
 vad din Grotte nu behöver
 under år och dag och stund.
 Årets offer av personer
 är ej mer än tre miljoner,
 icke en i var sekund –
 offer ej fördömliga,

då i länder, som du vunnit,
 arbetskrafter ju vi funnit
 nästan outtömliga,
 och dessutom trälajakt
 hålles nu i varje trakt
 över hela vida världen
 genom Grotteguldets makt.
 Folk mot folk ha lyftat svärden,
 och, hur fejders öde gångar,
 göras fångar, säljas fångar,
 säljas kvinnor, män och barn
 till din helga Grottekvarn.
 Icke brista
 vederlag för vad vi mista,
 trälamassor varje dag
 drivas hit i vederlag.

När vår kvarn är viss om maten,
 trygg är staten,
 trygg, orubbelig din tron,
 trygg och strålande i ära
 är nu ock vår rena lära,
[Plutus-Mammons religion](#).
 Grotte går sin jämna ban
 med ett guldregn hela dan.
 Kung, nu kan du verkliggöra
 det du tänkt och det vi böra:
 din beundransvärda plan,
 och på trygga
 grundmurjättestenar bygga
 det ofantligt stora templet
 åt vår gud och [talisman](#).
 Värdig form åt vad du ämnat

har vår arkitekt från Rom
 här i denna ritning lämnat
 till gud Mammons helgedom.
 Jord och himmel skola undra,
 när de se en byggnad, hundra-
 hundrafalt så bred och vid
 som [kung Cheops' pyramid](#);
 tjugu gånger högre opp
 når dess topp,
 där gud Mammon å ett torn
 håller ymnighetens horn
 och på dig å kungastolen
 öser, glimmande i solen,
 en kaskad av gyllne korn.
 Och där nedom – vilken syn!
 tjugu rader
 svindelhöga kolonnader,
 likt en trappa ned ur skyn!
 Varje sådan kolonnad
 svarar till ett stånd, en grad
 i din stat och bär upp stoder
 svarande till stånd och grad:
 överst, högt i eterns bad,
 jättestoder av vår moder
 kyrkans söner, präst vid präst,
 lutande på herdestavar;
 å kolonnerna därnäst
 dina riddare med [glavar](#)
 över stegrad häst.
 Låt så ögat glida ned
 utför sjutton pelarled
 till den lägsta kolonnaden!
 Var kolonn är här en slav,

träl vid träl är hela raden,
 som bär upp dess arkitrav.
 Nog man ser, att bördan känns:
 sena sträcks och muskel spänns,
 ryggen böjs och söker vägg,
 stela, ådersvållda händer,
 kramplikt sammanbitna tänder
 inom toviggt skägg,
 svullna fötter, krökta tår,
 vaden stram,
 dyster uppsyn i en ram
 svettigt hår.
 Och se blicken! Se, däri
 ur det trötta, slöa, skumma
 gnistra mot oss trälens stumma
 hat och lama raseri!
 Denna templets bottenvåning
 bygges upp, som du befallt,
 av basalt;
 men till seklernas förvåning
 bygges allt,
 allt det övriga av guld,
 som ett tecken av vår skuld
 till den gud, som är oss huld:
 nitton våningar av guld,
 murar, kolonnader, stoder,
 torn och tak i ljusets floder
 stå i eld av Grottes guld.

Frode sade: det är gott.
 Nog blir templet guden värdigt.
 Men när blir det färdigt?
 Jag har brått.

Går din Grotte, som han gått
 med en arbetskraft som senast,
 räkna vi, att templet står
 färdigt inom tjugu år,
 konung, tjugu år allenast,
 men då må vi börja genast. –

Tjugu! Jag som tänkte fem! –

Konung, skall du minska dem
 ända ned till fem?
 Nådige gud Mammon, måtte
 då ett medel ges oss snart,
 ett, som verkar underbart
 och ger Grotte
 fyradubbel fart!
 Mäktige gud Mammon, du,
 du, vars vishet saknar gräns,
 inspirera medlet nu!
 O, jag har det,
 och jag tar det,
 ger det namnet konkurrens.
 Medlet eggjar, hetsar, sporrar,
 sticker, stinger, gnager, borrar,
 nerv, som slaknat, överspänns,
 och det sveder och det bränns!
 Fogdar har du tjugufyra,
 de som Grottes gång bestyra.
 Låt dem för sitt fögderi
 redogöra varje månad,
 och du själv skall bli förvånad
 över trollerit däri.
 Den som då av Grottes [mäld](#)

överbringas allra mest
 blir vid nästa Mammonsfest
 på din högra sida ställd
 och i riddarekapitel
 prydd med fursterang och titel,
 ärad som ett samhällsstöd
 och får bo,
 Frode, på ett slott i ro
 till sin död.
 Men den arma fogdesjäl,
 som fått minst av Grottes mäld,
 han är fälld,
 han blir träl,
 bindes vid en Grottestång
 och får draga dagen lång,
 gisslad över rygg och häl,
 tills han dignande ihjäl-
 trampas under hälarne
 av de andre trälarne.
 Konung, det är konkurrens;
 hur den eggas, hetsas, sporrar,
 sticker, stinger, gnager, borrar,
 hur den sveder och den bränns!
 så kan Grottekvarnen snart
 gå med rent helvetisk fart.

IV.

GROTTEPROBLEMET.

Gör med minsta kraftförslösning
 guld av muskelenergi!
 Det var frågan. Här dess lösning

i praktik och teori.
 Grottes hållande i gång
 dagen lång och natten lång
 kräver, i ett överslag,
 tio tusen liv per dag.
 Var sekund dess draghjul dansar
 skänker guld åt Frodes tron
 och ger tempelguld och [plansar](#)
 åt hans dyra religion.
 Slika massors närande
 vore för besvärande,
 tid- och guldförtärande.
 Utan vederlag förbrukad
 arbetskraft är billigast.
 För envar av kvarnen slukad
 förs en annan fram i hast!
 Varför ock en lag förkunnar
 statsaritmetikens dom:
 ej ett bröd åt deras munnar,
 ej en dryck åt deras gom!

Drevs du inom Grottes stätta,
 vräks du ut som lik.
 Grymhet är det ej i detta,
 blott aritmetik.

V.

GROTTE PÅ AVSTÅND OCH NÄRA HÅLL.

Stackars lilla trälabarn,
 som med far och mor och andra
 har från härjat hem att vandra

vägen till kung Frodes kvarn –
 målet, med förfäran anat,
 målet för de tunga fjät,
 ser du det, ser du det?
 Ser du där vid himlens bryn
 något, likt ett [kägeldanat](#)
 moln, som stiger upp mot skyn?
 Ser du det,
 målet för de tunga fjät,
 vad med skräck, åt alla håll,
 far och mor ha efterspanat?
 Det är Frodes Grottetroll,
 det är Frodes Mammonskvarn,
 som skall krossa er, I flarn;
 spindeln, som ur edra safter
 snart skall suga nya krafter
 till att spinna,
 till att tvinna
 åt kung Frode gyllne garn,
 åt den store mänskojägarn
 gyllne garn till jägarnät.
 Ser du det, ser du det,
 ser du altaret, mitt barn,
 där ditt blod, det lätta, unga,
 varma, rena, offras skall
 åt den kalla syndatunga,
 världsförhärjande metall?

Vad som, skådat fjärmare;
 tedde sig som kägelskyn,
 formar sig för häpen syn,
 när du drivits närmare,
 till ett fjällhögt [Geyserfall](#),

ett kupolgestaltat svall.
 Det är Grottemäldens doft.
 Våg på våg av gyllne stoft
 ses i aftonsolens glöd
 glänsa eld- och purpurröd.
 Guldvågen kommer i strålar, som höja sig,
 spruta mot zenit och dröja och böja sig,
 sluta sig samman i dallrande fall
 till ett valvgestaltat svall.
 Guldregnskur på guldregnskur
 bygger skimmermur,
 gjuter glimmerskal
 runt en kärna av skräck och kval,
 höljer och döljer vad trollet gör
 därinnanför.
 Men du hör...

Det ljud på milslångt avstånd redan
 som uvars hu i furusus,
 som lommars skri i vågors brus,
 och ljudet stiger och sväller, medan
 du drives fram mot kupolens ljus;
 det störtar upp i cykloniskt gny
 ur guldregnvalvet mot himlens sky,
 det vräker ut
 i forsar av kvidan och stön och tjut,
 av jämmer och hänskri, en ryslig sång
 till rytmen och takten i Grottes gång,
 till rytmen i kvarnens skakande,
 i axelstolpens brakande,
 i bommars och stängers knakande,
 i löparstenens
 och liggarstenens

gnisslande
 och visslande,
 och klagan och hån
 och vin och då
 bli en enda röst
 som ur helvetets bröst.

* * *

Vilket vimmel över ängden!
 Grottekärnans glitterskal
 öppnar sig för nyanlända
 trälaskaror utan ända,
 hundratal och hundratal.
 Flock på flock
 drives fram till Grottes block.
 Det är ordning i det hela,
 ingen villervalla **spord**,
 fogdetjänare fördela
 rätterna för Grottes bord.
 Främst i varje flock gå barnen,
 förda av en offerpräst,
 till sin vridstång in i kvarnen,
 kvinnor sen och män därnäst.

Ja, vad vimmel över ängden!
 Över mängden
 blinka lansar,
 skina pansar,
 det är Frodes män till häst.
Krigarglavar,
 fogdestavar
 reda allt. Framåt, I slavar!
 Fram, I slavar,

fram vid slag och hugg och spark,
 in bland Grottehulets navar
 På dess blod- och gallbesköljda,
 dess av trampade kroppar höljda
 mark.
 Fram, fram,
 offerlamm!

* * *

Grotte mal med kraft och hast,
 dagar, nätter, utan rast;
 löparstenens klippa svänger,
 bjälkar, bommar, hjul och stänger
 kretsa kring sin axelmast,
 ila, så att ögat hissnar
 inför denna vilda färd.
 Närmast mittelstolpen vissnar
 barnaskarans blomstervärld.
 Märks den lilla kroppen slapp,
 livas han med gisselrapp.
 Grotte har ej råd att mista
 ens den sista
 gnista
 av dess späda levnadskraft;
 därför hugg med snärt och skaft!
 Tårar strömma, kinder blekna,
 läppar darra, senor vekna.
 Kvid, du trälabarn, och gråt,
 om det lindrar, men framåt!
 Gråten sinar i den djupa,
 hemska ångesten att stupa
 under deras fötter, som
 komma närmast där bakom.

Själv du nödgas trampa mången,
 som för dina fötter kom,
 där du skjuter för dig stången.
 O, vid detta dova tramp,
 som du ständigt hör bakom,
 griper liten hand i kramp
 om den stygga, stygga stången.
 Själva krampen är för svag,
 och du famlar, släpper tag,
 tumlar ned på trötta knän,
 stupar så i döden hän,
 trampad till en blodig deg
 under tusen andras
 kvalförtyngda steg.
 Röda droppar ymnigt pärla
 från de gaddbeslagna remmar,
 varmed fogdedrängens **färla**
 flänger mäns och kvinnors lemmar.
 Värst av hugg och slag det regnar,
 där man vacklar, där man segnar.
 Och likväl
 är ej sådan bödelssjäl
 grymmare än mången annan.
 Ångestsvett på fogdepannan!
 Fogden ock är Grottes träl.
 Minns: för honom valet gäller:
 statens högsta ära eller
 nödgas draga dagen lång,
 likt hans offer, Grottes stång,
 tills han dignar och ihjäl
 trampas under hälarne
 av de andre trälarne.

Därför ila, ila, ila!
 Blott en enda timmes vila
 kräver trollet varje år:
 när den stora Mammonsfesten
 förestår,
 när för guldets store gud
 och för Frode, hedersgästen,
 Grotte kläds i högtidsskrud,
 axelns topp med flaggor siras,
 rosor strös på blodig sand,
 och kring stång och bjälke viras
 gyllne kedja och girland,
 trälen kläds till [Harlekin](#),
 trälamön till Kolumbin,
 dräkt i grönt och [karmosin](#)
 höljer deras sår och trasor,
 och i drag, som spegla fasor,
 trollas fram ett lustigt grin
 medels pensel och [karmin](#) –
 medels streck som göra, att
 munnen syns förlängd till skratt.
 Då, hur ståtlig Grotte dansar,
 prydd med fanor, bjäfs och kransar!
 Ser du offrens glada min?
 Då, hur muntert Grotte maler,
 liksom eldad av musik!
 Tusen pukor och cymbaler
 överljuda kvalens skrik.
 Vrål av röster, som förbanna,
 dränks i stolta toners gång,
 i fanfarers [hosianna](#),
 dränks i tusenstämmigt ode

till gud Mammon och kung Frode,
helga körers jubelsång.

* * *

VI.

TILL HERREN SEBAOT.

TRÄL I GROTTEKVARNEN.

(Med anledning av Mammonsfesten är han, likasom de andre trälarna, klädd till barlekin och målad i ansiktet, så att han tyckes skratta.)

Herre Sebaot, jag ropar till Dig:
hämnd över de eländas bödlar!
Hämnd över de väldige!

Herre Sebaot, är Du?
Är Du icke, åkallar jag Dig fåfängt,
men åkallar Dig,
åkallar Dig av förtvivlan.
Jag vill icke, kan icke undvara Dig.

Du skådar i min själ,
och Du, den sannfärdige, vittnar:
»Vad som pinar detta mitt arma barn,
ej är det hans gisslade sår eller hans glödheta
törst
eller döden, som han hör bakom sig.
Icke är det hans lekamens plågor,
icke är det de, som ropa ur hans flämtande
bröst.

Jag ser, att han vill prisa mitt namn
under hårdare kval än dessa.

Och bättre aktar han sig icke
än dem han förbannar.«

Ja, Herre, jag prisar ditt heliga namn,
och bättre aktar jag mig icke
än dem jag förbannar.
Men jag förbannar dem.
Vad är det, som pinar mig
och nödgar mig till vilda hämnderop?
Tysta dem, Herre!
Låt mig dö lik din son,
som bad för sina bödlar!
Nej, jag kan det icke.
Hämnd, hämnd!

Är det då en gnista
av din egen rättfärdighet,
tänd i din avbilds hjärta,
som bränner mina lungor,
att de framskälva dessa rop?
Är det Du, som ropar ur mitt bröst?
Du har lovat komma till dom.
Du har lovat komma,
emedan trälarnes lön ropar,
emedan ditt folk förtrampas
och den fattige krossas.
Det är Du, som varnat:
»Gråten, I väldige,
och jämren eder
inför det öde, som eder väntar!«
Men de tro, att Du sover.
Eonerna gå, och Du kommer ej.
Dina straffånglar dröja.

Herre Sebaot,
jag får ju tro på rättfärdigheten?
Det är ju Du,
som med rättfärdigheten förtär mitt hjärta,
Du, som ropar ur mig,
Du, som i mig förgrymmar Dig i din vrede?

Herren Sebaot förgrymmar sig i sin vrede.
Det är Hans rättfärdighet, som bränner ditt
hjärta.
Det är Han, som ropar ur ditt bröst.
Då han höjer sin stav och sin gissel,

Ve då jorden och haven!

Är det hans straffänglar jag hör?
Men vi dröjen I?
Skolen I ej trampa Guds vinpressar?

Vi skola trampa Guds vinpressar.
Bärrarne av **vilddjursmärket**
skola vi slå med bölder,
och de skola tugga sina tungor av smärta.

Men vi dröjen I?

Vi fördröja oss icke.
Vi hava snöret i hand
och murarelodet
och mäta längden, höjden och djupet
av de förbannelsefyllda världsklotens rymd,
rymden, vari de välva
skarn och synder.

I skolen ödelägga den.

Vi skola lägga den samman som ett
 brev,
 och som fikonträdet löv
 skola dess stjärnor falna.
 Vi binda av miljoner eldris
 kvasten, som skall bortsopa dem.

När kommen I?
 Jag längtar.
 När kommen I?

Se tecknen!
 Hör dem!
 Belsasars facklor blända de väldige,
 de dövas av vällustfestens sorl.
 De se dem icke, höra dem icke.
 Men du, vars hörsel skärpes av kvalen,
 vars syn av rättfärdighetsträngtan,
 du ser skenet av hämnarnes pansar,
 du hör deras hästars hovslag i fjärran.

Jag ser skenet av **svavelgula pansar**,
 jag hör hästars hovslag som tordön i fjärran.
 Jag hör bruset av ett stigande hav.
 I kommen.
 Jag varder hämnad och ropar:
 förbarmande över mina bödlar!
 förbarmande över mig!

Herre Sebaot!
 frälsa, då Du straffar!

Herren Sebaot frälsar, då Han straffar.
 Det är i kärlek Han vredgas,
 det är i kärlek...

Välsignat Hans namn!

*(Trälen dignar under gisselbuggen, släpper vridstången,
 faller framstupa och trampas till döds.)*

EFTERSKRIFT TILL »DEN NYA GROTTESÅNGEN«.

Pergamentrullen Ahasverus lämnat mig var skriven även på den andra sidan, men så otydligt och med en sådan blandning av olika tiders och folkslags bokstäver, att jag icke kunde få någon mening därur. Dels i hopp att finna en tolk, dels av nyfikenhet att få se en avkomling i rätt nedstigande led av »den vandrande juden« gick jag följande dag till det lilla bokantikariatet i Judenstrasse. Där satt vid sin pulpet en vithårig gubbe med stor kroknäsa och hjärtevarma ögon. Jag återvände ofta dit och träffade där nästan alltid en ung man, en redan frejdad odlare av de semitiska litteraturerna, städse kringgårdad med de rika skatter gubben samlat av sällsynta hebreiska, syriska och arabiska skrifter. Då jag visade antikvarien min pergamentrulle, såg han högligen förvånad ut. Icke en gång på hundra år uppenbarar sig Ahasverus för andra dödliga av det vanliga slaget än för någon av sina avkomlingar. Antikvarien tydde skriften på följande sätt:

»Mitt hjärta borde vara härdat mot åsynen av eländet. Jag har ju haft det dagligen för mina ögon under en tvåtusenårig vandring. Någon gång ingiver det mig en känsla, liknande ska-

deglädjen eller snarare triumfen över att ha fått rätt mot den nasarenske optimisten, som följer mina steg. Men djupare än denna känsla rör sig med långsamt växande makt en annan: o, att han hade fått rätt! Det finns de, som mena, att han så småningom får det, att, med andra ord, de krafter, som bekämpa eländet, vinna område från det. Så kunna kortlivade varelser döma, som knappt känna sin egen tid och om det förflutna veta ingenting mer än vad de läst i böcker.

Kunde jag med några få uttryck känneteckna det nu händöende nittonde århundradets elände i jämförelse med föregående seklers, skulle det vara: det genom industrialismen på sitt sätt organiserade och systematiserade eländet i motsats till det oorganiserade; det med teorier rättfärdigade eländet i motsats till det teorilösa; det från religionen hopplöst bortseende eländet i stället för det av kyrkan medlidsamt omvårdade, smekta, genom oförståndig allmosegivning ökade, men även lindrade, [hugsvalade](#), ja adlade. Och slutligen: det jäsande, en fullständig samhällsomstörtning planläggande eländet i jämförelse med forna tiders stundom uppbrusande, men till regeln tåliga och apatiska.

De föregående århundradena hade många små handkvarnar åt eländet. Det nittonde har sett uppföras åt detsamma en enda ofantlig, som snart omfattar hela vår planetmänsklighet. Mytens Grottekvarn är flyttad in i verkligheten.

Det är icke endast kroppsarbetarnes liv hon kräver. Hon glupar lika girigt över alla. Arbetsköpare och arbetssäljare drivas om varandra in i hennes svänghjul och stupa där och ihjältrampas. De människor äro få, som kunna anse sig någorlunda tryggade mot det hungrande odjuret. Ångesten har fått insteg i nästan alla sinnen. Sången, den naiva och äkta, som ingives av den lugna glädjen eller av hennes lika sköna [fränka](#), den lugna sorgen, höres allt mindre från lundar, skördefält, kojor och slott. Ångesten förjagar honom. Ångesten börjar gripa även barnen.

En predikandes röst skär igenom den töckenfyllda rymden. Vad har han att förkunna? Ett budskap till de betungade eller vad? Något, som kan lätta bördan av den fasa, som trycker oräkneliga bröst?

— — — — —
— — — — —

»Edra lidanden skulle lättare bäras, ja kanske välsignas av de idealt anlagde bland eder, om de hade något stort ändamål. Men ett sådant förutsätter en världsplan, och en världsplan förutsätter ett världsförnuft, förutsätter Gud. Men Gud är icke. Således ej heller en världsplan. Således ej heller ett ändamål med edra lidanden.«

Så ljuder denne predikares röst.

Han, predikaren, har i naturmekanismen efterletat Gud men ej funnit honom. Han kunde så gärna efterletat honom i ett kvarnverk eller ett lokomotiv. Predikaren hänvisar till naturvetenskapen, att denna tillintetgjort utsikten till en sådan upptäckt. Han kunde lika gärna ha hänvisat till väderkvarnens teori eller ångmaskinläran för samma ändamål. För fantasien är skillnaden visserligen stor mellan naturmekanismen och ångmaskinen, och enfalden kan därför anse sannolikare, att man skall upptäcka Gud personligen i den förra än [James Watt](#) personligen i den senare. Men för den, som känner naturvetenskapens metod, som är tillämplig allena på världens mekaniska aspekt, är det icke underligare, att Gud ej påträffas där, än att urmakaren ej påträffas inne i sitt fickur. Naturvetenskapens själva metod är sådan, att den icke kan sätta hävstänger eller bräckjärn mot något ideellt. Vad den förstör är den mytiska uppfattningen av det kausala i naturen, vilket icke är detsamma som det kausala i världen. Ty denna har även en annan aspekt än den mekaniska: den psykiska och [teleologiska](#). Och inom dessa båda fasader, vad bor där?

Emellertid är den fromma enfalden benägen för misstanken,

att djävulen dväljes och verkar i naturvetenskapen, likasom den ofromma enfalden är, med predikaren, färdig att åberopa naturvetenskapen för den teoretiska materialismens dogmatik.

Nej, I fromme, söken djävulen icke i de exakta vetenskaperna! I haven honom alldeles inpå er i den praktiska materialismen, vars mest gigantiska uppenbarelse är anden i det nittonde århundradets industrialism, i dess ofantliga Grottekvarn. Där är djävulen mjölnaren, om djävulen är den hänsynslösa egoismen. Där är han.

Han arbetar där och tiger. Men grundsatserna, enligt vilka han verkar, förkunnas av hans kära syster vulgärfilosofien, vars ombud den nämnde predikaren är. Naturens lagar, säger denne, är människans sedekodex. Vad i övrigt kallas moral är konventionellt. Naturen vill, såsom den allmänna striden om tillvaron ådagalägger, att den svage skall gå under. Utvecklingens hela hemlighet ligger i den starkes seger och den svages undergång. Barmhärtigheten är fördenskull en hämsko på utvecklingen, ett brott mot moralen. Samhällets väldige handla som sig bör, om de suga till sig de fattiges sista must och mynta till guld vad de värnlöse ha av muskelkraft.

Tack, kära syster, för dessa präktiga och solklara lärdomar, viskar den praktiska materialismen, när han tager psalmboken för att gå i kyrkan. Jag hade förut vissa betänkligheter, ingivna av Moses och Jesus, mot en följdriktig tillämpning av mina grundsatser. Du har befriat mig från skruplerna. – Och han går till kyrkan och lyss med en uppsyn av fromhet och *respectability* till orden: »vad I haven gjort den ringaste av mina bröder, det haven I gjort mig«.

Tragikomiskt är, att denna folkfientliga vulgärfilosofi har sina mest högljudda förkunnare bland socialistledarne. Mycken dumhet har jag under mina sekellånga vandringar mött och föga vishet. Men detta är den största dumhet jag bevittnat i världshistorien. Anhängarne av det bestående goda och anhängarne

av de bestående missbruken hava bådadera skäl att vara tackamme för denna dumhet. Om strävandet för den kroppsarbetande klassens befrielse hade i sitt nuvarande omogna, okritiska, revolutionära, för samhällskonstruktioner av tvivelaktigaste halt uppträdande socialistiska skede hissat korsbanerets, den religiösa socialismens, d. v. s. kristendomens fana, skulle följderna blivit oberäkneligt genomgripande och, som jag tror, fördärvbringande. En annan tid skall komma, då det sker. Man får då se med vilken verkan.

Dumheten är emellertid förklarlig. Den rådande vulgärfilosofien är sådan, att hon måste göra våldet hänsynslösare och de svage förtvivlade. Det är väl detta socialistledarne vilja. De hoppas, att de senare skola ur sin förtvivlan hämta styrka till kamp och seger. Illa beräknat. Ideella krafter, religiösa krafter fordras för att hålla arbetaremassorna tillsammans. Därtill duger icke egoismens evangelium. Bryta staven över samtliga socialistledare kan dock icke ens jag, Ahasverus, den kalle pessimisten. Hjorden hade ännu under medeltiden herdar, som med åberopande av nasarenens läror och å den mäktiga kyrkans vägnar ingrepo till dess beskydd. Medlidsamme positivisterna och ateister, som tro på **Utopia** i stället för på Gud, ha sedan måst åtaga sig försvaret och stundom gjort det med en hängivenhet, som synes visa, att Han, på vars tillvaro de icke tro, är i deras hjärtan. Jag erinrar mig härvid några ord av **en fransk vetenskapsman** om *nos jours troublés où Jésus n'a pas de plus authentiques continuateurs que ceux qui semblent le répudier*.

Konung Frodes stat är följdriktigt uppbyggd på de grundsatser, som den omnämnda vulgärfilosofien predikar. De satser, för vilkas fräckhet humanismens anhängare och kristendomens häpna, äro där de officiella sanningarna. Jag vet lika litet, om det **kristianska** rättfärdighetsriket kan förverkligas, som om en stat kan byggas på de av **Marx** lagda grundvalarne. Men vad jag vet är, att den ateistiska väg, som nutidens socialistledare valt

till sitt Utopia, leder icke dit, utan till kung Frodes Grotte-
kvarn« – – – – –

På denna betraktelse följer några utdrag

UR KANSLERN-MAMMONSPRÄSTENS
FESTPREDIKAN.

(Sedan konung Frode övervarit den festliga Grottedansen, begav han sig med svit till slottskyrkan för att åhöra Kanslern-Mammonsprästens bögtidspredikan. Abasverus har antecknat blott en del av denna. Kanslern led vid tillfället av en lätt bronchitis. Föredraget var fördenskull, ehuru livligt, något lågmält och undföll delvis den gamle åhöraren.)

– – – – –
– – – – –

Att Grotte kräver offer, det är sant,
men vår kultur är ju ett offerväsen
och Grotte vår kulturs representant.
Naturen är ju ock ett offerväsen,
den fordrar allas våra liv i **gärd**
på sin omätligt stora offerhärd.
Det är ju sagt: **allt kött är hö**;
det är ju sagt: vi vissna hän som gräsen,
och kungen själv – förlåt! – skall en gång dö.
Och då nu alla äro offerdjur,
ja, Frodes liv – förlåt! – skall ha en ände,
vad mer, om trälen dör för vår kultur?
Beröva Grotte honom vore stöld.
Det hövs en träl att dö på sitt elände
med samma mod som krigarn på sin sköld.
Kristianismen var en samvetsböld:
i mannahjärtan pjoskets gift han sände.
Hur väl att samfundshälsan återvände!
Den grep omkring sig, österns själapest,
därhän – jag blygs för minnet – att det hände,

att även jag som ung blev Kristuspräst.
 I detta tunga kall var det min tröst,
 att den, som framför nasarenens altår
 sin kristianska offertjänst förvaltar,
 kan bära Mammons altår i sitt bröst.
 Så gjorde jag, så gjorde hundra andra.
 Visst var det obekvämt, men ej att klandra,
 ty se: vårt nya evangelium
 har, likt naturen, tillerkänt ett rum
 åt list och **skrymteri** vid styrkans sida
 i livets strid, som alla ha att strida.
 Slån upp vårt evangelium och läsen:
 »Den strid, som strids för levnadsnjutningen,
 är konstnärn, som besörjer gjutningen
 med lägre väsens malm av högre väsen;
 som danat ögats ljus fram ur det skumma
 och danat ljud och röster ur det stumma
 och räv- och mänskoslughet ur det dumma,
 ger segern åt det starka och det sluga
 och nödgar styrkan för det sluga buga
 och ställer våldet högt, men högst till sist
 list.«

— — — — —
 Förkunna högt, fanfar, från bygd till bygd
 befrielsen från Kristusreligionen,
 som gjorde dygd till **blygd** och blygd till dygd —
 som var ett hinder för **evolutionen**
 och var ett hån mot **universums lag**,
 den lagen: liv åt kraftig, död åt svag!
 Hon var ett dumförmätet bud att hjälpa
 den uselhet naturen själv vill stjalpa.
 I hennes sjuka fuktighet kom ärg
 på våra drifters stål och över tingen

en ideal och onaturlig färg.
 Hon sög ur njutningsglädjen must och märg,
 gav som dessert på nöjet samvetsstingen.
 Hon föll, och världen andas friare,
 alltsedan Mammon sände siare,
 som givit kraft åt vad de fleste tänkte,
 men fegt i hjärtats tysta djup försänkte.
 Ljud högt, fanfar, för desse siare,
 för desse själarnas befriare,
 som hävdad käckt åt människonaturen
 den rätt, som dittills förbehölls åt djuren,
 den rätt, som heter lust och är moralens grund,
 motiv för mina gärningar och edra,
 fast Kristusläran velat den förnedra
 till privilegium för svin och hund.
 Hell siarne, som byggt på fasta grunder
 vår dogm, att misskund med den svages lott
 är mot evolutionens lag ett brott –
 fullkomningslagen vill, att svaghet skall gå under.
 Nu springer [Lasarus](#) vid Grottestången
 på sårig fot, till dess han stupar kull,
 och orgien grumlas ej för fattigmannens skull,
 och utan [désaccord](#) vid yppigt bord är sången.

– – – – –
 Moralens grund är lusten rätt och slätt.
 Men då – hur går det med vår samhällsrätt?
 Om brodern för en guldbit mördar brodern,
 och sonen modern?
 Ja, vänner, det är hans privata rätt.
 Men lusten, som privat, har, som I veten,
 sin fulla motvikt i [utiliteten](#),
 som stiftar lag mot mord, och detta just
 för att vi ostört njuta må vår lust.

Ej i namn av rättfärdigheten,
 som fåfångt i världen I efterleten,
 nej, i namn av utiliteten
 straffa vi mördarn, och detta just
 för att i trygghet njuta vår lust.
 Men straffa rik och fattig lika vore
 ett brott mot Mammon, bör envar förstå,
 då Mammon själv är nådig mot de store
 men har till undergång bestämt de små.

— — — — —

Ur lustens rot går egoismen fram,
 den förr så smädade
 och hädade;
 den växer upp med väldig stam
 och yvig krona, i vars skygd
 vår stat på säker grund är byggd.
 Ur egoismen växer klassintresset,
 för oss, de höge spelarne, trumfasset
 uti vår politik, real och hälsosam.

— — — — —

När denna värld ännu var galen
 och stirrade sig blind på idealen,
 gick Grottekvaren tung och trög
 som i en barbackväg en klumpig drög,
 och de, som ärligt dyrkade
 sin nasaren, påyrkade
 åt trälen någon ro och fullt tillräcklig näring.
 Nu, när han ingen näring får,
 men hugg och sår,

nu han I sett, hur Grotte går,
 hur han i Frodes sköte sår
 sin oerhörda gyllne äring.

Ja, vår reala politik
 är framgångsrik och ärorik,
 och mer än [Adonaj](#) och Oden, Zeus och [Ammon](#)
 är ärorik och full av nåd vår Mammon.

- - - - -

TILL ÖDET.

Starrblind är du, mena de forntidsvise;
 är du stendöv även, o härskarinna,
 dristar slaven klinga ditt lov på lyrans
 skälvande strängar.

Dig hans tunga stammar, av skräck förlamad
 dig med iskall fasa hans hjärta känner,
 dig hans öga hissnande ser i stjärnors
 tigande ringdans.

Molnens kosa, stormarnes flykt du [länkar](#),
 oceanens böljor och folkens härtåg,
 drömmens bilder, känslorna, dagens tankar
 lyda din spira.

Slakten födas, slakten i mull förvandlas,
 lundars kronor grönska och gulna åter,
 varje dramats akt är den förra aktens
 tråkiga härmning.

Stor, sublim, förskräcklig och tråkig ändock!
 Är du då, [Ananke](#), så arm på tankar
 och din humor tömd i att städse gäcka
 trängtande anden?

Släktet, likt **Ixion**, med gagnlös möda
 rullar uppför klippan det tunga hjulet;
 målet nära, störtar du hånfull ner det
 åter i dalen.

Kanske själv du gäspar åt lekens tomhet,
 kastar hjärtligt ledsn till slut din spira
 och en bädd dig reder, o dunkla makt, av
 grusade världar.

Varom ej, så frukta, o härskarinna!
 Blott en ryckning – slaven är fri och varje
 länk, som rytmiskt skramlat till hånfull lovsång,
 slänger han från sig,

tänder upprorsfacklan vid hjärtats lågor,
 fattar svärdet, slipat i tankens verkstad,
 störtar dig och ägnar åt Gud sin fria
 manliga hyllning.

HARPOLEKAREN OCH HANS SON.

(Ur »Vapensmeden«.)

Luften tung och dagen varm.
 Hed jag haft att vandra,
 gossen på min ena arm,
 harpan på min andra,
 harpan trött vid strängalåt,
 sonen trött vid sanddjup stråt.
 Vila gott jag unnar
 harpan och min Gunnar.

Nu en milsvid tempelsal,
byggd av gran och furu,
öppnar sig med skugga sval,
och jag lyssnar, huru
bäcken sorlar klar och ren,
siskan kvittrar på sin gren,
furudunklet **nunnar**
för min lille Gunnar.

Dagen dör, en fuktig vind
andas över tegen,
och min gosses väna kind
lutas mot min egen.
Mörknad himmels stjärnebloss
blinka: Gunnar, kom till oss!
Ljuva änglamunnar
viska: du vår Gunnar!

Utur ödesdjupen fram
många källor välla.
En är bittert hälsosam:
det är sorgens källa.
Väl jag vet, du käre vän,
att du dricka skall ur den,
men för lastens brunnar
Gud beskydde Gunnar!

Granen växte stark och rak,
och hon vedergällde
under snöbetungat tak
den, som henne fällde,
milt med brasans ljus och glöd.
Kraftig växt och ädel död,

ber jag, Gud förunnar
sångarbarnet Gunnar.

BETLEHEMS STJÄRNA.

(Ur »Vapensmeden«.)

(Vättern var så klar och stämde så in i himmelsfärgen, att om icke en vindkåre då och då dragit silvergrått vattrade band över sjöns yta och om icke guldstänk blänkt kring jullens årblad, kunde en åskådare å stranden tyckt, att den bade sin väg i luften. Margit sjöng i takt med årbladen och med de svala, friska suckarne framför jullens bog:)

Gläns över sjö och strand,
stjärna ur fjärran,
du som i Österland
tändes av Herran!
Barnen och herdarne
följa dig gärna,
Betlehems stjärna.

Natt över Judaland,
natt över **Sion**.
Borta vid västerrand
slocknar Orion.
Herden, som sover trött
ute å fjället,
barnet, som slumrar sött
inne i **tjället**,
vakna vid underbar
korus av röster,
skåda en härligt klar
stjärna i öster,

gånga från lamm och hem,
 sökande Eden,
 stjärnan från Betlehem
 visar dem leden
 fram genom hindrande
 jordiska fångsel
 hän till det glindrande
 lustgårdens stängsel.
 Armar där sträckas dem,
 läppar där viska,
 viska och räckas dem
 ljuva och friska:
 »stjärnan från Betlehem
 leder ej bort, men hem.«
 Barnen och herdarne
 följa dig gärna,
 strålande stjärna.

FÅFÄNG SKÖNHETSSTRÄVAN.

(Ur »Vapensmeden«.)

Omätligt är ditt tålmod, Natur,
 omätligt som det djup du öser ur.
 Skall dock till slut din hand ej varda trött
 att efterbilda här på tidens ö,
 vad i idéens värld ditt öga mött,
 när allt vad skönt du bildar måste dö?
 Skall hon ej tveka, denna hand, en dag
 att över blommans kalk och barnets drag
 ett himmelskt skimmer strö, då inom kort
 det skimret dör som aftonrodnan bort?

De spåde, som du ängelns fågring gav,
o, se dem, moder, hunna till sin grav!

Har än du skådat under dödens krans
på någon fårad pannas valv den glans,
den oskulds-glans du göt på henne? Nej,
på mannens ej, på kvinnans panna ej.
Du alstrar oupphörligt knopp vid knopp,
som var och en skall bli ett vissnat hopp.
Du väver, jämt din vävnad rives opp,
och likväl stannar ej din sköttels lopp.
Att icke längesen ditt mod dig svek
och du förtvivlad ur din verkstad vek
från denna evigt samma grymma lek!

TILL ÖSTERLAND.

(Ur »Vapensmeden«.)

(Margit tänker vid sländan:)

Vad månede den längtan vara,
som rör sig i mitt sinn?
Till Österland vill jag fara,
till allra kärasten min.

Och sker mig efter min vilja,
då blir jag i Österland
till Sarons fagraste lilja
och får brytas av hans hand.

Och sker mig efter min vilja,
han fäster mig vid sitt bröst,

och intet får oss skilja,
jag varder hans ögonröst,

som han bär genom sorger och fröjder:
i Kana, vid Lasarus' grav,
på Tabors bestrålade höjder,
på det galileiska hav,

där trygg, medan vindarne ila
över brusande böljors larm,
det vita blomstret får vila
vid Davidssonens barm.

Jag ville vara en druva,
som kärasten plockat har
och njuter mellan ljuva
och dejliga läppars par;

ett korn bland dem, som mogna
för nådehungrig hjord
och räckes åt de trogna
i brödet vid altarbord.

Jag längtar och väntar i fjärran
hans uppenbarelse,
jag trängtar att varda med Herran
till en enda varelse,

i himmelsk lekamen och ande
med den skönste i himlen till ett.
Pris honom i allo lande,
som mig hopp därom berett.

CESARERNAS VISDOM.

Den gåta, samhällslivets *sfinx* dem förelagt,
de lämnade att gissa ut åt den, som kan,
ur sfinxens stela drag; men vad de visste var,
att hungerns krav på bröd och sinnets krav på fröjd,
de äro makter makten har att räkna med.

Sen dess syns även denna lumpna visdom glömd.

LORELEY.

(Efter Heine.)

Jag vet ej, hur skall jag förklara
det vemod mig gripit har?
Ej vill mig ur sinnet fara
en saga ur forna dar.

Det faller en skymningsdimma,
och stilla flyter Rhen,
och bergets toppar glimma
i aftonsolens sken.

Däruppe en ungmö sitter
i underbar skönhetsvår
med gyllne smidens glitter
och kammar sitt gyllne hår.

Hon sjunger, då hon reder
sitt hår med gyllne kam;

den sången tonar neder
så väldig och undersam.

Och seglarn i liten julle,
han gripes av hejdlöst ve;
mot skären han blicka skulle
men måste mot höjden se.

Snart, tror jag, böljor välva
över man och båt sin gång –
Loreley, du trolska älva,
det gjorde du med din sång.

LIVSLUST OCH LIVSLEDA.

UNGE HELLENER.

(Vid cittrans toner från en blomsterprydd båt.)

Gossar och flickor,
härlig är livets
rosiga morgon.
Luftiga, ljuva,
mysande timmar
sväva i lätta,
flyktiga rader
över dess nejds
elysiska vår.
Snabba, o snabba
äro de sköna,
himmelska väsen,
flyende hän mot
strålande fjärran;

medan er egen
 glättiga kor
 föres av ödet
 bort till ett motsatt
 mörknande fjärran...
 Skynden, o skynden,
 flickor och gossar,
 skynden att bryta
 luftiga kedjan,
 skynden att slå i
 njutningens bojor
 dessa olympiskt
 leende, ljuva,
 flyktiga barn!
 Här ur vår ena
 dallrande vågskål
 plockar beständigt
 moiran den grymma
 fröjdernas gyllne
 räknade vikter,
 kastar i andra,
 sjunkande vågen
 slappade sinnens,
 mattade krafter,
 mödors och sorgers
 tyngande bly...
 Hastigt som facklan
 fångas och flyr från
 hand och till hand i
 panateneiska
 nattliga festen,
 måsten I lämna
 ungdomens evigt

brinnande fackla
 till de bakom er
 ilande yngre
 rosiga släkten,
 medan I själva
 sjunken i ålderns
 svartnande skuggor,
 sjunken i gravens
 tigande natt...
 Kindens som ängens
 blommor förblekna,
 svallande lockar
 glesna som lundars
 höstliga kronor.
 Strålande blickar
 slockna som festers
 tynande lampor.
 Skynden, o skynden,
 gossar och flickor,
 skynden att tömma
 fröjdernas nektar!
 Kransa pokalen,
 slut till ditt ännu
 svärmande hjärta,
 flicka, din gosse,
 gosse, din mö!

PELARHELGONET.

(Från tempelruinen vid stranden.)

Mina ben smäkta,
 mina lemmar brinna av tärande eld.
 Jag ryter i mitt hjärtas ångest.
 Du, min Gud, min förskräcklige Gud,

du skall förinta din förskräckliga värld,
 men dröjer, tills våra kval
 väga jämnt på din våg med våra synder.
 Jag lägger i vågskålen
 mina självvalda plågor.
 Se i nåd till dem!

ANAKORETEN.

(*Ur en klippåla.*)

Vad äro dina självvalda plågor?
 Icke en droppe i kvalens hav,
 som icke är en droppe mot våra synders.
 Vad väga de pinor, i vilka du vitnat,
 mot synden av ett ögonblicks levnadsfröjd?
 Att glädjas, då syskon lida,
 att jubla in i koren av miljoners jämmer –
 loda helvetets djup, om du det kan;
 djupet av denna synd lodar du icke.
 Men den siste glädjebilaren skall tystna
 och bedja: höljen mig, I berg!
 då Herren sveper kring ljuset mörkrets dok
 och breder den stora natten över oss, under oss,
 och änglarne **gjuta hans vredes skålar**
 på en skälvande värld.
 Kristus ville frälsa glädjen,
 men glädjen anammade honom icke.
 Glädjen skall strypas av fasan
 och fasan frälsa världen.

BACKOSPRÄSTER.

(*Från ett tempel å andra sidan stranden.*)

»Du, som leder stjärnornas strålande kor,
 de nattliga jubelhymnernas drott,

fröjdernas fader,
himmelens son.

Skyarne simma
luftiga ljusa,
lundarne susa,
aftonens strimma
lyser ur väster
kärlekens, vinets
orgiska fester.
Evoe Backos!
Konungen nalkas,
väne eroter
kyssas och skalkas,
faunerna larma,
när med backanter
runt ikring panter-
charen de svärma.
Ynglingens panna
öppen och klar
kransar den ljuva
rodnande druva.
Sångerna ljuda.
Härlig i guda-
höghet han styr sin
glänsande char.
Blommornas knoppar
öppnas och dofta,
jorden i längtan
suckar, där Backos-
spannet hon bär.
Längtan i lunden
viskar, och längtan

andas ur himlen
stjärnornas här.

ARISTODEMOS.
(En av de unge hellenerna.)

Besynnerliga röster, som viska i rymden: Hören I? De komma än från soluppgångens, än från solnedgångens **ängder**, än från månen. Lyssnen!

(Röster i rymden av döde och ofödde.)

PLATO.

Är döden utan förnimmelser,
en slummer utan drömmar,
då vilken underbar vinning!

ANAKREON.

Jag, som skämtat bland de unge
mellan lyran och pokalen,
jag, som än med vita lockar
dansat lustig som **Silenos**,
nekar ej, att stundom grät jag,
när jag såg min glada levnad
oundvikligt nalkas graven.
Vägen hän till Hadesgapet,
som vi alla vandra nedåt,
men som ingen vandrar uppåt,
stupar brant och väcker fasa.

JULIUS CÆSAR.

Döden? Han släcker alla kval.
Glädje ger han oss icke,
sorgjer ej heller.

MÆCENAS.

Döden? Han är min fasa.
Hellre än döden kvalfullt liv!
Mina händer och fötter skälve,
mina höfter svikte,
mina tänder skallre,
bölder hölje mina lemmar,
spika mig på korset,
men låt mig leva på korset!

AURELIUS PRUDENTIUS.

(Sv. psalmb. n:o 492.)

»Vad säga de fredliga vårdar?
Vad är det, som runorna lova?
De sälla, som bo i Guds gårdar,
de äro ej döda, de sova.

Men salig vi döden må prisa:
dess kval, som till jorden oss böja,
oss vägen till hemlandet visa
och hjärtat till himmelen höja.«

INNOCENTIUS III.

Lyckliga de, som dogo,
innan de skådat dagens ljus,
de, som smakade döden
utan att ha förnummit livet.

ST. EVREMONT, CHAULIEU, LA FARE.

Den vise gör livet till en fest. Men ålderdomen! Ålderdomen sorglig för epikuréen? Visst icke. Minnet av våra njutningar skall förljuva den. Epikuréen rädd för lidanden, smärtor? Nej; han kan förkorta dem. Döden en fasa för epikuréen? Nej. Han är vårt tacksamma farväl till livet.

KANT.

Vad är livet?
 En provningstid,
 vari de fleste duka under,
 varav den bäste ej kan glädjas.

SCHELLING.

Vemodsslöja över naturen,
 livets obotliga melankoli!

V. HARTMANN.

Min uppgift är att undersöka, om denna bestående världs vara eller icke vara förtjänar företrädet... Summerar jag nu resultaten, får jag till facit, att olusten vida överväger lusten, att olyckan är verklighet, lyckan sken. Allt fåfängligt och eländigt! Jag motser en tid, då begäret att leva övervunnits och världsalltet begår självmord.

POET.

(Nittonde århundradets slut.)

Jordisk smärta sig ändlig vet.
 Hell dig, milda förgänglighet,
 du, som gav oss ett mål, en hamn,
 du, som lärde oss dödens namn!

O, hur stjärnan från evig led
 trånfull ser till ditt rike ned,
 som hon vore av längtan färd
 till de växlande formers värld.

Jordisk smärta är ändlig blott.
 Hell förgängelsens milda lott!
 Under eviga stjärnor dig
 prisar en dödlig på nattlig stig.

ARISTODEMOS.
(*En av de unge hellenerna.*)

Låt luftdemonerna prata! Vi lägga till vid stranden. Mina muskler önska **gymnisk** lek. Men, vid alla vidunder, vad är det för en skepnad, som står och går däruppe på klippan? Är det en människa?

KALLIAS.
(*En annan av de unge.*)

Knappt troligt. Han liknar snarare en pumpa på två pinnar. Kanske skall det ändå vara en människa. Pumpa, vem är du?

PUMPAN.

Inga öknamn, slyngel! Jag är slutresultatet av världsutvecklingen. Jag är intelligensaristokraten.

ARISTODEMOS.

Vad du än är, saknar du **biceps** och har ett eländigt underrede.

INTELLIGENSARISTOKRATEN.

Så mycket större är mitt huvud. Det har utvecklats på de **plebejiska** lemmarnes bekostnad. Mitt huvud behöver sitt omfång för att rymma sina miljarder gånger miljarder hjärnbarkceller, alla uppfyllda av kunskaper och idéer, om vilka du, som tillhör en på lägre utvecklingsskede ställd människofänad, ej har en aning.

ARISTODEMOS.

Vid hunden **Kerberos**, du är gräsligt ful.

INTELLIGENSARISTOKRATEN.

Och fördenskull beundrad av den äkta konsten, som äntligen funnit, att **endast det fula är natursant**. Det ljugande sken av djurisk skönhet, varmed du är behäftad, har försvunnit för den intelligensens höghet, som skiner ur mitt anlete. Du skryter

med din biceps, dina muskler. Men de äro genomvävda med råa bondnerver. Mina nerver däremot! De »dirra« vid minsta dallring av **etern**. Mina ögon se det ultravioletta i spektrum. Mina öron uppfatta hundradedels intervaller. Känselnerverna, som genombäva mina »slanka« lemmar, »dirra« av vibrationer och reflexer, som du ej förnimmer. Visa mig vördnad, du vackre lurk! Jag är den, för vars frambringande de geologiske åldrarne strävat, arbetat och svettats blod i millionalt år. Jag är den, för vars framfödande åkrarne blivit gödda och slagfälten höljda med offer, så länge vapen och verktyg funnits. Jag är världs-trädets blomma, det högsta och det enda aktningvärda det tarvliga universum lyckats alstra – jag är intelligensaristokraten.

AGATON.

(*En av de unge.*)

Pumpa, då bör du kunna avslöja universums gåta. Lyft en flik och låt oss se!

INTELLIGENSARISTOKRATEN.

Världsalltet nalkas sin eviga vila. Värmen fördelar sig allt jämnare i rymden, och när fördelningen är avslutad, upphör rörelse och liv. Allt försvinner i omedvetenhetens natt. Det enda, som därvid har betydelse, är, att även jag, i vars hjärna universums egentliga medvetande är samlat, **atrofieras** och **entropieras**. Även jag är dömd att försvinna. Jag skall avdunsta till en känselsträng, »slankare« än solstrålen, och känselsträngen dofta bort i rymden med en ultrafin, hyperestetisk »dirring« av djupaste livsleda.

AGATON.

På avskrädeshögen med pumpan! Hon luktar inbilskhet och förruttnelse långa vägar. Vänner, det är ju lyckligt, att vi få tillhöra samma **härflock**, då vi i morgon tåga ut mot de galliska

barbarmassorna, som nalkas Delfi. Lyckligt, om vi återvända som segrare till vårt Aten och de älskade i hemmet. Lyckligt även, om vi stupa för Apollons, ljusgudens, helleniska och heliga sak. Vi ha några timmar på oss. Huru tillbringa vi dem? Jag ville gärna gå till [Akademia](#) och höra den ryktesvis omtalade nya upptäckten på [de koniska sektionernas område](#). Sådana upptäckter skola en dag uppenbara oss naturens lagar; de ha därjämte ett slags logisk skönhet, som drager mig till sig.

KALLIAS.

Jag går och hör det [menanderska lustspel](#), som skall uppföras.

ARISTODEMOS.

Jag går och småtvistar med [filosoferna i Stoa](#). Jag står ännu mellan [Epikuros](#) och dem, men känner mig nalkas dem. Och nu ovanpå [dityramberna](#) den [tyrteiska sången](#)!

DE UNGE HELLENERNA.

Härlig är döden, när modigt i främsta ledet du dignar,
dignar i kamp för ditt land, dör för din stad och ditt hem.
Detta höves ju främst en yngling, medan han ännu
älskligt i lockarne bär vårliga blommornas krans.

- - - - -

EN BUDBÄRARE FRÅN GOLGATA.

Jag instämmer med eder. För mig är livet skönt och döden även. Ty Kristus är mitt liv och döden min vinning. Högsta vinning martyrens död. Högsta vällust att lida hans pinor.

EKO AV ANAKORETENS RÖST.

Att glädjas, då syskon lida,
att jubla in i koren av miljoners förtvivlan –

loda helvetets djup, om du det kan;
 djupet av denna synd lodar du icke.
 Men den siste glädjejublaren skall tystna,
 då Herren sveper kring ljuset mörkrets dok
 och breder den stora natten över oss, under oss.
 Kristus ville frälsa glädjen,
 men glädjen anammade honom icke.
 Glädjen skall strypas av fasan
 och fasan frälsa världen.

VÅRDTRÄDET.

Till Agathe och Richert von Koch.

På **odalmannens** gård
 stod åldrig lind,
 ättens vördade träd,
 med väldig krona
 och stam runristad av tjugu släktled.

Stormen kom,
 starkare än i mannaminne:
 det härliga trädet,
 tyngt av åren,
 föll.

Husets folk
 stod sörjande kring den fallna.
 Silverhårig farfader,
 som **frestat** nittio vintrar,
 smekte med vissnad hand
 hennes **vindfarna** bark och sade:

eller skymtade
mot skymningens stjärnor.

Min första idrott
var, när förvägen
klättrare hann
din högsta gren
och såg där
med tjusad syn,
med spirande längtan
till ledungsfärder,
i guldglitter
det gränslösa,
himmelspeglande havet.

Jag minns så väl:
dina vingade gäster
skydde icke
den obevingade.
Av ålder fanns
ett fridsförbund
emellan min ätt
och dina åbor.
Trygg kvittrade
trädpiplärkan,
staren lockade,
lövsångaren
sjöng sin vackra
visa bredvid mig.

När jag som yngling
återkom,
sen fjärran med seglens

svan jag färdats,
sökte min blick
hän över slätten
i blånat avstånd
ditt bladverks rundning,
och när jag hunnit
till hemmets grind,
viskade du
till välkomsthälsning
mina bästa
barndomsminnen
och mina löften för livet.

Hur skön jag såg dig
den sommardag,
då hem jag förde
min fagra brud!
Hur slösande
du slöjat dig
i dina väna
blomstervippor!
Aldrig göt du
ljuvare
din ångas doft
i aftonluften
än när solen, som lyst
den lyckliga dag,
sjönk ned under skimrande skyar.

Ej månede vi skiljas,
du minnesrika!
Du flyttar nu in
i fädernas sal;

ty ditt virke skall slöjdas
i sinnrik snidning
till högsätesstolpar
och heliga bilder,
som tyda i tecken
tidernas gåtor
och mana till manlig
levnad de mina.
Ditt virke skall slöjdas
till värnande sköldar
att lyftas framför
lag och frihet;
med järnet spetsas
till spjutstänger
att föras i fejd
för fosterjorden
av mina söners
modige söner
i Svealandens
kämpars led.

* * *

Ask vet jag stånda,
nämnd Yggdrasil:
den är det väldiga
alltets vårdträd.
Världar på
dess grenar vila,
dess rot rann upp
ur rymdernas djup.

Det ljus, som i trädets
krona gjuter

livets friskhet,
färg och fågring,
menar man, kommer
ur mänskovärlden,
ur tidernas goda
tankar och dåd.

Men **Nidhogg** gnager
i rotens nätverk,
och gift han in
i såren gjuter;
det, menar man, kommer
ur mänskovärlden,
ur tidernas onda
tankar och dåd.

Nornan har sagt:
det närmar sig dagar,
som ymnigt nära
Nidhögsgiftet.
Lärkans ljuva
sång då lönas
med pilens järn
i sångarhjärtat;
gisslet sargar
suckande dragarn
till tack för mödan
i middagshettan.
Stolt går med otyngd
skuldra den starke,
den svage bär
sin börda och hans.
Bonden faller,

fal för vinning,
 med egen hand
 sin ätts vårdträd.
 Det flyktiga nu
 vill njuta sitt eget,
 men ej kedja forntid
 och framtid samman.
 Så lossas hävdernas
 heliga länkar.
 Himmelssyner
 hägra ej mera.
 Rättens runor
 ristas av våldet.
 Som gudar dyrkas
 Lusta och Guld.

Då klagar Yggdrasils
 träd och kvider,
 då gulnar lummigt
 lövvalv och glesnar.
 Det lider fram
 mot **fimbulvinterns**
 förutsagda fasors natt.

Hårt är i världen,
 hisklig orätt,
 dukade bord
 för lustans döttrar,
 hungerns död
 vid dygdig moders
 sinade bröst
 för trälens barn.

Då klagar Yggdrasils
träd och kvider,
dess grenar gnissla för isiga ilar.
Det skymnar fram
mot fimbulvinterns
förutsagda fasors natt.

»Bröder månde bröders
bane varda,
slitas månde systrars
söners frändskap.
Hårt är i världen,
hiskliga laster,
yxtid, knivtid
med kluvna sköldar.«

Yggdrasil kvider
med kronan skövlad,
nu skälver dess starka
stam till roten,
skalvet skakar jordens grunder,
flammor stiga
ur fjällens djup.

Solen brann ut,
natten är inne,
stormar ryta
i öde rymder.
Men högre dånar
Heimdallsluren,
som skallar till skapelsens sista strid.

Upp slås
avgrundsportar,

ättehögarnas
grifter öppnas.
De, som levat,
återlivas
att hävda sitt rum
i härarnas led.

Spjutsvingande
skaror spränga
åt skilda håll
på snabba hästar
dit, där hon fladdrar,
[Lokes fana](#),
dit, där hon glänser,
Balder den godes.

Vilt de blandas
i vapenträngsel,
lyst av brinnande
världars lågor.
Vinner Loke?
Vinner Balder?
Segrar det onda
eller det goda?

Stridens vågs
skålar vackla –
alla vi lade
där våra lod –
tills i frälsningens
vågskål faller
onämnd Gud
sin godhets vikter.

Det onda varder
då till intet,
rymdernas brand
var en reningseld.

Sen stiger ur djupet
en skönare jord,
där våren leker
kring livets källor.
Utöver den
breder Yggdrasil,
alltets vårdträd,
en vänare krona.

Syndfritt släkte
samlas där
till evig glädje
i ljusets salar,
och oskuldstidens
taylor, de gyllne,
hittas i gräset
vid härlig stam.

SISTA DIKTER 1895

HIMLENS BLÅ.

Du underbara
 dunkla klarhet,
 du himmelska blå,
 som leende
 sänker dig till mig
 och lyfter min själ
 till svala rymder
 och helig stillhet!
 Du ljuva *Nirvana*,
 där, badad i renhet,
 jag andar mig ut
 i oändligheten,
 men, samlad igen
 i en återandning,
 döpt i tränad
 sjunker tillbaka
 i jordens stoft!

* * *

Jag känner mig din frände, himlaborna!
 Till *ariskt* blod, det renaste och äldsta,
 till svensk jag vigdes av en vänlig *norna*.

Mitt folk har till symbol av sina anor
 fått himmelsblått i väna barnaögon
 och himmelsblått i ärekrönta fanor.

Ekeliden sommaren 1895.

VANDRINGSMÄN.

I.

LÄNGTAN.

Han längtar, längtar och anar,
han vandrar, söker och spanar
alltjämt och överallt,
och vad han efterfiker
det skymtar, lockar och viker
i skiftande gestalt.

En blomma blå, som blickar
över åkerns ax och nickar
till vandraren långtifrån,
men, innan fram han hunnit,
har sjunkit och försvunnit
bland böljande rågens strån.

En fana med gyllne ränder,
som lyftes av andehänder
på kvällskyns vallar och torn.
Ett eko, tynande brutet,
från av sägensilver gjutet
fjärrklingande jägarhorn.

Ett orgelbrus, som strömmar
ur en gotisk **dôm** av drömmar
över drömda gator och torg.
Ett hammarslag i fjärran
från någon i tjänst hos Herran,
som bygger en framtidsborg.

Ett sus i en morgongryning
från världsoceanens dyning
kring bleknande stjärne-skär. –
Han lyss och skådar och anar.
I allt han det sökta spanar
och undrar vad det är.

Ett hav, som samlar åren.
En flod, som speglar våren
med vad flyktigt skönt den har,
och mänskovårar tvenne,
som se varann i henne
med trånande ögonpar.

Hon ilar från blomstermarken
genom höstens gula parker
och välver dess vissna blad
till havet, det mörka, vida.
På havets andra sida
vad där? Han undrar vad.

Kanhända det eftertrådda
är det aldrig än förstådda
och vad ingen skall förstå;
men han måste längta och ana,
han måste vandra och spana
och söka det ändå.

Och kom han till världens ända,
dit inga vägar lända,
där Intets rike är,
han böjde sig över stupet
och stirrade in i djupet
med vemodsfullt begär.

Och lutande över stupet
han ropade ned i djupet,
som saknar återljud,
och ropet skulle fara
genom ändlöst icke-vara,
genom tigande rymder: Gud!

* * *

II.

FANTASOS OCH SULAMIT.

Han vandrar sen många många år
och söker och söker hennes spår.

Men stigarne äro så många
och vägarne så långa
och korsa varann i ett villsamt nät
med spår vid spår av fjät vid fjät,
som jämt förträngas av andra
– det är så många som vandra –
och alla plånas de inom kort
av vindar, skurar och drivor bort.

Men fast han sökt i så många år,
så långt som människominne når,
finns intet grått i hans bruna hår,
ej minsta veck i hans [änne](#),
hans blick har glans, och hans gång är fri,
på läpparne spelar en melodi,
ty han vet, att han finner henne.
Hans ungdom är oförödlig,
väl därför att han tror och vet,

att hennes är av evighet,
att hennes är odödlig.

Trots ur och skur är hans linning ock
så vit som snö och som ny hans rock.
så var det i mannaminne.
Ej underligt då, att några tro,
att de mör, som bo
i **hult** och **mo**
och sväva i dimmorna inne,
ha spunnit finaste liljetråd
i månglans till hans linne
och vävt i stjärnljus väven
och sytt med dess strålar våd vid våd
till vandrarerocken även.

Det sägs, att, vart han kosan styr
med blåklintblomman i hatten,
det även vid mulnaste himmel flyr
ett sken över land och vatten.
Det sägs, det viskar en melodi
i hyddorna in, där han går förbi,
som **hugnar** i dagens trälbestyr
och ger vackra drömmar om natten.

Men om hon är död, hans sökta vän?
Nej, det kan han ej sig tänka,
emedan solen strålar än
och ännu stjärnorna blänka.
Han vet det är för hennes skull
som solen och stjärnorna strö sitt gull,
för henne livet leva vill;
men vore hon död, det stode still.

Då skulle snart
allt färgspel här förgås i svart
och rymdernas dunkel tjockna
och solen och stjärnorna slockna.

Men än har dagen glans och färg,
än blänka stjärnor i natten,
och vandraren går över dal och berg
med blåklintblomman i hatten.
Det sägs, det tonar en melodi
i hyddorna in, där han går förbi,
som gör, att en bunden känner sig fri
och har vackra drömmar om natten.

Kommentarer och ordförklaringar

Texten bygger på de av Rydberg ombesörjda originalupplagorna av »Dikter«, 1882, och »Dikter. Andra samlingen«, 1891, samt för »Sista dikter« på originaltrycken i »Vintergatan« 1895 respektive »God jul« 1895.

Stavningen har normaliserats enligt SAOL; däremot har Rydbergs ordformer, interpunktion och bruk av versaler inte ändrats. I likhet med vad som gjorts i senare upplagor har ett enstaka uppenbart tryckfel i »Dikter. Andra samlingen« rättats.

Kommentaren redovisar första publiceringsdatum för varje enskild dikt men går inte in på de förstadiet i manuskript, som i många fall existerar. Beträffande dessa hänvisas till diktregistret i Ö. Lindberger: »Prometeustanken hos Viktor Rydberg«, 1938, del II, s. 342–391.

Samtliga Rydbergs dikter finns på ett eller annat sätt kommenterade i Olle Holmbergs »Viktor Rydbergs lyrik«, 1935; med hjälp av diktregistret i slutet på detta arbete kan de enskilda dikterna lätt återfinnas.

Bibelcitats i kommentarerna är hämtade ur den översättning som brukades på Rydbergs tid, d.v.s. Karl XII:s bibel. Förkortningar av namn på bibelböcker se nedan.

Förkortningar

- Dan. Daniel
- ffg för första gången
- GHT Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning
- Jak. Jakobs brev
- Jer. Jeremia
- Jes. Jesaja
- Joh. Evangelium enligt Johannes
- 1 Kor. Paulus' första brev till korintierna

Luk.	Evangelium enligt Lukas
Matt.	Evangelium enligt Matteus
Ps.	Psaltaren
2 Sam.	Andra Samuelsboken
SAOL	Svenska Akademiens orddlista
VR	Viktor Rydberg
Upp.	Johannes' Uppenbarelse

3 *Otto Borchsenius*: (1844–1925), dansk journalist och litteraturkritiker; gjorde VR känd i Danmark genom att översätta en rad av dennes arbeten; den av VR:s vänner som han oftast brevväxlade med under perioden 1871–1895.

5 *Spillror*:

Skrevs 1881 och publicerades ffg i »Dikter«, 1882. Titeln korresponderar med den rubrik som VR satte över de dikter han publicerade i kalendern »Flora« för 1864 (1863): »Strandvrak. Några spillror hopplockade av Robinson Crusoe«.

fylkingar: 'trupper i slagordning'.

7 *Kantat*.

Tryckt ffg: »Ord till musiken vid jubelfestpromotionen i Uppsala 6 september 1877«. Dikten skrevs på beställning till firandet av Uppsala universitets 400-årsjubileum. VR var bunden av Axel Josephsons redan färdiga musik med dess kantatform, som betingar indelningen i körer, deklamatoriska partier med ackompanjemang (recitativ) och solistiska inslag (arioso). Avdelningarna Theologia, Juris prudentia, Medicina och Philosophia inledde promotionerna i universitetets fyra fakulteter: den teologiska, den juridiska, den medicinska och den filosofiska. Motiviskt utgår dikten från skildringen av Israels barns ökenvandring i 2:a Mosebok (Exodus).

stäckas: 'hejdas', 'avbrytas'.

8 *oförvägen*: 'dristig'.

tröst: 'förtröstansfull'.

underpant: 'garanti'.

gudsbelätet: 'avbilden av det gudomliga'.

- 9 *Exod. 17*: Skildrar hur Israels barn knorrade mot Moses, därför att det inte fanns vatten att dricka, och hur Herren förde Moses till ett hälleberg i Horeb på vilket han slog med sin stav och fick vatten att springa fram. På detta syftar

1 Kor. 10:4: »Ty de drucko av den andeliga klippan, som dem medföljde; vilken klippa var Kristus«.

Exod. 19: Skildrar hur Moses steg upp på berget Sinai för att mottaga Herrens budord.

- 10 *Num. 21:16*: *Numeri* är det latinska namnet på 4:e Mosebok; kap. 21:16: »Då sände Herren ibland folket brännande ormar; de beto folket: så att mycket folk i Israel blev dött«. Samma kap. v. 8: »Då sade Herren till Mose: Gör dig en kopperorm, och res honom upp för ett tecken; vilken som biten är, och ser uppå honom, han skall leva«. VR har kombinerat kopperormen med den orm, slingrad kring en stav, som var attribut för den grekiske halvguden Asklepios, läkekonstens grundare, och som sedermera fått symbolisera den medicinska vetenskapen.

Exod. 13:21: »Och Herren gick före dem om dagen uti en molnstod, på det han skulle föra dem den rätta vägen; och om natten uti en eldstod, på det han skulle lysa dem, till att vandra både dag och natt«.

Deut. 34: *Deuteronomion* är det grekiska namnet på 5:e Mosebok. Kap. 34 skildrar hur Moses steg upp på berget Nebo och därifrån fick skåda in i det förlovade landet.

Salem: 'Guds boning', 'det himmelska Jerusalem'.

- 11 *Träsnittet i psalmboken*.

Publicerades ffg i GHT 2.2 1879, då med en något annorlunda slutstrof. Dikten är lokaliserad till VR:s födelsestad Jönköping.

eterfärg: 'himmelsfärg'.

- 12 *id*: 'yrke'.

länkar: 'styr'.

- 13 *Kidron*: Bäck i närheten av Jerusalem. Om David vid Kidron, se 2 Sam. 15:23.

- Sions böjd*: Låg i Jerusalem.
- Lundströms*: Johan Peter Lundström (1783–1868), boktryckare i Jönköping.
- safir-ängar*: Ädelstenen safir förekommer i skiftande blåa till blågröna nyanser. Metern kräver betoningen *sáfir*, vilken svarar mot den i det grekiska ursprungsordet.
- 14 *Isais krönte son*: Kung David.
Salems himmelska berg: Se kommentar till s. 10.
azurn: 'den blå himlen'.
- 15 *skär*: 'ren'.
lärkebamn: 'lärkeskepnad'.
- 16 *Fra Giovanni*: Den italienske målaren och munken Fra Giovanni da Fiesole (1387–1455), kallad Fra Angelico.
- 17 *Dexippos*.
 Publicerades ffg i tidskriften *Nu* 1876. Avsnittet »Atenarnes sång« återger, så när som på två uteslutna rader, den översättning av Tyrtaios (600-talet f.Kr.) som VR infogade i uppsatsen om »Den meliska Afrodite« (i *Svensk tidskrift*, 1874). – Det fanns en atensk historieskrivare vid namn Dexippos, och i »*Historia Augusta*«, en samling kejsarbiografier tillkommen på 300-talet, finns en notis om att atenare under hans ledning år 267 besegrat en skara härjande goter. Uppgiftens autenticitet har betvivlats av senare forskning, men den har sannolikt varit VR:s utgångspunkt. Om källorna beträffande Dexippos, se Åke Fridh: »Dexippos i dikt och verklighet« (i: »*Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Årsbok 1979*«, s. 125 ff). Dikten är ett inlägg i den dåtida svenska politiska debatten, på en gång ett stöd för lantmannapartiets hållning i försvarsfrågan och ett försök att påverka partiet i av VR önskad riktning.
- goten kommer*: Goterna var en germansk stam, som fr.o.m. 200-talet e.Kr. från området norr om Svarta havet gjorde upprepade infall i det romerska riket.
- örnar*: Fälttecken för romerska legioner.
- 18 *hävdatecknarn*: 'historieskrivaren'.
- korybantisk fest*: Dansfest utförd av korybanter, vinguden Dionysos' präster och följeslagare.

backantisk: Ungefär detsamma som *korybantisk*; vinguden benämndes även *Bakchos*.

Stygens svarta flod: Styx är i antik mytologi gränsloden till underjorden, de dödas rike.

- 19 *Dodonas gamla ek*: I Dodona i det forngrekiska landskapet Epirus fanns en åt Zeus helgad ek, genom vars susning guden gav orakelsvar.

Themistokles [...] Kimon [...] Miltiades: Fältherrar och politiker från Aten under perserkrigen i begynnelsen av 400-talet f. Kr. Miltiades segrade vid Marathon 490, den av Themistokles skapade flottan vann sjöslaget vid Salamis 480.

Kerameikos: Utfartsgata i det antika Aten.

pyrrisk vapendans: Dans som återgav stridsrörelser (av grekiskans *pyrriche* 'vapendans'); ingick i de panateneiska festtåg som vart fjärde år anordnades till ära för gudinnan Pallas Athena.

evoe: Jubelrop, företrädesvis vid fester till gudarnas ära.

Olympens hägn: Grekernas gudar ansågs ha sin boning på berget Olympos.

- 20 *panateneiskt festtåg*: Se kommentar till *pyrrisk* s. 19.

falangen: En falang var en stridsformation, bestående av fotfolk.

tyrteiska hymnen: En dikt av Tyrtaios (600-talet f. Kr.), som VR tolkat och som ingår i »Dexippos« under rubriken »Atenarnes sång«.

- 21 *fylkingespetsen*: 'främsta stridslinjen'.

Vodans: Vodan var en germansk krigsgud, motsvarande Oden i nordisk mytologi.

kummel: 'gravröse'.

- 22 *Maraton*: Se kommentar till s. 19.

färvitskt: 'insiktslöst'.

- 23 *Antinous*.

Publicerades ffg på svenska 1877 i »Romerska dagar«, där som slutvinjett till den tidigare i Svensk tidskrift tryckta konsthistoriska essän om Antinous. En översättning till danska kom redan 1876 i tidskriften *Nær og Fjærn*. Antinous var en grekisk yngling, kejsar Hadrianus' älskling, vid unga år död genom drunkning i Nilen; han avbildas därför stundom

med en krans av lotusblommor. VR:s dikt utgår från de skulpturer av Antinous som han sett och sökt tolka i den nyssnämnda essän.

snäckor: Ett slags båtar.

24 *mystär*: 'mysterium', 'hemlighet'.

Hesiodos' råd.

Publicerades ffg i »Dikter«, 1882. Hesiodos från Boiotien (omkr. 700 f.Kr.) skrev bl.a. hexameterdikten »Verk och dagar« med etiska och praktiska råd om jordbruk och hushållning.

25 *I klostercellen.*

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1876 (1875).

codex: Handskriven bok, ofta på pergament.

kapitäl: Stor bokstav, ofta utsirad.

dogmens fänge: 'i tänkesättet bunden av kyrkans lärosatser'.

oner: 'världsåldrar'.

26 *Platos himmel*: Syftar på filosofen Platon (427–347 f.Kr.) och hans idélära.

Perikles' republik: Perikles (omkr. 495–429 f.Kr.), ledande statsman under Athens storhetstid.

Oro.

En tidig version av denna dikt ingick i romanen »Fribytaren på Östersjön«, 1857. En omarbetning med titeln »Korsaren« trycktes i kalendern »Flora« för 1864 (1863). Ytterligare en omarbetning, nu med titeln »Oro«, trycktes i kalendern »Svea« för 1876 (1875). Med viss ändring av strofernas ordning intogs denna version i »Dikter«, 1882.

vädjoban: eg. 'bana för kapplöpning eller tävling'.

27 *Zemlas*: Åsyftar Novaja Zemlja, ö i Norra Ishavet.

hallar: 'branta bergsidor'.

28 *Tellus*: Planeten Jorden.

Utgårds: Utgård var i fornnordisk mytologi jättarnas område, det som låg utanför gudarnas och människornas land.

29 *fibustiär*: 'fribytare'.

Gebennas brända dal: En plats söder om Jerusalem, där man

brände avskräde, döda djur och avrättade förbrytare, sedermera synonym för helvete.

Edens safter; rankans den på korset fästa: Syftar på nattvardsvinet.

- 30 *olympisk ro*: Den ro som råder på Olympos, de grekiska gudarnas boning.

Skogsrådet.

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1876 (1875).

snöda: 'giriga'.

- 31 *bidena*: 'idena'; stavningen med h är arkaiserande.

sommardejlig: 'sommarljuvlig'.

- 32 *försina*: 'sina ut', 'försvinna'.

vesäll: 'dyster', 'melankolisk'.

- 33 *Snöfrid.*

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1876 (1875).

snäckan: 'båten'.

dvärgabam: 'dvärgskepnad'.

- 34 *Utgårds*: Se kommentar till s. 28.

Midgård: Människornas land.

- 35 *namnfrejd*: 'ryktbarhet'.

runor: 'regler'.

snöda: 'giriga', 'usla'.

- 36 *Idavallen*: Den plats där gudarna enligt Voluspá åter möts och återfinner de gyllne brädspel som de ägt i tidens begynnelse.

norman: 'ödesgudinnan'.

morgonlivets: 'den första tidsålderns'.

gyllne tavlor: Se ovan under *Idavallen*. VR återger ordagrant Voluspás *gullnar tøflor*; ordet *tavlor* får dock i hans samtids och en senare tids språkmiljö en vidare innebörd än i eddadikten.

- 37 *Baldersbålet.*

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1876 (1875). Dikten bygger på skildringen i Snorres Edda av Balders död och likfärd.

askens krona: Syftar på världsträdet Yggdrasil.

Fimbulnatten: Den treåriga vinter som enligt Snorres Edda föregår Ragnarök.

ännet: 'pannan'.

bugfull: 'storsint'.

Surters låga: Citat ur *Vaftruðnismál*. Surter var en eldjätte; hans låga förbränner världen vid Ragnarök.

38 *runor*: 'hemligheter'.

39 *Vaknen!*

Publicerades ffg i GHT 27 februari 1873, därefter i omarbetad form i kalendern »Svea« för 1876 (1875).

O. Viig: Ole Viig (1824–1857), norsk folkupplysningsman.

Baldersbåge: En åt guden Balder helgad plats, omtalad endast i den sena äventyrssagan om Fritiof.

Heimdallsbornet: Gjallarhornet, väktarguden Heimdalls attribut.

Brage: Skaldekunstens gud.

40 *Valas harpa*: En vala var en spådomskunnig kvinna. Troligen åsyftas här närmast eddadikten *Voluspá*.

kvad: 'kväde', 'sång'.

askens krona: Syftar på världsträdet *Yggdrasil*.

Baldersbålet: Se föregående dikt.

Frejas suck: Freja var den fornnordiska kärleksgudinnan.

Valballs glädje: Den festliga undfågnaden i Odens sal av de i strid fallna hjältarna.

Korpen.

Publicerades ffg i *Ny Illustrerad Tidning* 1877. Denna version omarbetades före införandet i »Dikter« 1882. I sitt eget exemplar av denna bok har VR gjort ytterligare ändringar, i syfte att mer konsekvent följa rimschemat i Poes original. Vid utgivningen av VR:s »Skrifter«, del 1, »Dikter« (1896) valde Karl Warburg att följa dessa ändringar; de har också kommit att bestå i senare upplagor. Det kan dock ifrågasättas, om VR ansåg sig ha skapat en definitiv version. Justeringen av rimmen är inte fullständigt genomförd, och till följd av ändringarna blev, som Warburg nämner, »uttrycket någon gång mera tvunget«. Redaktören av här föreliggande utgåva har valt att behålla den version som VR godkänt genom att låta införa den i »Dikter« 1882.

Edgar Allan Poe: (1809–1849), amerikansk författare. Diktens engelska titel: »The Raven«.

förlåt: 'förhänge', 'draperi'.

- 42 *Pallasbyst*: Byst föreställande den grekiska vishetsgudinnan Pallas Athena.

Stygens stränder: Syftar på Styx, gränsfloden till Hades.

- 43 *byende*: Liten dyna eller kudde.

ambraskyar: Skyar av väldoft; *ambra* är det antika namnet på en väluktande essens.

leviatan: Omtalas bl.a. i Jes. 27:1; uppfattades i kristen tradition som den gamle ormen, d. v. s. djävulen.

- 44 *Finns i Gilead ännu balsam?*: Anknyter till Jer. 8:22: »Är då nu ingen salva i Gilead?«.

mänskobatarn: Djävulen.

En blomma.

Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863).

- 45 *Svårmodets son.*

Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863), då med titeln »Hypokondern«.

Lyss till granen vid din moders bydda!

Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863).

- 46 *åbor*: 'innehavare'.

förskyller: 'vållar', 'är skuld till'.

Drömmaren.

Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863).

vadan: 'varifrån'.

Vattenplask.

Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863).

- 47 *dogens trappa*: Dogen var den högste ämbetsmannen i republiken Venedig.

Vadan och varthän?

Publicerades ffg i tidskriften Nu 1876.

- 48 *ked*: 'kedja'.

Vi ses igen.

Publicerades ffg i tidskriften Nu 1876.

51 *De badande barnen.*

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1879 (1878). Mottot är hämtat från en av Mignons sånger i Goethes »Wilhelm Meisters Lehrjahre«; på svenska: »Och dessa himmelska gestalter, de fråga ej efter man och kvinna«.

52 *Drömliv.*

Publicerades ffg i tidskriften Nu 1877. Dikten är en radikal omarbetning av »Två i sadeln«, som ingick bland VR:s dikter i kalendern »Flora« för 1864 (1863).

53 *pilastrar*: Vägg- eller murpelare.

Saga: Fornnordisk gudinna, här närmast en personifikation av diktkonsten.

Eden: Det ursprungliga paradiset.

54 *ännen*: 'pannor'.

kor: 'kör'.

55 *mystär*: 'mysterium'.

eter: 'himmel'.

56 *Kyssten.*

Publicerades ffg i »Dikter« 1882.

Höstkväll.

Publicerades ffg i »Dikter« 1882. Den första strofen samt en något annorlunda utformning av den andra ingick i den tredje upplaga av »Singoalla« som VR gav ut 1876.

57 *Älvan till flickan.*

Publicerades ffg i Ny Illustrerad Tidning 1881, då med titeln »Bäckens älva till den badande flickan«.

59 *Klockorna.*

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1881 (1880).

eterklar: 'himmelsklar'.

60 *skära*: 'rena'.

kaos' dunkla sköt: Enligt grekisk mytologi hade världen framfötts av ett kvinnligt väsen, Kaos.

torn-arkaden: 'tornets valvgång'.

61 *Din sorg är din.*

Publicerades ffg i »Dikter« 1882.

känne: 'än må känna'.

Den flygande holländaren.

Publicerades ffg i tidskriften Nu 1876. Dikten bygger på en sägen om en holländsk sjökaptan som förgäves sökt runda Godahoppsudden och därvid hade svurit att inte ge upp om han så skulle hålla på till domedag; till straff för sin förmätnhet blev han dömd att evigt segla.

63 *pirog*: Ett slags kanot.

Eddystone: Fyrtorn i Engelska kanalen.

64 *Fågel Fenix' ö*: Fenix omtalas hos antikens författare som en underbar fågel med guldfärgad hals och krona på huvudet. När han blev gammal brände han sig på bål, och ur askan uppstod en ny Fenix. Fågel Fenix' ö är, som diktens text antyder, en fantasiskapelse av VR.

67 *Ahasver*: Ahasverus, den vandrande juden.

trådar: 'trampar'.

69 *Tomten.*

Publicerades ffg i Ny Illustrerad Tidning 1881.

båta: 'gagna'.

71 *nejden all*: 'hela nejden'.

72 *På floden.*

Publicerades ffg i Svensk Tidskrift 1875.

Lenau: Författarnamn för Nikolaus Niembsch von Strehlenau (1802–1850), tyskspråkig författare. Originalets titel: »Blick in den Strom«.

73 *Vinst och förlust.*

Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863); omarbetades för »Dikter« 1882.

Eden: 'paradis'.
id: 'verksamhet'.

Det döda barnet till det levande.

Publicerades ffg i GHT 31.12 1881.

74 *fästningsmuren*: VR bodde under sin tidigaste barndom inom området för det sedermera rivna slottet i Jönköping.

arkader: 'valvbågar'.

esplanad: Bred trädplanterad gata.

bastioner: En bastion är en hörnskans i en fästningsmur.

etervälvets: 'himlavalvets'.

75 *bysosskära*: *Byssos* var under antiken benämning på ett fint tyg av bomull eller siden, till färgen stundom rödaktigt.

fenix-glans: 'guldglands'; fågel Fenix föreställdes ha en guldfärgad hals; jfr kommentar till s. 64.

77 *Sion*: Egentligen ett berg i Palestina, nära Jerusalem; namnet sedan använt i ett flertal överförda betydelser, bl.a. 'kyrkan' eller 'kristenheten'; här ungefär 'gudsstaden'.

orgor: 'orglar'.

empyréens höjd: Enligt medeltidens världsbild, sådan VR framställer den i »Medeltidens magi«, omges jorden av tio himlar, av vilka den högsta är empyréen eller eldhimlen.

ter: 'uppenbarar'.

ogiver: 'spetsbågar'.

78 *Vespersången*: 'aftonsången'.

vi äldre: 'vi som är äldre barn'.

80 *Prometeus och Ahasverus.*

Publicerades ffg i »Litterärt Album« 1877. I dikten kombineras bibliskt och forngrekiskt mytstoff. Bibelns berättelse om syndafloden hade en motsvarighet i grekiska sagor, där den stora floden framställes som Zeus' straff över människorna, sedan Prometeus stulit elden och fört den till dem. VR:s uppfattning om en gemensam urtidsmyt framträder tydligast i prosainledningens rader om Noas söner Sem och Jafet (s. 84).

Elbrus: Det högsta berget i Kaukasus.

eldfrätta klippor: Elbrus är en slocknad vulkan.

- 81 *den Eviges båge*: Jfr 1 Mosebok 9:9–14.
naglar: 'spikar'.
- 82 *I urtiden nedstego*: Jfr 1 Mosebok 6:2–4.
Hermion: Berg vid Palestinas nordgräns, omtalat bl. a. i 5 Mosebok.
Olympus: Berg i Grekland, ansett som gudarnas boning.
ärilar: 'eldstäder'.
beläte: 'avbild'.
- 83 *bugnande*: 'tillfredsställande'.
- 84 *Rysslands mot Kolkis framträngande härar*: Anspelar på det i april 1877 utbrutna rysk-turkiska kriget; *Kolkis* var det antika namnet på området vid Svarta havets östra kust.
Antikrist: 'Kristus' motståndare', 'falsk Kristus'; jfr Matt. 24:24.
- 85 *däld*: 'liten dal'.
hävderernas: 'historiens'.
- 90 *Adonaj's*: (hebr.) 'Herrens'.
som än: 'liksom du ännu är'.
vrok: 'vräkte'.
nasarenen: 'mannen från Nazaret', Jesus.
Sanbedrin: Judarnas stora råd.
- 91 *slöjd*: 'hantverk'.
Sions höjd: Betecknar här Jerusalem.
byssos-skor: Skor av ett fint tyg.
caliga: 'soldatstövel'.
Herre Sebaot: (hebr.) 'härskarornas Herre'.
 Davids ättelägg: Anger att Ahasverus härstammade från kung David.
Pilatus: Pontius Pilatus, romersk ståthållare i Palestina.
epikureiska: 'njutningsrika'; jfr kommentar till s. 123.
falern: Vin från Campanien, i romersk tid ansett som Italiens bästa.
rådstalaren: Rådsherrens fotsida ämbetsdräkt; accenten på näst sista stavelsen (*rådstala'ren*).
violblå purpurrand: Purpurns färg är rödviolet.
- 92 *demantprytt*: 'diamantprytt'.
bönebindeln: Vissa fromma judar brukade bära små lappar med böneformulär eller andra heliga texter fästade i ett band över pannan.

- änne*: 'panna'.
psaltare: Ett stränginstrument.
gård: 'bidrag', 'offergåva'.
galiléens: 'den galileiske mannens', Jesus'.
Jakobs stam: Patriarken Jakobs ätt, det judiska folket.
- 93 *rede*: 'må utreda'.
 94 *arkader*: 'valvbågar'.
 95 *en annan himmel*: Idealens värld.
empyré: 'eldhimmel', jfr kommentar till s. 77.
bug: 'håg', 'sinne'.
trug: 'tvång'.
- 96 *pelikanens [...] hjärteblod*: Enligt legenden föder pelikanen sina ungar med sitt eget blod; pelikanen har i kyrklig konst fått symbolisera Kristi offerdöd.
gå härgång: 'kämpa'.
glavar: 'svärd'.
liljeprydda spjut: Liljan var en renhets- och fredssymbol.
- 98 *gavelgrupp*: Skulpturgrupp på en byggnads gavelfält.
Anadyomene: 'den (ur havet) uppdykande', binamn på den grekiska kärleksgudinnan Afrodite.
Hebe: Den eviga ungdomens gudinna i grekisk mytologi.
Eros: Afrodites son, kärleksguden i grekisk mytologi.
Olympen: Se kommentar till s. 19.
- 99 *kabirisk släkt*: Enligt grekisk mytologi var kabirerna medhjälpare åt Hefaistos, smideskonstens gud. Här avses de personifierade maskinerna.
id: 'flit', 'strävsamhet'.
akropol: 'stadsborg'.
mystär: 'mysterium'.
- 100 *polyper*: 'utväxter'.
 101 *myosot*: 'förgätmigej'.
Panteon: Tempel i det antika Rom, helgat åt alla gudar.
gepider: Germanstam under folkvandringstiden.
Tasmaniens stam: Urbefolkningen på Tasmanien.
- 102 *piscinans*: 'fiskdammens'.
slöjdens: 'industrins'.
propylé: Förhall till kungaborg eller tempel.
- 103 *skarn*: 'smuts'.

- 105 *Gautama*: Siddharta Gautama (omkr. 500 f.Kr.), grundare av den buddhistiska religionen, enligt traditionen av kunglig börd; hans förkunnelse präglas av ett starkt medlidande med alla.
Owen: Robert Owen (1771–1858), engelsk samhällsreformator, utopisk socialist.
S:t Simon: Claude Henri de Rouvroy, greve de Saint-Simon (1760–1825), fransk kristen socialist; på hans idéer byggde saintsimonismen, en utopisk socialreformatorisk åsiktsinriktning som fick många sympatisörer bland intellektuella.
betecknas: 'utstakas'.
- 106 *glatschervita*: 'glaciärvita'.
- 108 *Nero och Ljungelden*.
 Publicerades ffg i »Dikter« 1882. För Nero hade VR visat ett särskilt intresse i det porträtt som ingår i »Romerske kejsare i marmor«; VR:s försök att tolka Neros personlighet fortsätter i dikten om Nero och Ljungelden. Samtidigt är denna dikt en diskussion av politikens, särskilt reformpolitikens villkor, vilken är starkt präglad av VR:s olust inför vissa inslag i samtidens politiska liv och samhällsutveckling; den föregriper härvidlag den vrede som skulle komma till utbrott i »Den nya Grottesången« och »Lukanus marterad«.
portiker: 'förhallar'.
cirkens: 'cirkusens'.
Nerokolossens gjutna panna: »Framför palatset ... stod en i guld- och silverblandad brons stöpt bild av Nero-Apollon, 220 fot hög ...« (VR i »Romerske kejsare i marmor«).
idens och fikandets pulsar: 'yrkesflitens och strävandets pulsslåg'.
Nero Cesars: 'kejsar Neros'; namnet *Caesar* övergick efterhand till att bli härskartitel.
- 109 *kejsarfalern*: Utsökt vin; jfr kommentar till s. 91.
lackusrop: Hyllningsrop till vinguden.
kolonnader: 'pelarrader'.
däldernas: 'dalsänkornas'.
togor: Togan var en romersk yllemantel.
puniska: 'kartagiska', med bibetydelsen purpurfärgade; fenicierna ansågs ha uppfunnit konsten att färga med purpur-snäckan.

- Soraktes topp*: Sorakte är ett berg nordöst om Rom.
- 110 *korybantisk*: 'vindyrkande'.
byssosdimmor: Halvgenomskinligt tyg av bomull eller siden.
Janikulium [...] *Palatinen [...]* *Kapitolium [...]* *Aventinen*: Fyra av Roms sju kullar.
Albas: 'Albanerbergens'.
- 111 *Molngiganternas cyklopsmurar, staplade upp mot Olympens rand*: Syftar på åskmolnen; berget Olympos ansågs vara gudarnas boning, och enligt myten sökte en gång i urtiden giganterna, varelsor med övernaturlig styrka, storma denna genom att stapla berg på varandra; Zeus mötte anfallet med sin blix och dräpte giganterna; cykloper var också ett slags jättar; *cyklopsmurar* betyder sålunda 'jättemurar'. Ordet ger också associationer till *cyklopiska murar*; så benämndes antika murverk av väldiga block hopfogade utan bindemedel.
blixtrarns: Zeus'.
Febus' och Artemis' bågar: Febus (Foibos) Apollon och Artemis, grekiska gudar, båda med bågen som vapen.
dioskurerna: Castor och Pollux, halvgudar, söner till Zeus och Leda.
gorgon: Ursprungligen ett fabelväsen som dräptes av Perseus; gorgonen Medusa såg så skräckinjagande ut, att hennes åsyn förvandlade betraktaren till sten; Pallas Athena hade hennes huvud på sin sköld.
Panteon: Tempel på Marsfältet i Rom; jfr kommentar till s. 101.
i Elis' dal: I Elis i Grekland låg staden Olympia, där de olympiska spelen ursprungligen firades.
sjungit Orestes' och sina kval: Nero älskade att uppträda som skådespelare, bl. a. i Grekland; Orestes' kval hade sin grund i att han för att hämnas sin far hade måst döda sin mor; härom handlar tragedicykeln »Orestien« av Aischylos; även Nero hade dödat sin mor.
herosröst: 'hjalteröst'.
- 112 *Remmius och Aulus*: Romerska personnamn.
sångargärd: 'sångargåva'.
citaröd: Sångare som ackompanjerar sig på cittra.
plekret: Ett plektron (plektrum) är en liten platta som används för att slå an strängarna på ett stränginstrument.

Ganymedes' nakenhet: Ganymedes var en vacker gosse från Frygien, som Zeus rövade bort och placerade som munskänk i Olympen.

spiran ryckt [...] ur fadersband: Enligt myten störtade Zeus sin fader Kronos.

Japetus' arma släkte: Människorna; Japetus var en titan, av grekerna ansedd som mänsklighetens stamfader.

från Kaledoniens berg till Nilens katarakt: Anger det romerska väldets utsträckning från bergen i södra Skottland till Nilens forsar i södra Egypten.

113 *gymnisk lek*: 'idrottsliga övningar'.

id: Se kommentar till s. 99.

tyrsen: 'tyrsosstaven', vingudens attribut; den bestod av ett rör av jättefänkål, omvirat med vinrankor och murgröna samt krönt med en pinjekotte.

evoerop: Jubelrop till vingudens ära.

orgisk: 'extatisk'.

faun och nymf: Naturväsen i antik mytologi.

amorin: 'liten kärleksgud'.

Kolkisvädurn: I grekisk mytologi en gyllene vädur som kunde flyga; den landade i Kolkis vid Svarta havet och där bevarades dess skinn; den har givit namn åt Vädurens stjärnbild.

Ammonsborn: Ammon var ursprungligen en egyptisk gud som avbildades i gestalt av en vädur med svängda horn; han dyrkades även i Rom under namnet Jupiter Ammon.

zodiakens hela stjärnehär: De stjärnbilder inom vilkas krets solen skenbart rör sig under årets gång; det romerska året inleddes av månaden Mars och Vädurens stjärnbild.

imperatorns: 'härskarens'.

kor: Grupp av dansande eller sjungande personer.

114 *char*: 'praktvagn'.

Trimalkio: En rik uppkomling som förekommer i romanen »Satyrikon«, tillskriven Neros samtida Petronius; Trimalkio betecknar i VR:s dikt ungefär borgaren och köpmannen.

Hermesstav: En stav försedd med vingar och omslingrad av två ormar, guden Hermes' attribut; Hermes var bl. a. köpmännens och tjuvarnas gud.

Davus: Det vanligaste namnet på slaven i den romerska komedin.

Prometeus: Jfr kommentaren till dikten »Prometeus och Ahasverus«.

Stoa: Ursprungligen beteckningen på en pelargång i Aten; där undervisade filosofen Zenon, grundaren av den vishetslära som anbefaller ett sinnelag oberoende av alla yttre omskiftelser och inriktat på att genom pliktuppfyllelse nå själslig lycka; här i överförd bemärkelse: 'stoicism'.

etern: 'himlen'.

stalp: 'tvärstup'.

stela: 'branta'.

gletscherängder: 'glaciärområden'.

Grackers och Katoners stoder: Bildstoder av folktribunerna Tiborius och Caius Gracchus samt censorn Marcus Porcius Cato d.ä. och hans sonsons son Marcus Porcius Cato d.y. De båda förstnämnda sökte under första hälften av 100-talet f.Kr. genomdriva reformer till förmån för de egendomslösa; Cato d.ä. uppfattades som personifikationen av gammalromersk dygd; Cato d.y. var starkt influerad av stoisk filosofi och begick självmord, när republiken hade störtats av Caesar.

kviritisk stam: 'romersk stam'; *kviriter* betecknar romare, särskilt i egenskap av medborgare.

forum: Torget i en romersk stad, plats för rättskipning.

115 *atriets dörr*: Atrium var det centrala rummet i ett gammalromerskt hus; det liknade en kringbyggd gård.

misskundsamhetens: 'barmhärtighetens'.

arenan: På den romerska cirkusen, där gladiatorspelen anordnades.

ett nät, en treudd: Utrustning för vissa kämpar på arenan.

116 *retiarierns*: 'nätkampens'.

festkoragen: 'ledaren av den festliga gruppen av sångare och dansare'.

117 *lukulliskt*: 'yppigt'; den romerske fältherren Lucius Licinius Lucullus (106–56 f.Kr.) var känd för att bjuda på överdådiga måltider.

id: 'verksamhet'.

albaniskt vin: 'vin från Albanerbergen'.

falern: Se kommentar till s. 91.

118 *Petus, Plautus, Seneka, Lukan*: Senatorn Thræsea Paetus, den

- högättade romaren Rubellius Plautus, filosofen Seneca, skalden Lucanus, samtliga personer som på order av Nero avrättats.
- Illion*: Troja; enligt en legend, som Vergilius använt sig av i Aeneiden, skulle den efter Trojas fall landsflyktige Aeneas ha grundlagt Rom för att skapa ett nytt Troja.
- Dionysos*: Vinets gud.
- Trimalkioners*: Se kommentar till s. 114.
- Apiciers*: 'Apicius likars'; Apicius var en romersk läckergom, samtida till Augustus.
- cesardömet*: 'kejsardömet'.
- 119 *trä till*: 'trakta efter'.
- fala*: 'bestickliga', 'köpbara'.
- Kajus Julius*: Cajus Julius Caesar (100–44 f. Kr.).
- Rubikon*: Gränsfloden mellan Gallia cisalpina och det egentliga Italien; när Caesar med sin armé överskred den år 49 f. Kr., inleddes det krig som ledde till den romerska republikens fall.
- Kato*: Marcus Porcius Cato d. y.; se kommentar till s. 114.
- genier*: 'skyddsandar'; pluralis av *genie* eller *genius*.
- 120 *kaosmoderns sköt*: Enligt grekisk mytologi fanns i urtiden Kaos, som uppfattades som ett kvinnligt väsen; hon födde Gaia, jorden.
- den natt, då staden var ett hav av eld*: Syftar på den brand som ödelade större delen av Rom år 64 e. Kr.
- trirem*: Skepp med tre rader åror.
- basaltens*: Basalt är en svart vulkanisk bergart.
- Gorgos*: Se kommentar till s. 111 om Medusa.
- furiegrupp*: 'grupp av hämndgudinnor'.
- kryptors*: 'underjordiska rums'.
- 121 *imperator*: 'härskare'.
- Augur*: 'teckentydare'.
- omen*: 'förebud'.
- Olympens*: Gudarnas.
- Faon*: Ämbetsman vid Neros hov.
- portikerna*: Se kommentar till s. 108.
- 122 *Ostia*: Roms hamnstad.
- Pretor*: Hög romersk ämbetsman.
- 123 *Epikureisk*: Anhängare av filosofen Epikuros; dennes etik lov-

prisar den förfinade njutningen och ses ofta som en motsats till stoicismens.

västerms örn: Ståthållaren i de spanska provinserna, Galba, vilken efter det att Nero störtats efterträdde honom som kejsare.

Galba: Se föregående kommentar.

penultima: 'den näst sista stavelsen'; stavelselängden spelade en viktig roll i latinsk verslära.

127 *MIN HUSTRU*: VR var sedan 1879 gift med Susen Hasselblad, f. 1849.

129 *Psyke*.

Publicerades ffg i »Saga« 1885. Dikten tillkom enligt Karl Warburg (»Viktor Rydberg. En lefnadsteckning«, II:399) år 1882 »såsom deviser till några målningar, hvilka artisten Reinhold Callmander detta år utförde för taket i en salong i grosshandlaren Pontus Fürstenbergs våning«. Målningarna framställde sagan om Eros och Psyke. Psyke älskar Eros, men eftersom han är en gud sker det på villkor att hon inte får vara nyfiken på hur han ser ut. En natt stiger hon upp och tänder ljus, men då försvinner Eros och hennes lycka. Hon beger sig ut och söker honom överallt, även i underjorden. Efter många provningar förbarmar sig gudarna över Psyke; hon upptas i Olympen och återförenas med sin älskade.

Det grekiska ordet *psyche* betyder egentligen 'andedräkt', i överförd mening 'själ'. I VR:s dikt syftar Psyke både på sagofiguren och på människosjälen.

underpanten på: 'tryggandet av'.

Barndomsposien.

Publicerades ffg i »Runa«, 1888.

130 *en kråkfamilj*: Anspelar på barnvisan om kråkan som fryser och katten som blåser i silverhorn.

131 *svalesyskon fem*: Se VR:s kommentar efter dikten. *vandringsmannen från Jerusalem*: Ahasverus.

132 *förspört*: 'erfarit'.

Mytos: Personifiering av grekiska *mythos* 'saga'.

- 133 *Agrippa av Nettesheim*: (1486–1535), tysk författare som citeras av VR i »Medeltidens magi«.

Jungfru Maria i rosengård.

Publicerades ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891. Diktens titel anspelar på medeltida målningar, som framställer Maria sittande i en rosengård.

Tabor: Berg i Galiléen.

Davids ätt: Jesus härstammade från kung David.

- 134 *Jisreels slätt*: Belägen mellan Galiléens och Samariens högland.
Genesaret: Sjö i Palestina.

I natten.

En dikt med denna titel ingick i kalendern »Flora« för 1864 (1863). Från den har VR behållit de fyra första raderna i strof 1. En omarbetad version trycktes i kalendern »Svea« för 1891 (1890). Denna upptogs sedan i »Dikter. Andra samlingen« 1891; därvid byttes dock ordet »älvan« i strof 3, rad 1 mot »najad«.

- 135 *najad*: Naturväsen i antik folktro, 'vattennymf'.

På verandan vid havet.

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1891 (1890). Dikten utgår från några rader i slutet på en tillfällesdikt, vilken VR sände 1887 som tackbrev till provinsialläkaren Mortimer Hærén.

ovanskliga: 'oföränderliga'.

- 136 *Modern.*

Publicerades ffg i kalendern »Svea« för 1891 (1890).

Klockringning.

Publicerades ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891. Originalets titel är »The Bells«. VR:s version är en bearbetning.

Poe: Se kommentar till s. 40.

- 137 *dôm-hög*: 'belägen lika högt som ett domkyrkotorn'.
runevälvande: 'i magisk vågrörelse'.
138 *blekbyllt*: 'med blek hy'.
139 *monodi*: 'enstämmig musik'.

- partitur*: Utskrift av musikverk med alla stämmorna uppställda under varandra.
- vampyrer*: »Vampyrerna äro, enligt medeltidens föreställning, avlidnas själar, som åter taga sina begravda kroppar i besittning, nattetid insmyga i husen och suga ur bröstvärtan på de sovande deras blod« (VR i »Medeltidens magi«).
- 140 *Allmakt och ödmjukhet*.
Publicerades ffg i »Jultomtar«, Jönköping 1891.
- Arv från Kaos*.
Publicerades ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891.
moder Kaos [...] födslovåndor: Se kommentar till s. 120.
- 141 *Grubblaren*.
Publicerades ffg i »Album för litteratur och konst« 1890.
Johan Nordenfalk: (1830–1901), politiker, preses i Konstakademien, vän till VR.
äiril: 'eldstad'.
katakomb med tankegrifter: Bibliotek, förvaringsplats för nedgrävda tankar från forntiden; en katakomb är en underjordisk begravningsplats, en grift eg. en grotta eller ett dolt underjordiskt rum.
Zaratustra: Stiftaren av den forniranska religionen.
Zendavesta: Den bok som innehåller Zaratustras läror; VR hade använt den som källskrift under sitt arbete med »Undersökningar i germanisk mytologi«.
Aburamazda: Det godas gud enligt Zaratustra.
- 142 *hur den sig skicke*: 'hur den må vara beskaffad'.
Ter: 'uppenbarar'.
Faust: Huvudpersonen i Goethes av VR översatta drama med detta namn.
- 143 *makrokosmos' tecken*: 'världsalltets tecken'; det omtalas i Goethes »Faust« I:1. När Faust ser tecknet utbrister han enligt VR:s översättning: »Se huru tingen sig till enhet väva, / allt varder liv, det ena i det andra! / Hur himmelskrafter upp och neder sväva / och räcka gyllne ämbar åt varandra!«.
- 144 *Baco*: Francis Bacon (d. 1626), engelsk vetenskapsteoretiker;

- vetenskapens uppgift är enligt Bacon att på erfarenhetens väg lära känna naturens lagar.
- Paulus*: Aposteln Paulus; om uppståndelsen talar han bl.a. i 1 Kor. kap. 15.
- till honom [...] vars välde dödens välde underlades*: 'till honom (Kristus), under vilkens välde även dödens makt lades'.
- 145 *Damian*: Damianus (200-talet e. Kr.), läkare, helgon.
- spetalsjuka*: 'spetälskesjuka'.
- Frans de Sales*: (1567–1622), katolsk kyrkoman, författare av mycket spridda andaktsböcker.
- antropoiden*: En antropoid är en varelse på förstadiet till människa.
- 146 *Jurahavens*: 'Juratidens havs'; under denna geologiska period för ca 150 miljoner år sedan dominerades faunan av jätteödlor.
- gudsbelätet*: Se kommentar till s. 8.
- ovanskliga*: 'oförgängliga'.
- Mammon*: Rikedomens avgud enligt Matt. 6:24.
- Salem*: Se kommentar till s. 10.
- 147 *eterns böljevibrationer*: Enligt en av J. C. Maxwell 1865 framställd teori möjliggörs ljusets fortplantning genom vågrörelser i ett hypotetiskt, ytterst tunt ämne, etern, som fyller världsrymden.
- varp*: Trådar i vävens längdriktning.
- väftor*: Trådar på tvären mot varpen.
- skötteln*: 'skytteln', 'skottspolen'.
- Meduselik*: 'lik Medusa', en av gorgonerna; jfr kommentar till s. 111.
- 148 *katafalk*: Ställning för likkista.
- Tornadon*: 'virvelstormen'.
- 149 *dômens*: 'katedralens'.
- Lukanus marterad*.
- Publicerades ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891.
- maratonisk lek*: Se dikten »Dexippos« samt kommentaren till s. 19 och 22.
- Hadesdjupets rand*: Livets slut.
- Katos strid för fädrens republik*: Se kommentar till s. 114 och 119.

- 150 *Spartakus*: Ledaren av ett slavuppror i det romerska riket 73–71 f.Kr.
ked: 'kedja'.
toga: Romersk mantel.
- 151 *histrioner*: 'lätteviktiga poeter', eg. skådespelare i den romerska komedin.
Lesbia, Delia, Lydia, Kloris, Korydon: Namn som förekommer i latinsk kärlekspoesi.
Astreas stat: 'rättfärdighetens stat'; Astrea var rättfärdighetens gudinna.
Stoas vise: Se kommentar till s. 114.

Den nya Grottesången.

Publicerades ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891.

Hildesheim: Gammal stad i Hannover; VR besökte Hildesheim 1886.

Bernward: Biskop i Hildesheim 993–1022.

- 152 *å »den flygande holländaren«*: Jfr s. 67.

på väg till Prometheus: Jfr s. 80.

ävlande: 'ansträngningar'.

- 153 *blanksmörja*: 'skokräm'.

- 154 *Midgards yta*: Människornas del av världen i fornnordisk mytologi.

Svitiod: Gammalt namn på svearnas rike.

resvirket: Det lodrätt ställda virket i kvarnbyggnaden.

löparesten: Sten som roterar i en kvarn.

- 155 *buskmän*: 'bushmän', en ursprunglig folkgrupp i Sydafrika.

Johan van der Welt: »Den nya Grottesången« utarbetades i stor hast. Möjligen har VR här, liksom beträffande Watt (se nedan kommentaren till s. 178) mints fel beträffande ett namn. Den åsyftade skulle kunna vara Johannes van der Kemp (1748–1811), nederländsk läkare och missionär. Han gick 1798 i tjänst hos ett engelskt missionssällskap och verkade 1799–1811 i Sydafrika. Därvid försvarade han ivrigt de inföddas rättigheter och anklagade de vita bosättarna för grymhet och förtryck. Robert Moffat (se nedan) omtalar honom med beundran som sin främste föregångare.

Burchell: William John Burchell (1782–1865), engelsk naturforskare, verksam i Afrika.

- Moffat*: Robert Moffat (1795–1883), skotsk missionär, verksam främst i Sydafrika; i hans »Missionary labours and scenes in Southern Africa« (1842) ingår beskrivningar av bushmännen.
- bekatomber*: 'väldiga massor'; den forngrekiska innebörden var 'offer av hundra oxar'.
- 156 *Herren Sebaot*: 'härskarornas gud'.
demantprydd purpurrock: 'diamantprydd purpurfärgad rock'.
kanslern-Mammonsprästen: Enligt Matt. 6:24 är Mammon rikedomens avgud.
- 157 *kved*: 'moderliv'.
- 158 *bugen*: 'hågen', 'sinnet'.
cymbal: Slaginstrument av mässing eller brons, bäcken.
- 159 *apollinisk*: 'lik (den grekiske guden) Apollon'.
oförsagda: 'djärva'.
jaspislagda: 'belagda med jaspis', en halvädalsten.
- 160 *Plutus-Mammons religion*: Vinningslystnadens religion; Plutus var rikedomens gud i grekisk mytologi, Mammon hans bibliska motsvarighet.
talisman: Föremål som ger skydd och bringar lycka.
- 161 *kung Cheops' pyramid*: Den största av de egyptiska pyramiderna vid Gise.
glavar: 'svärd'.
- 162 *arkitrav*: Stenbjälke som bärs av kolonner.
basalt: Svart vulkanisk bergart.
- 163 *mäld*: Produkt av malning.
- 165 *plansar*: 'guld- och silverplåtar'.
- 166 *kägeldanat*: 'kägelformigt'.
- 167 *Geysersfall*: Det fallande vattnet från en sprutande varm källa.
löparstenens: Se kommentar till s. 154.
liggarstenens: 'den undre, stillaliggande kvarnstenens'.
- 168 *spord*: 'försjord', 'märkbar'.
krigarglavar: 'krigarspjut'.
- 170 *färla*: Ett straffredskap.
- 171 *Harlekin [...] Kolumbin*: Stående typer i Commedia dell'arte.
karmosin [...] karmin: Intensivt röda färgämnen.
bosianna: 'hyllningsljud'; egentligen 'hjälp, Herre!', se Ps. 118:25, Matt. 21:9.

- 173 »Gråten, I väldige [...]«: Citat från Jak. 5:1.
Eonerna: 'tidsåldrarna'.
- 174 *vilddjursmärket*: Jfr Upp. 13:16–17 om hur vildjuret förmår alla att märka sig med dess namn eller tal.
- 175 *skarn*: 'smuts'.
Belsassars facklor: Jfr Dan. kap. 5 om den babyloniske konungen Belsassars gästabad.
svavelgula pansar [...] bästars hovslag: Jfr Upp. 9:17 om de apokalyptiska ryttarna som skall förgöra de syndiga människorna.
- 177 *hugsvalade*: 'tröstade'.
- 178 *fränka*: 'kvinnlig släkting'.
James Watt: (1736–1819), skotsk uppfinnare, utvecklade ångmaskinen till praktiskt bruk; i originalupplagan står Robert Watt – rättat i senare upplaga.
- 179 *teleologiska*: 'på ändamålsenligheten inriktade'.
respectability: 'aktningvärdhet'.
vad I haven gjort [...]: Citat från Matt. 25:40.
- 180 *Utopia*: Ett drömt idealland.
en fransk vetenskapsman: Ernest Renan (1823–1892), orientalist och religionshistoriker.
nos jours troublés ...: 'vår förvirrade tid, då Jesus inte har mer äkta efterföljare än dem som tycks förkasta honom'; citat från Renans »Vie de Jésus« (1863).
- 181 *kristianska*: 'på kristendomen byggda'.
Marx: Karl Marx (1818–1883), tysk socialistisk tänkare och nationalekonom.
gärd: 'tribut'.
allt kött är bö: Citat från Jes. 40:6–8.
Kristianismen: 'den kristna läran'.
- 182 *skrymteri*: 'hyckleri'.
blygd: 'skam'.
evolutionen [...] universums lag: Den tillämpning av utvecklings-teorin som kanslern-Mammonsprästen här gör återfinns inte hos teorins upphovsman, Charles Darwin; den tillhör vad VR kallar vulgärfilosofien.
- 183 *Lasarus*: Den sjuke och fattige i liknelsen om Lasarus och den rike mannen; se Luk. 16:19–31.
désaccord: 'missljud'.

- 184 *utiliteten*: 'samhällsnyttan'.
drög: Ett slags klumpig släde.
 185 *Adonaj*: Se kommentar till s. 90.
Ammon: Se kommentar till s. 113.

Till ödet.

- Publicerades ffg i kalendern »Flora« för 1864 (1863); reviderades lätt före intagandet i »Dikter. Andra samlingen« 1891.
länkar: 'styr'.
 186 *Ananke*: Se VR:s egen förklaring s. 147. I den tidigare versionen stod här *moira*, 'ödesgudinna'.
Ixion: Grekisk mytologisk gestalt, som straffades för sina illdåd genom att i underjorden vara fastkedjad vid ett ständigt rullande hjul; VR tycks även ha tänkt på Sisyfos, som straffades genom att uppför en brant rulla en tung sten, som ständigt störtade ned igen.

Harpolekaren och hans son.

- Publicerades ffg i »Vapensmeden« 1891.
 187 *nunnar*: 'nynnar'.
 188 *Betlehems stjärna*.
 Publicerades ffg i »Vapensmeden« 1891. Genom Alice Tegnérs ofta sjungna tonsättning en av VR:s mest kända dikter.
Sion: Se kommentar till s. 13.
tjället: 'den enkla bostaden'.
 189 *korus*: 'kör'.
Eden: 'paradiset'.

Fåfång skönhetssträvan.

- Publicerades ffg i »Vapensmeden« 1891. Dikten är en omarbetning av »Alexis«, som ingick i kalendern »Flora« för 1864 (1863).
 190 *sköttels*: 'skyttels'.

Till Österland.

- Publicerades ffg i »Vapensmeden« 1891.
Sarons fagraste lilja: Jfr Höga Visan 2:1.

- 191 *Kana*: Ort i Galiléen, där Jesus enligt Joh. 2 vid ett bröllop förvandlade vatten till vin.

Lasarus' grav: Se Joh. 11 om hur Jesus uppväckte den döde Lasarus.

Tabors [...] höjder: Se kommentar till s. 133.

det galileiska hav: Sjön Gennesaret.

Davidssonens: Jesus'; Jesus var av kung Davids ätt.

en druva: Jfr Höga Visan 1:14.

dejliga: 'fagra'.

- 192 *Cesarernas visdom*.

Publicerades ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891.

sfinx: I grekisk mytologi ett vidunder som krävde svar på en gåta; den som inte kunde svara var förlorad; *sfinxen* hade efter egyptisk eller främreasiatisk förebild ett kvinnohuvud på en lejonkropp.

Loreley.

Publicerades ffg i »Illustrerad Året om« 1887.

Heine: Heinrich Heine (1797–1856), tysk diktare.

- 193 *Livslust och livsleda*.

Publicerades som helhet ffg i »Dikter. Andra samlingen« 1891. Vissa beståndsdelar är av äldre datum. Situationen med kontrasten mellan de unga hellenerna och pelarhelgonet är hämtad ur »Den siste atenaren« (1859), del I, kap. 8. Där återfinns också den inledande sången. »Backospräster« är motstrof 2 ur en kör i Sofokles' »Antigone«; VR översatte denna kör i början av 1860-talet på begäran av tonsättaren Israel Sandström; texten har sedan reviderats något. »Poet (nittonde århundradets slut)« återger i reviderad form tre strofer ur dikten »I natten« i den version som trycktes i kalendern »Flora« för 1864 (1863). Till detta har VR fogat dels vissa nydiktade partier, dels ett antal citat eller referat av ståndpunkter hos en rad historiska personligheter. Det hela har blivit ett slags collage, som belyser det tema som anges i diktens rubrik eller, om man så vill uttrycka det, frågor om livets och dödens innebörd.

- elysiska*: 'elyseiska', 'paradisiska'.
- 194 *kor*: Grupp av sjungande eller dansande personer.
moiran den grymma: 'den grymma ödesgudinnan'.
panateneiska: Se kommentar till s. 19.
- 196 *Anakoreten*: 'eremiten'.
gjuta hans vredes skålar: Jfr Upp. 16:1.
- 197 *naxiska*: 'från Naxos', en fruktbar ö i Egeiska havet, där vinodlingen och kulten av Dionysos (Backos) enligt forngrekisk tradition tog sin början.
Iackos: Namn på Backos.
Menalos' branter: Menalos är ett berg som nämns i en körsång av Pindaros.
backanter: 'Backosdyrkare'.
kitoner: En kiton var ett forngrekiskt klädesplagg med ung. samma funktion som en kort skjorta.
satyrer: Naturvarelser, följeslagare till Backos.
tigertämjaren: Backos.
- 198 *orgiska*: 'extatiska'.
Evoe: 'hell'.
eroter: Små kärleksgudomligheter.
faunerna: 'satyrerna'.
pantercharen: Backos framställdes i bild som åkande på en vagn, dragen av pantrar.
char: 'praktvagn'.
- 199 *ängder*: 'trakter'.
Platon: (427–347 f.Kr.), grekisk filosof. Det uttalande VR lägger i hans mun finns anfört redan 1877 i de föreläsningar han då höll om Leibniz' teodicé och den Schopenhauer-Hartmannska pessimismen, där hämtat från E. von Hartmanns »Die Philosophie des Unbewussten« (se VR:s »Filosofiska föreläsningar« II:206).
Anakreon: (500-talet f.Kr.), grekisk diktare av kärleks- och dryckesvisor. Även som äldre odlade Anakreon denna motivkrets ehuru med ett visst vemod. De ord som VR lägger i hans mun kan ses mot denna bakgrund.
Silenos: Hörde till Backos' följe; hade enligt vissa traditioner varit dennes lärare; framställdes som en dryckesglad gubbe.
Julius Caesar: Cajus Julius Caesar (100–44 f.Kr.), romersk stats-

- man. Caesars ord återges efter den romerske historieskrivaren Sallustius i dennes arbete om Catilinas sammansvärjning.
- 200 *Mæcenas*: Cajus Cilnius Maecenas (d. 8 f. Kr.), romersk politiker, främjare av litteratur och konst. Hans yttrande återfinns i ett av filosofen Senecas brev.
- Aurelius Prudentius*: (348– omkr. 405), kristen latinsk diktare. Hans begravningshymn försvenskades av J. O. Wallin; det är dennes version som citeras.
- Innocentius III*: Påve 1198–1216, såsom sådan en av de mäktigaste under medeltiden. Han författade bl. a. en uppbyggelseskrift med titeln »De contentu mundi« (»Om att förakta det världsliga«). VR:s text återger tankar som finns i dess inledande kapitel om människotillvarons uselhet.
- St. Evremont, Chaulieu, La Fare*: Charles de Saint-Denys de Saint-Evremond (1613–1703), Guillaume Amfrye, abbé de Chaulieu (1639–1720), Charles Auguste de la Fare (1644–1712), franska författare som hyllade en skeptisk och epikureisk livsåskådning. Yttrandet ger vad VR uppfattade som kontentan av deras tänkande. Om Epikuros se kommentar till s. 123.
- 201 *Kant*: Immanuel Kant (1724–1804), tysk filosof. VR har hämtat Kants uttalande från Hartmann (se kommentar till s. 199, *Platon*).
- Schelling*: Friedrich von Schelling (1775–1854), tysk filosof. Även detta yttrande har hämtats från Hartmann.
- v. *Hartmann*: Eduard von Hartmann (1842–1906), tysk filosof. De följande raderna är ett delvis ordagrant citat ur von Hartmanns »Die Philosophie des Unbewussten«, avd. C, kap. 13.
- 202 *gymnisk*: 'idrottslig'.
- Pumpen*: I sina föreläsningar om »Det sköna och dess lagar« (hållna 1888) berör VR riskerna med »en intellektuell uppfostran, som vårdslösar kroppen, överanstränger nervsystemet och på abnormt sätt utvidgar hjärnan«. Han tillfogar: »Redan Diderot har förutsagt huru framtidens intellektuellt utvecklade människor skola se ut: de skola mer och mer närma sig utseendet av en pumpa på två pinnar«.
- biceps*: Överarmens stora muskel.
- plebejiska*: 'simpla'.

Kerberos: I grekisk mytologi en trehövdad hund som vaktade ingången till dödsriket.

endast det fula är natursant: Jfr Strindberg i dikten »Sångare«:
»Det sanna är fult så länge sken är det sköna./ Det fula är sanning!«.

etern: Se kommentar till s. 147.

atrofieras: 'förtvinar'.

entropieras: 'värmetjämnas'; enligt termodynamikens andra huvudsats strävar universum mot temperaturutjämnning; när denna blir fullständig inträder den s.k. värmedöden.

bärflock: 'truppavdelning'.

204 *Akademia*: Den filosofskola, som Platon grundade i Aten.

de koniska sektionernas område: Koniska sektioner kallas de figurer som uppstår i skärningen mellan ett plan och en kon med cirkulär bas; de påvisades av en lärjunge till Platon.

menanderska lustspel: Skådespel av Menander (342–290 f. Kr.), skaparen av den s.k. nya komedin i Aten.

filosoferna i Stoa [...] Epikuros: Se kommentar till s. 114 och 123.

dityramberna: Sångerna till Backos och livsglädjen.

tyrteiska sången: Se kommentar till s. 20.

205 *Vårdträdet*.

Publicerades ffg i »Runa« 1888.

Agathe och Richert von Koch: Vänner till VR; Richert von Koch (1838–1913), arméofficer, författare; Agathe von Koch, f. Wrede, hans hustru.

odalmannens: 'den självägande bondens'.

frestat: 'genomlevt'.

vindfarna: 'av vinden nötta'.

206 *Midgard*: Se kommentar till s. 154.

Sagas: Se kommentar till s. 53.

dejligt: 'fagert'.

207 *förvägen*: 'dristig'.

ledungsfärder: 'härtåg till sjöss'.

åbor: 'invånare'.

segles svan: 'skeppet'; uttrycket är en kenning i den fornnordiska skaldepoesins stil.

209 *bögsättestolpar*: Pelare på sidorna om ett högsäte.

- Ask vet jag stånda*: Citat ur »Voluspá«.
- 210 *Nidhögg*: En drake som enligt »Voluspá« gnager på Yggdrasils rötter.
Nornan: Ödesgudinnan i fornnordisk mytologi.
- 211 *fal*: 'besticklig'.
fimbulvinterns: Se kommentar till s. 37.
- 212 »Bröder månde [...]«: Strofen är citat ur »Voluspá«.
Heimdallsuren: Se kommentar till s. 39.
- 213 *Lokes fana*: Den enligt Eddadikterna sluge och amoraliske guden Loke uppfattas av VR i »Fädernas gudasaga« som »det ondas princip«.
- 214 *tavlor, de gyllne*: Se kommentar till s. 36.
- 217 *Himlens blå*.
Publicerades ffg i »Vintergatan« 1895.
Nirvana: I indisk religion ett tillstånd, som innebär befrielse från kretsloppet av återfödelse, själens befrielse från materiens band; i överförd betydelse 'tillstånd av ostörd frid'.
ariskt: För VR och hans samtid hade ordet en annan associationskrets än den det fått efter 1933; VR utgick närmast från den terminologi som språkhistorikern Franz Bopp hade lanserat med *ariska språk*. Se vidare Ö. Lindberger: »Himlens blå« (i »Veritas« 1991).
norna: 'ödesgudinna'.
Ekeliden: Den villa i Djursholm, där VR bodde under slutet av sitt liv.
- 218 *Vandringsmän*.
Publicerades ffg i »God jul« 1895.
döm: 'katedral'.
- 220 *Fantasos*: 'skaparen av syner', förekommer i Ovidius' »Metamorfoser« i ett avsnitt som beskriver sömnens och drömmens gudomligheter (bok XI:640 ff.).
Sulamit: Namnet på den älskade i Höga Visan.
änne: 'panna'.
- 221 *hult*: 'skogsdunge'.
mo: Tallbevuxen grusmark.
bugnar: 'tröstar', 'uppmuntrar'.

